

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı

Tarih Eğitimi Bilim Dalı

**ORTAÖĞRETİM TARİH ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN
PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
(VAN İLİ ÖRNEĞİ)**

Mehmet Sena ATAŞ

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2014

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı

Tarih Eğitimi Bilim Dalı

**ORTAÖĞRETİM TARİH ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN
PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
(VAN İLİ ÖRNEĞİ)**

Mehmet Sena ATAŞ

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2014

**ORTAÖĞRETİM TARİH ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN PROBLEMLER
VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
(VAN İLİ ÖRNEĞİ)**

Mehmet Sena ATAŞ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Nurullah KARTA

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı

Tarih Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2014

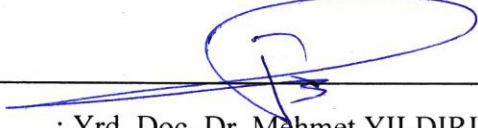
KABUL VE ONAY

Mehmet Sena ATAŞ tarafından hazırlanan “ORTAÖĞRETİM TARİH ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ (VAN İLİ ÖRNEĞİ)” başlıklı çalışma 06/06/2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Tarih Eğitimi Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Nurullah KARTA

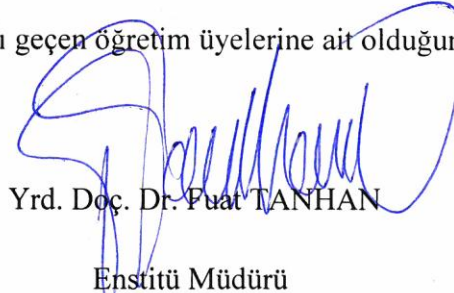

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mehmet YILDIRIM

Üye : Yrd. Doç. Dr. Kemal KAYA

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Yrd. Doç. Dr. Fuat TANHAN

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Yüzüncü Yıl Üniversitesi yerleşkesinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun .....yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[Jüri Tarihi] 06/06/2014

[İmza]

me. Ataf

Mehmet Sena ATAŞ

ÖZET

ATAŞ, Mehmet Sena. *Ortaöğretim Tarih Öğretiminde Karşılaşılan Problemler ve Çözüm Önerileri (Van İli Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Van, 2014

Bu çalışma, ortaöğretimde Tarih öğretiminde karşılaşılan problemleri çeşitli envanter çalışmaları irdelenip, öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda araştırılarak karşılaşılan problemlere çözüm önerileri bulmayı amaçlamaktadır.

Çalışma 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında, Van merkez ve ilçelerindeki ortaöğretimde görev yapan 116 tarih öğretmen üzerinde yapılmıştır.

Bu araştırma ile tarih öğretiminde karşılaşılan problemler araştırılarak, tarih öğretiminin mevcut durum değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma ortaöğretimde tarih dersi veren öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak yapılmıştır. Bu tez çalışmasında, anket çalışması yapılarak, ayrıca çalışmaya yardımcı olabilecek kaynaklar araştırılarak yararlı görünen bilgiler alınmaya çalışılmıştır. Çalışmalar neticesinde elde edilen bulgular ve çözüm önerileri çalışmanın sonucunda verilmiştir. Problemlerin değerlendirilmesinde SPSS istatistik programı kullanılmıştır. Uygulanan anket çalışmasında katılımcıların hem sunulan sorunlara hem de sorunlara yönelik sunulan çözüm önerilerine büyük oranda katıldığı görülmüştür.

Bu çalışmanın tarih öğretiminde karşılaşılan problemlere yardımcı olacağı ümit edilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Eğitim, eğitim problemleri, tarih, tarih öğretimi.

ABSTRACT

ATAŞ, Mehmet Sena. *Problems Faced In History Education In Secondary Schools And Recommendations For Solutions (Van City Example)*, MA Thesis, Van, 2014.

This study aims at providing recommendations and solutions to the problems faced in secondary educational institutions in the field of history education by researching some inventory and data within the context of the points of view of history teachers working in Van city center and its environs. The study was conducted on 116 of these teachers in 2012-2013.

With this investigation the current status of teachers in history education was evaluated through analyses of some of the problems faced in the field; Our study was conducted based on the opinions of the teachers in history education; throughout our investigation, various methodologies like questionnaires and recruitment of data relevant to our thesis were adopted, and evaluation of different recommendations and options was made with such utilities as SPSS used in the course of our investigation; and findings obtained throughout our investigations were discussed with a sufficient number of the teachers who participated in the study.

In conclusion, we came to the realization that the corollaries, premises and findings we comprised would prove to be useful for those people preoccupied in the profession of history education.

Key Words

Education, educational problems, history, history education.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
BİLDİRİM	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖZET	iii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	vi
TABLolar DİZİNİ	vii
ÖNSÖZ	ix
I. BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM DURUMU	1
1.2. AMAÇ	2
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	3
1.4. PROBLEM CÜMLESİ	4
1.4.1. Araştırmanın Problemi.....	4
1.4.1.1. Alt Problemler	4
1.5. VARSAYIMLAR	5
1.6. SINIRLILIKLAR	5
1.7. TANIMLAR	6
II. BÖLÜM	7
KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. TARİH ÖĞRETİMİ VE TARİH	7
2.2. DÜNYADA TARİH ÖĞRETİMİ	8
2.3. TÜRKİYE’DE TARİH ÖĞRETİMİ	10
2.4. TARİH ÖĞRETİMİ ÇALIŞMALARININ ÖNEMİ	13
2.5. TARİH ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN PROBLEMLER	13
2.5.1. Tarih Dersine Karşı Duyuşsal Etmenlerden Kaynaklanan Problemler	13
2.5.2. Tarih Dersi Kitaplarından ve Müfredattan Kaynaklanan Problemler.....	14
2.5.3. Tarih Öğretimi Sırasında Kullanılması Gereken Materyallerin Eksikliğinden Kaynaklanan Problemler.....	16

2.5.4. Tarih Öğretmenlerin Eğitimindeki Eksikliklerden Kaynaklanan Problemler	18
2.5.5. Ders Süresinin Kısıtlı Oluşundan Kaynaklanan Problemler	19
2.5.6. Tarihi Mekânlara Yönelik Geziler Düzenlenmemesinden Kaynaklanan Problemler.....	20
2.5.7. Yöntem ve Teknik Seçiminden Kaynaklanan Problemler.....	21
III. BÖLÜM.....	25
YÖNTEM.....	25
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	25
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	26
3.3. VERİLERİN TOPLANMASI	26
3.4. VERİLERİN ANALİZİ	26
IV. BÖLÜM	27
BULGULAR VE YORUMLAR	27
V. BÖLÜM.....	63
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	63
5.1. SONUÇ	63
5.2. ÖNERİLER.....	77
KAYNAKÇA	80
EKLER.....	84

KISALTMALAR

Çev.	: Çeviren
D.E.Ü.S.B.E.	: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
KEFAD	: Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
O.E.C.D	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
S	: Sayı
s.	: Sayfa
v.b.	: Ve benzeri
v.s.	: Vesaire
Y.Y.Ü.	: Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Yay.	: Yayınları

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Cinsiyetlere Göre Dağılım	27
Tablo 2. Mesleki Kıdeme Göre Dağılım	27
Tablo 3. Mezun Olunan Bölüme Göre Dağılım	27
Tablo 4. Öğrenim Durumuna Göre Dağılım	28
Tablo 5. Görev Yerine Göre Dağılım.....	28
Tablo 6. İfadelere Verilen Yanıtlara Göre Dağılım.....	28
Tablo 7. Sizin Çözümünüz (Sorun 1).....	36
Tablo 8. Sizin Çözümünüz (Sorun 2).....	37
Tablo 9. Sizin Çözümünüz (Sorun 3).....	38
Tablo 10. Sizin Çözümünüz (Sorun 4).....	39
Tablo 11. Sizin Çözümünüz (Sorun 5).....	40
Tablo 12. Sizin Çözümünüz (Sorun 6).....	41
Tablo 13. Sizin Çözümünüz (Sorun 7).....	42
Tablo 14. Sizin Çözümünüz (Sorun 8).....	43
Tablo 15. Sizin Çözümünüz (Sorun 9).....	43
Tablo 16. Sizin Çözümünüz (Sorun 10).....	44
Tablo 17. Sizin Çözümünüz (Sorun 11).....	45
Tablo 18. Sizin Çözümünüz (Sorun 12).....	46
Tablo 19. Sizin Çözümünüz (Sorun 13).....	47
Tablo 20. Sizin Çözümünüz (Sorun 14).....	47
Tablo 21. Sizin Çözümünüz (Sorun 15).....	48
Tablo 22. Sizin Çözümünüz (Sorun 16).....	48
Tablo 23. Ek 1	49
Tablo 24. Ek 2	50
Tablo 25. Ek 3	51

Tablo 26. İfadeler Bakımından Baylar ile Bayanlar Arasında Farklılık Olup Olmadığının İncelenmesi (Bağımsız Örneklem T Testi)	51
Tablo 27. İfadeler Bakımından Farklı Mesleki Kıdemde Olanlar Arasında Farklılık Olup Olmadığının İncelenmesi (ANOVA)	51
Tablo 28. İfadeler Bakımından Öğrenim Durumları Arasında Farklılık Olup Olmadığının İncelenmesi (Bağımsız Örneklem T Testi)	54
Tablo 29. İfadeler Bakımından Görev Yerleri Arasında Farklılık Olup Olmadığının İncelenmesi (Bağımsız Örneklem T Testi)	58

ÖNSÖZ

Öğretmen olarak, meslek hayatımda karşılaştığım arkadaşlarımla; “Ben öğrenci iken tarih dersine karşı ilgisizdim” şeklindeki ifadeleri ve öğrencilerin de benzer davranışları, bu konu üzerinde çalışma yapmaya yönelenme sebep oldu. Global dünyada eğitim alanında bu denli hızlı gelişmeler yaşanırken, ülkemizde eğitim ile ilgili problemlerin olması, problemlere çözümlerin bulunmasını da gerektirmektedir. Bunun için danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Nurullah KARTA ile istişare ederek tarih öğretiminin problemleriyle ilgili bir araştırma yapmak istedim. Ayrıca bir eğitimci olmam ve bir eğitim kurumunda idareci olarak çalışmanın verdiği avantajları da kullanarak bu konuyu daha verimli bir şekilde araştıracağıma inandım.

Bu çalışma; ortaöğretimde tarih öğretmenlerinin karşılaştığı problemleri tespit etmeyi ve tespit edilen problemlere yönelik çözüm önerilerini sunmayı hedeflemektedir. Çalışmada Van İlinde ortaöğretimde görev yapan tarih öğretmenlerine anket çalışması uygulanmıştır. Anketler değerlendirilmiş ve belli bir düzeyde bulgular elde edilmiştir.

Bu tez çalışmamın gerçekleşmesinde teşvik ve desteklerini esirgemeyen tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Nurullah KARTA hocama teşekkür ederim.

Tezin her aşamasında engin fikirleriyle bana ışık tutan ve her daim destekleri esirgemeyen değerli dostum ve manevi abim Doç. Dr. Zihni MEREY hocama, araştırmamın istatistiki kısımlarında bana yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Hayati ÇAVUŞ hocama, kendi anket çalışmasını benimle paylaşan Sütçü İmam Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Mehmet Suat BAL hocama, ayrıca çalışmalarımı yaptığım süre boyunca manevi desteği ile beni hep motive eden eşim Betül ATAŞ’a teşekkürlerimi sunarım.

Mehmet Sena ATAŞ

Van -2014

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problem durumuna, problem cümlesine, araştırmanın amacına, önemine, varsayımlara, sınırlamalara, tanımlamalara ve kısaltmalara yer verilmiştir.

1.1. PROBLEM DURUMU

Tarih öğretimi bir disiplin olarak değişim ve dönüşüm ile birlikte bir takım problemlerle karşı karşıya kalabilmektedir. Gerek tarih dersine karşın oluşmuş genel olumsuz yargı gerekse tarih derslerinin genellikle olgu ve kronolojik bilgilerin aktarıldığı bir ders olarak görülmesi, karşılaşılan sorunların daha da artmasına neden olabilir. Bu ve benzeri nedenlerden dolayı tarih disiplini sıkıcı olmaktan kendini soyutlayamayabilir.

Tarihin kıyısında kalmış insan ve mekânlara ait değerler, göz ardı edilmektedir. Bu da tarih öğretiminin önündeki engellerden bir diğeridir. Tarih öğretimi ile ilgili bu sorunlar tarihçileri, tarih öğretimi konusunda yeni çözümler aramaya sevk edildiği düşünülmektedir. Bundan dolayı tarih eğitimcileri, tarih derslerine yönelik yeni ve farklı çalışmalara yönelmişlerdir. Tarih öğretimi sırasında karşılaşılan problemlerin tespiti sorunun çözümüne yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Tarihi süreçlerde cereyan eden olay ve olgular daha sonraki süreçlerde dönemin şartlarına göre farklı algılanabilir. Onun için kesin yargılardan bahsetmemiz mümkün değildir. Tarihsel olaylar aktarılırken farklı yorumların ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bu nedenle tarih sosyal bir ders olduğu için yorum farklılıklarının olması doğaldır. Bundan dolayı her dönemin şartlarına göre farklı yorumlanabilir (Yanık, 1998: 120).

Hazırlanan bu çalışma ile tarih öğretiminde karşılaşılan sorunlar tespit edilerek ileride tarih öğretimine yönelik yapılacak olan çalışmalardan daha verimli sonuçlar alınmasına da katkı da bulunulmak hedeflenmektedir. Daha önce tarih eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların geneli, tarih öğretimi sırasında yaşanan problemleri; genellikle duyuşsal faktörler ya da dersin işleniş biçimiyle sınırlı tuttuğu gözlemlenmiştir. Bundan

dolayı tarih eğitiminde karşılaşılan problemlere yönelik etkili çözümler sunulamamıştır. Tarih bölümünden mezun olan bir öğretmenin tarihi genellikle kitaplardan öğrenmesi üniversite eğitimi boyunca herhangi bir tarihi yerleşim yerine tarihi gezilere götürülmemesi sorunun sadece yöntem de ya da öğrencilerin ön yargılarında aramanın yanlış olduğunu göstermektedir. Bu da yeni problemlerin doğmasına sebep olabilir.

Tarih derslerinin okutulmasına yönelik birçok yazar farklı görüşler dile getirmişlerdir. Bu yazarların bazılarına göre geçmişimizden kendimizi soyutlayamadığımızdan dolayı, tarih geçmişten günümüze ışık tutarak bizlere yol göstermektedir (Dinç, 2006: 263-276).

Tarihi bir ders olarak okullarda anlatma nedenlerimizden biri de geçmiş birikimini iyi çözümlenerek geleceğe daha iyi hazırlanmamıza yardımcı olmaktır. Yine tarih öğretimin amaçlarından biride bireylere üst düzey düşünme becerilerini kazandırarak, bireylere çağdaş problemleri çözmede yardımcı olmaktır (Dinç, 2006: 263-276).

1.2. AMAÇ

Yapılan bu çalışma ile tarih öğretmenlerinin tarih öğretimde karşılaştığı problemleri ortaya çıkararak bu problemlere yönelik çözüm önerilerinde bulunmak amaçlanmıştır. Tarih öğretiminde öğretmenlerin süre, müfredat, fiziki şartlar gibi çeşitli nedenlerden dolayı yaşadığı sorunlar eğitimciler tarafından gözlemlenmektedir. Ayrıca bu çalışmayla ders süresinin kısıtlılığının tarih öğretimi açısından neden olduğu sıkıntılar daha iyi görülebilir. Zira tarih disiplini çok geniş yelpazesi olan bir alandır. Kısıtlı süre; tarih öğretiminin kronolojilerin verildiği ezber dayalı bir derse neden olabilir. Kısıtlı sürenin tarih öğretmenlerini buna sevk ettiği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amaçlarından birisi de, tarih öğretimi sırasında karşılaşılan problemlerin temelinde yer alan duyuşsal etmenleri tespit etmek olmuştur. Uygulanan anket ile problemler sağlıklı bir biçimde toplanmaya çalışılmıştır. Öğrenciler tarih dersinin sıkıcılığını okula gitmeden çevresindeki diğer duyular ve gözlemlerle görmekte bu da öğrencide birebir okul yaşantısına girmemesine rağmen onlarda dolaylı duygusallığa neden olmakta, tarih dersine karşı olumsuz tutum sergilemesine neden olabilir. Öğrencilerin gözünde tarih dersi ezber dersi olarak görülmektedir. Özellikle

sayısal zekâsı baskın olan öğrencilerde sosyal bilgiler ve tarih dersleri sıkıcı gelebilir. Bunda sahip oldukları olumsuz tutum etkili olduğu düşünülmektedir. Tarih dersinin öğrenci gözündeki yeterli kadar kıymetli görülmemesi yanlış algılamanın sonucu olduğu düşünülmektedir. Zira geçmişi bilmeden geleceğe yön vermek mümkün değildir.

Ayrıca bu çalışmayla tarih öğretimindeki problemlerinin tespitini ayrıntılı ve doğru biçimde belirlemek hedeflenmektedir. Bunun için kapsamlı anket çalışmaları, birebir tarih öğretimi veren öğretmenlerimiz ile görüşmeler, öğretmenlere uygulanacak olan anketler ile öğretmenlerin tarih öğretiminde karşılaştıkları sorunların duyuşsal boyutları, yöntem seçimleri, ders süresinin kısıtlılığı, teknik donanım eksikliği, ders kitaplarının mevcut dersi öğretmedeki eksiklikleri, tarihi mekânlara geziler düzenlenmemesi ve bu konuda her hangi bir ciddi çalışmanın yapılmaması, üniversitedeki tarih öğretmeni adaylarının eğitimlerindeki eksiklikler, üniversitelerde tarih öğretimi konusunda yapılan çalışmaların yetersizliği ve okullara bu konuda ciddi bir yardımda bulunmamaları gibi birçok boyut ayrıntılı olarak incelenerek, tarih öğretiminde karşılaşılan sorunların tespitinin daha sağlıklı olarak toplanılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın diğer hedeflerinden biri de yöntem seçiminden ve tarih öğretiminde kullanılan kitapların içeriklerinden kaynaklanan problemleri de tespit etmektir. Özellikle düz anlatım yönteminin kullanılmasından dolayı öğrenciler tarihteki olaylar arasındaki neden sonuç ilişkisini kurmakta zorluklar çektiği düşünülmektedir. Ayrıca tarihi yerlere yönelik gezilerin yapılmamasının ne gibi sonuçlar doğurduğu tespit edilerek tarih öğretiminin daha verimli olmasına katkı sağlamak düşünülmüştür. Van ilindeki tarih öğretmenlerinin düşüncelerini, kaygılarını, mevcut problemlerini ele alınmaya çalışılmıştır. Bu çalışma ile sadece sorunları, problemleri gün yüzüne çıkarmayı değil aynı zamanda bu sorunlara çözüm olabilecek yaklaşımlar bulmak hedeflenmiştir. Yapılan bu çalışmadan elde edilen çözüm önerilerinin gerek Van’da gerekse diğer illerde görev yapan tarih öğretmenlerine yardımcı olacağı ümit edilmektedir.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Tarih gibi önemli bir disiplinin öğretiminde karşılaşılan problemlerden dolayı tarihin yanlış ya da eksik bilinmesi büyük sorunlara neden olabilir. Zira geçmiş bilinmeden geleceğin temellerini atmak mümkün olamayabilir. Bundan dolayıdır ki bu

araştırmada problemler tespit edilerek ileri de çıkabilecek sorunların çözümüne yönelik atılacak adımlara da yardımcı olunacağı düşünülmektedir. Araştırma ile sadece tarih öğretiminin önündeki engellerin gün yüzüne çıkartılması düşünülmemiştir. Bu çalışma ile hem tarih öğretiminde karşılaşılan ve tespit edilen problemler ve hem de tespit edilen problemlere çözüm önerilerini getirerek sadece tarih disiplini için değil diğer disiplinler için örnek kaynak oluşturmak hedeflenmiştir. Ayrıca bu çalışmanın Van ilinde tarih öğretiminde karşılaşılan problemleri kapsamlı olarak ele alan ilk çalışmalardan biri olduğunu düşünülerek bu çalışmanın sadece Van ili için değil, diğer illerdeki tarih öğretmenlerin de müracaat edebilecekleri bir kaynak olacağı ümit edilmektedir.

1.4. PROBLEM CÜMLESİ

Bu tezin problem cümlesi “Ortaöğretimde görev yapan tarih öğretmenlerinin tarih dersi öğretiminde karşılaştığı problemler nelerdir?”

1.4.1. Araştırmanın Problemi

Ortaöğretimde görev yapan Tarih Öğretmenlerinin Tarih öğretiminde ki sorunları ve bu sorunların çözüm yolları konusundaki görüşleri nelerdir?

1.4.1.1. Alt Problemler

Yukarıda ifade edilen amacın gerçekleştirilmesi için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- a) Tarih Dersine Karşı Duyuşsal Etmenlerden Kaynaklanan Problemler nelerdir?
- b) Tarih Dersi Kitaplarından ve Müfredattan Kaynaklanan Problemler nelerdir?
- c) Tarih Öğretimi Sırasında Kullanılması Gereken Materyallerin Eksikliğinden Kaynaklanan Problemler nelerdir?
- d) Tarih Öğretmenlerin Eğitimindeki Eksikliklerden Kaynaklanan Problemler nelerdir?
- e) Ders Süresinin Kısıtlı Oluşundan Kaynaklanan Problemler nelerdir?

f) Tarihi Mekânlara Yönelik Geziler Düzenlenmemesinden Kaynaklanan Problemler nelerdir?

g) Yöntem ve Teknik Seçiminden Kaynaklanan Problemler nelerdir?

1.5. VARSAYIMLAR

1. Veri toplama araçlarının, araştırmanın amacına ve konusuna uygun olduğu varsayılmaktadır.

2. Ortaöğretimde tarih öğretmenlerinin problemlerinin gün yüzüne çıkması varsayılmaktadır

3. Tespit edilen problemlere çözüm önerileri bulunması varsayılmaktadır.

4. Literatür tarama suretiyle elde edilen bilgiler doğru olduğu varsayılmıştır.

5. Van'daki tarih öğretmenlerinin görüşleri evreni temsil edebileceği varsayılmıştır.

6. Bilgi toplama aracı olarak kullanılan anketin araştırma için yeterli bilgi vereceği hakkında, tarih öğretmenlerinin görüşleri geçerli ve güvenilirlerdir.

7. Araştırmaya katılan öğretmenlerin, ankete doğru ve samimi cevap vermişlerdir.

8. Seçilen örneklemdaki öğretmenler yeterli sayıdadır.

1.6. SINIRLILIKLAR

1. Araştırma 2012–2013 Eğitim-Öğretim Yılı ile sınırlıdır.

1. Çalışma için alan araştırması ve literatür yeterli görülmüştür.

3. Anketi cevaplandıran öğretmenlerle sınırlıdır.

5. Bu araştırma Van ili merkez ve ilçelerinde görev yapan ortaöğretim tarih öğretmenleri ile sınırlıdır.

1.7. TANIMLAR

Araştırmada Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün tez yazım kılavuzu ile Türk Dil Kurumu İmlâ Kılavuzu yazım kurallarına uyulmuştur. Daha önceki çalışmalarda kullanılan kavram ve tanımlamalardan da yararlanılmıştır.

Eğitim: Eğitim, belirli amaçlar doğrultusunda birey yetiştirme, bireye bilgi, beceri ve tutum kazandırma süreci olarak tanımlanabilir (Tanrıöğen, 2006: 11).

Eğitim daha geniş olarak; insanı bedensel, zihinsel, duygusal ve entelektüel yönden geliştirme, bir ilişkiler ağı ortamında toplumsal yönden geliştirme milli kültür ve evrensel değerlerle donatma ve etkin bir yaşam sürmesini sağlayacak bilgi ve becerileri kazandırma çabalarının toplamı olarak tanımlanabilir (Gezer, 2007: 7).

Eğitim kelime olarak, çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerleri almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan ve dolaylı yardım etme, terbiye etme gibi anlamlara gelmektedir (Türk Dil Kurumu, 2005: 27).

Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme süreci olarak tanımlanabilir (Ertürk, 1993: 4).

Müfredat Programı: Eğitim kurumlarında elde edilmek istenen düşünce yapısını oluşturmak için eğitimciler için yol gösteren bir kılavuzdur (Öncel, 2000: 321).

Tarih: Tarih insanın kendini ve toplumsal değerlerini kavratarak, pozitif düşünme yollarını içselleştiren sosyal ve yaşam ve davranışları inceleyen bir bilimdir (Paykoç, 199: 179).

Tarih Öğretimi: Tarih eğitimi sadece geçmişle uğraşmaktan ziyade güncel olayları özümseterek geleceğin daha iyi yordanmasına imkân sağlamalıdır (Ulusoy, 2009: 115-134).

Ayrıca; insani değerlerin tümüne saygı duyan sorumluluk sahibi ve geçmiş ve gelecek arasında köprü kurabilen incelemeyi benimseyen yeni nesiller ve bunu amaç edinen değişim meydana getirme çabasıdır (Yıldız 2003: 181-190).

II. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. TARİH ÖĞRETİMİ VE TARİH

Tarihi tanım olarak ele aldığımızda, eğitim öğretim yıllarımızda öğrendiklerimiz bilgiler doğrultusunda; geçmişte yaşanmış olayları sebep sonuç ilişkisi içerisinde yer ve zaman göstererek açıklayan bir bilim dalı olarak aklımızda yer etse de tarihin tanımına yönelik değişik tanımlar yapılmaktadır. Şöyle ki;

Tarih, geçmiş insan topluluklarının, savaşlarını ve barışlarını, kültür ve uygarlıklarını, sosyo-ekonomik yapılarını, neden-sonuç ilişkisi içinde zaman ve yer göstererek, belgelere dayalı, inceleyen bilim dalıdır (<http://okulsel.net/docs/index-163815.html> Erişim Tarihi: 26.11.2013).

Salih Özbaran tarih ve tarih öğretimi ile ilgili; geçmişin rehberi ve geçmişin aynasıdır şeklinde düşüncesini ileri sürmektedir (Özbaran, 1992: 11). Halkın ise bu konuda; İnsanların geçmişte yaptıklarını araştıran, irdeleyen ve toplumsal hareketlerin bir görüntüsünü tasvir eden bir derstir demektedir (Erkan, 2009: 4).

Köstüklü ise; sebep-sonuç dahilinde geçmişte cereyan eden olayların tarihini yerini ve şahıslarını göstererek geçmişi ifade eden bulgulara dayalı bir bilim olduğunu ileri sürmektedir (Köstüklü, 1998: 14).

İlber Ortaylı Tarihi açıklarken, özellikle sözcüklerden yola çıkarak hareket etmenin önemine değinmiştir. Öncelikle Historia kavramı daha sonra tevarih ve sonrada felsefeye de mal olmuş olan önemli kavramlardan res gestae üzerinde durmuştur. Bunlardan Historia Latince de elle tutulan bir malzeme, Araplarda ay veya takvim anlamına geldiğini söylemektedir. Res gestae ise Latince “res”: şeyler anlamında, “gestae” tavrı davranış hareket anlamında kullanmıştır (Yalavuz, 2006: 2).

Carr’ın Tarihin ne anlama geldiği sorusuna; “Tarihçi ile olaylar arasında mükemmel bir iletişim ayrıca geçmiş ile bugün arasında sürekli bir fikir alışverişi olduğunu ve pek çok parçası kayıp bir iç içe geçmeli bulmaca” şeklinde ifade vermiştir. (Carr, 1994: 37).

Tarih öğretimi ile ilgili olarak Özgür Yıldız'ın düşüncesi şu şekildedir: İnsani değerlerin tümüne saygı duyan sorumluluk sahibi ve geçmiş ve gelecek arasında köprü kurabilen incelemeyi benimseyen yeni nesiller ve bunu amaç edinen değişim meydana getirme çabasıdır (Yıldız, 2002: 13).

Tarih öğretimi önem arz eden bir konudur. Zira iyi bir tarih öğretimi sayesinde içinde yaşadığımız topluma karşı aitlik hissi hissetmemizi, vatandaşlık bilincine sahip bireyler olmamızda önem teşkil etmektedir. Bundan dolayıdır ki; Tarih öğretimi ilköğretimin birinci kademesinde hayat bilgisi, ikinci kademesinde sosyal bilgiler ve ortaöğretimde ise tarih olarak eğitimin bütün kademelerinde karşımıza çıkmaktadır (Toklu, 1997: 7).

Özbaran tarih öğretiminin önemi hakkında şu ifadeleri kullanmıştır; Tarihi bilgilerden yoksun olsaydık dünya hakkında bilgi sahibi olamayacaktık tarih sayesinde bütün insanlar hakkında ve olaylar hakkında bilgi sahibi olabiliyoruz (Özbaran, 2002: 6-7).

2.2. DÜNYADA TARİH ÖĞRETİMİ

İnsanlar doğdukları andan itibaren geçmişini öğrenme merakı içerisinde. Bundan dolayıdır ki bütün dönemlerde gerek dini yerler olsun gerek saraylar olsun gençlere geçmiş ile ilgili bilgiler verilmiştir. Zamanla farklı tarih anlayışları ve toplumların kendi düşünceleri doğrultusunda eğitim kurumlarında tarih önemli bir yer edinmiştir (Çağlayan, 1981: 29).

Görüldüğü gibi tarih eğitiminin geçmişi oldukça eskidir. Tarih öğretiminin geçmişten bugüne seyrine baktığımızda ise Antik Mısır'da üniversitelerde genç kuşaklara kahramanlık öykülerinin verilmesinin yanı sıra, Çin saraylardaki eğitim kurumlarında tarih ile alakalı birçok okuma parçaları görülmektedir (Türk, 2006: 1).

Yunan okullarında Homeros'un yapmış olduğu kahramanlıklar öğrencilere okutulmasının yanı sıra ezberletilirken, İsparta'da gurur, sadakat, cesaret, yurt sevgisini artıracak marş ve şarkıların öğretiliyordu. Roma eğitimcilerinin Roma Gramatik Okullarında Homer okunurken öğretmenlik yapabilmeleri için tarih bilmeleri şarttı. Çeşitli görsel alfabelerle efsaneler anlatılır ve disiplinlerle bağlantılı olarak mitoloji, coğrafya ve tarih konuları verilirdi (Türk, 2006: 2).

Zaman içerisinde çeşitli düşünürlerle ait fikirler ile tarih öğretimine bakış açısı değişmiştir. Eğitim camiasına büyük ilme kazandıran “Emil” inde Rousseau (1712-1778), 1-12 yaş aralığındaki çocukların konular arasında bağlantıyı anlayamadıkları için onlara sadece kavramlar öğretilmesinin yeterli olacağını 16 yaşından ta ki evlilik dönemlerine kadar da tarihi olayların gerçek olduğu için insanların tarihten tanınabileceğini belirtmiştir (Türk, 2006: 3).

Aynı şekilde Avrupa’da yaşanan tarihin seyrini değiştiren gelişmelerin varlığı tarihe bakış açısını değiştirmiştir. Fransız devrimi akabinde sanayi devriminin sonuçları doğrultusunda bilimsel gelişmeler ve toplumsal değişmeler ciddi bir şekilde hızlandı. Bu gelişmeler ayrıca tarih biliminin gelişimini tamamlamasına da sebep oldu. Sosyal olaylar üzerinde düşünebilme ve geçmiş ile gelecek arasında kıyaslama kaçınılmaz oldu. Ayrıca insanlar ideolojilerini kanıtlamak amacıyla geçmişi örnek olarak göstermeye başladılar. Bütün bu gelişmeler ve sebepler XIX. Yüzyılda tarihin yöntem ve tekniğinin ortaya çıkmasını sağladı (Çağlayan, 1981: 23).

Bu gelişmelerle birlikte tarih dersi ulusların kendi ideolojilerini daha geniş kitlelere aktarmak ve kendi kimliklerini oluşturmak için bir araç olarak kullanılmada önemli rol oynadı Avrupa’da tarih dersleri “muayyen bir gayeyi” oluşturmak için verilmeye başlandı (Köken, 2002: 26).

İslam Dünyasındaki tarih öğretimine baktığımızda ise; Küttap olarak da bilinen İslam Dünyası’nın ilköğretim kademlerinde okuma yazma ile birlikte şiir, basit aritmetik ve tarih bilgileri de verilmekteydi (Türk, 2006: 5).

Osmanlı imparatorluğuna baktığımızda ise; müfredat ile ilgili yapılan incelemelerde medreselerin müfredat programlarında ve o dönemdeki âlimlerin otobiyografi ve icazetnamelerinde tarih derslerinin olmadığı görülmektedir (Türk, 2006: 9).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde ki Enderun mektebinde okutulan derslerin içeriğine baktığımızda ise medrese müfredat programlarında çeşitli dillerin ve dini bilgilerin öğretilmesinin yanı sıra Müzik Geometri, Coğrafya, Harita Yapımı, Siyaset, Savaş Sanatının yanında Türk Tarihi de okutulmaktaydı (Türk, 2006: 11).

Tanzimat döneminde Osmanlı İmparatorluğu’nun içinde bulunduğu durum ve gerekse dışarıdaki yeniliklerden dolayı tarih disiplini farklı bir şekilde karşımıza

çıkmaktadır. Gelişen dış politikaların dil bilen memur ihtiyacını doğurmasıyla kurulan ve ayrıca Tanzimat liderlerini de yetiştiren siyasi idealinde gelişmesine öncülük eden önemli yerlerden biri olan Tercüme Odası Mektebi'nde Genel Tarih'in okutulduğu anlaşılmıştır (Ergin, 1977: 72).

2.3. TÜRKİYE'DE TARİH ÖĞRETİMİ

Tarih dersi 19. Yüzyılın ikinci yarısından bu yana Türkiye'de örgün eğitim kurumlarında bir ders olarak okutulmaktadır (Dinç, 2006: 263-276).

Tarihin okullarda ders olarak okutulması 19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren başladığını ileri sürülse de bundan öncesinde saraylarda da tarih öğretilmiştir. Cumhuriyet döneminde ise tarih öğretimine yönelik çalışmalara baktığımızda ise tarih öğretimi yaygınlaştırılmıştır. Cumhuriyet döneminde ki tarih dersinin içeriğine baktığımızda ise; 1924 yılında yapılan yeni bir değişiklik ile konular dördüncü sınıftan altıncı sınıfa kadar belirli bir kronolojik sıraya göre takip etmekte ve liselerin ikinci döneminde her sınıfta ikişer saat ve üç yılda toplam altı saat tarih dersi verilmekteydi. Dördüncü sınıf programı Doğu milletleri ve Adalar Denizi Medeniyeti olarak da bilinen Yunanlılar ve Romalılar ayrıntılı bir şekilde aktarıldıktan sonra orta çağda Barbarlar ve Avrupa Medeniyetleri aktarılırken 13-15 yüzyıllarda Avrupa ile ilişkilerimiz çerçevesinde Türk Tarihine yer veriliyordu. Beşinci sınıf programında Yeniçağ döneminde Avrupa Tarihi Osmanlı Tarihi ve Fransız İhtilali görülmektedir. Altıncı sınıfta Yakın çağ dönemi olarak Viyana Kongresi'nden başlayarak Avrupa'daki gelişmeler "On dokuzuncu Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu. Bugünkü Türk âlemine umumi bir nazar". " Medeniyet-i hazıranın evsaf-ı umumiyesi" gibi konular yer almaktaydı. Son sınıfta ise sadece Edebiyat şubesinde haftada ikişer saat olmak üzere Türk Medeniyeti Tarihi dersi okutulacaktı(Çapa, 2002: 39-55).

Türk tarihinin kapsamlı araştırılması amacıyla kurulan Türk Tarihini Tetkik Cemiyeti'nin tarih öğretimine yaptığı katkılara baktığımızda vatandaşlara tarih şuurunu verebilmek için 605 sayfalık "Türk Tarihinin Ana Hatları" kitabı çok kısa bir süreç içinde basılarak Türk Tarihini Tektik Cemiyeti'nin öğretime yönelik yapılan ilk çalışma olarak değerlendirilebilir. Türk Tarihinin Ana Hatları'ndan sonra 1934 yılında ders kitabı olarak "Tarih I-II-III-IV kitapları çıkarılmıştır. Tarih IV sadece Türk Cumhuriyet tarihini

ele alınmış ve iki bölümden oluşmuştur. İlk bölümde Türkiye Cumhuriyeti'nin nasıl kurulduğu ikinci bölümde ise inkılâp ve ıslahatlar adı altında yapılmış olan inkılâplar anlatılmaktadır (Ersanlı, 1992: 114).

Cumhuriyet döneminde tarih öğretiminin üstlendiği misyon önemlidir. Zira yeni kurulan Türkiye cumhuriyeti yeni sistemini halka benimsetmek zorundadır. Bu nedenden ötürü tarih öğretimi önemli bir misyonu da üstlenmiş bulunmaktadır. 1930'lu yılların hemen başlarında Avrupa ülkelerin kendi aralarındaki ideolojik farklılaşmalarla kendini tamamladığı görülmektedir. Türkiye'nin kendi bağımsızlığını ve demokrasiye verdiği önemi bütün uluslara göstermek için ve gençlerine Cumhuriyeti demokrasiyi ulusal bağımsızlığı kavratmak için tarih dersini önemli ölçüde bir araç olarak kullandığı görülmektedir. Ayrıca bu değerlerini tarih dersi aracılığıyla daha geniş kitlelere yaymayı amaçladığı görülmektedir (Delen, 2007: 17).

Tarih öğretimi doğal olarak yeni yönetiminden etkilenmiştir. Eğitim kurumları mevcut sisteme göre yeniden şekillenirken aynı zamanda mevcut yeni kurumlarda tarih dersleri girmiştir. O dönemdeki İstanbul Darülfünun'un yeni rejimle yıldızlarının tam barışmasından dolayı 1932 yılında Reşit Galip'in özellikle Cumhuriyetin Onuncu Yıl Dönümü çerçevesinde İnkılâp Tarihinin ders olarak eğitim kurumlarında okutulmasına yönelik getirdiği öneri iki yıl sonra önemli ölçüde önem arz etmiştir (Delen, 2007: 18).

Zaman içerisinde ise şartlara göre tarih öğretimi şekillenmiştir. Şöyle ki; İlköğretimin ikinci kademesinde ve ortaöğretimin tarih programında 1927 bazı değişiklikler yapılmıştır. Ancak asıl yenilikler 1930 yılından sonra yapılmıştır. Müfredatın yoğun ve karmaşıklığını ortadan kaldırmak için 1935 yılında üniversite ve liselerde görev yapan eğitimcilerden bir komisyon oluşturulmuştur. Bu komisyon tarafından programların ağırlığını hafifletmek için her ders için bir kılavuz hazırlanmıştır (Çapa, 2002: 39-55).

İlerleyen yıllarda ise aynı şekilde tarih öğretiminde bazı değişikliklere gidilmiştir. Artık ortaokullarda da tarih dersi okutulduğunu görmekteyiz. Tarih dersi 1936 yılında ortaokul birinci ve ikinci sınıflarında ikişer ve üçüncü sınıflarında ise üçer saat olmak üzere haftada yedi saat olarak okutulmaktaydı. Liselerin ikinci kademesinde aynı oranda tarih dersi bulunmakla birlikte liselerin üçüncü sınıflarının Edebiyat şubelerindeki tarih dersinin de kaldırıldığını görebiliyoruz. İlk öğretmen okullularda her sınıfta 2 saat olmak

üzere toplam dört yıl boyunca 8 saat Türk tarih tezini yansıtan derslerin verildiğini görmekteyiz. Birinci sınıf müfredatında açık bir şekilde bunu görebiliyoruz. “Büyük Türk Tarihi ve Medeniyetine Umumi Bakış” başlığı altında eski Türk tarihi ve kültürünün yanında, eski Anadolu ve Ön Asya Medeniyetlerinden bahsedildiğini görmekteyiz. Orta çağ tarihinin ikinci sınıf programında (Alanlar, Avrupa Hun İmparatorluğu, Akhunlar, Avarlar, Göktürkler, Türkes Devleti, Karluklar, Uygurlar, İlk Müslüman Türk devletleri vb.) Türk tarihiyle ilgili konuları görmekteyiz. Üçüncü sınıfta ise “Yeni ve Yakın zamanlar tarihi” adı altında Osmanlı ve Avrupa tarihi ile ilgili konuların ele alındığını görmekteyiz (Çapa, 2002: 39-55).

Ayrıca tarih öğretiminde içerik konusunda yardımcı olması amacıyla için yeni kurumlar kurulmuştur. 1934 yılında İstanbul Üniversitesi'nin bünyesinde kurulan İnkılâp Enstitüsü'nde Atatürk'ün güvendiği ve inkılâbın öncülüğünü de yapan (Yusuf Hikmet Bayur, Mahmud Esad Bozkurt, Yusuf Kemal Tengirşek, Recep Peker) gibi şahsiyetler tarafından İnkılâp Tarihi dersleri vermeye başlandı. Bu tarihten 1942 yılına kadar Recep PEKER İstanbul Üniversitesi, Ankara Hukuk Fakültesi ve yüksekokullarda ilk dört dersinde sırasıyla İnkılâbın Manası, Hürriyet İnkılâbı, Sınıf İnkılâbının Reaksiyonları konularıyla İnkılâp derslerini verdiğini görmekteyiz (Çapa, 2002: 39-55).

İlk İnkılâp Tarihi dersi 20 Mart 1934 yılında Başbakan İsmet İnönü tarafından Ankara'daki yüksekokulların son sınıf öğrencilerine verildi. İkinci dersi de o zamanın Maarif Vekili Hikmet Bayur tarafından Halk Evi Salonunda verildi. Bu ikinci derse de Ankara'nın bilinen önemli şahsiyetleri ve milletvekilleri ile Hukuk Mektebi talebeleri katıldı (Çapa, 2002: 39-55).

Daha sonraki süreçte Türkiye'deki tarih öğretimindeki gelişmeler ise; Yusuf Hikmet Bayur'un 4 Mart 1934'de verdiği konferansla ilk ders başlamış oldu. O zamanın Maarif Vekaleti İstanbul'daki bu ilk dersten 5 gün sonra Ankara Hukuk Mektebi'nde bir “İnkılâp Kürsüsü”nün açılmasına karar verdi. 20 Mart'ta Başbakan İsmet İnönü'nün verdiği bir konferansla buradaki eğitimler başlamış oldu. İnkılâp Enstitüsü ve İnkılâp Kürsüsü'nün kurulmasıyla Cumhuriyet dönemindeki ilk ciddi çalışmalarda başlamış oldu. Daha sonraki dönemlerde 1942'de Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'ne bağlı Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü'nün kurulması ve Türk İnkılâp Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti Rejimi Dersi Müfredatı'nın yayınlanmasıyla önemli bir adım atılmış oldu

(Yılmaz, 2005: 26).

Dersin adı 27 Mayıs ihtilalinden sonra “Türk Devrim Tarihi” şeklinde değişti. 1960’dan sonra gençlerin farklı ideolojiler etrafında gruplaşması bu dersin görevini iyi yapamadığı şeklinde dersin eleştirilmesine neden oldu (Delen, 2007: 19). Tarih bireylerin ve toplumların ilgisini çeken bir bilim olmasının yanı sıra devleti ve siyasi iktidarları da ilgilendiren bir alan olması dolayısıyla bu ders sık sık müdahalelere maruz kalmıştır (Erdaş, 2006: 17).

12 Eylül 1980 harekâtından sonra dersin adı “Türk İnkılap Tarihi” olarak değiştirildi. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulan bir komisyon tarafından bu dersin müfredatı değiştirildi. Buna paralel olarak ortaöğretimde ve Üniversitelerde yeni bir ders kitabı hazırlatıldı (Erdaş, 2006: 19).

2.4. TARİH ÖĞRETİMİ ÇALIŞMALARININ ÖNEMİ

Tarih bir milletin hafıza gibi algılanılabilir. Nasıl ki hafızasını yitiren insan geleceğe dair sağlıklı planlar yapamazsa aynı şekilde bir millette geleceği de geçmişine bağlı olduğu düşünülmektedir. Geçmişinden güç alarak geleceğe yürümek ancak sağlıklı bir tarih öğretimi ile mümkündür. Bu yüzden ki tarih öğretimine önem verilmelidir. Ancak her disiplinde olduğu gibi tarih öğretimi sırasında problemler oluşabilir. Verimli bir tarih öğretimi için önce problemlerin tespiti yapılmalıdır. Sonraki süreçte problemlerin olası çözüm önerileri ile çözümler geliştirip tarih öğretimini en verimli hale getirilebilir. Zira eksik ya da ezbere dayalı tarih öğretimi gerekli sonucu bize vermeyebilir. Ayrıca tarih öğretimi ile ilgili yapılacak olan çalışmaların diğer disiplinlerin öğretiminde ki çalışmalara da yardımcı olacağı düşünülmektedir.

2.5. TARİH ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN PROBLEMLER

2.5.1. Tarih Dersine Karşı Duyuşsal Etmenlerden Kaynaklanan Problemler

Tarih dersi yapısı yönüyle bir takım zorluklar taşımaktadır. Öğrenciler geçmişte yaşanmış olayları hatırlamak zorundadır bundan dolayı günümüze kadar etkisini devam

ettiren veya aşırı dikkat çekici olaylar dışındaki bilgileri hatırlamakta zorluklar yaşar (Bal, 2011: 371-387).

Öğrenciler hatırladığı tarih ile ilgili günümüz gözüyle değil o dönemin şartlarına göre yorumda bulunmalı ve buna göre değerlendirmelerde bulunmalıdır. Öğrencinin bunu yapabilmesi için tarih dersinde kullanılan kavramları da öğrenmek zorundadır. Öğrenciler açısından tarihte meydana gelmiş siyasi ve sosyal olaylar hakkında yorum yapabilmek ve bunlarla ilgili kavramları öğrenmek oldukça zordur. Bundan dolayı öğrenciler genellikle yanılgıya düşebilmektedir (Bal, 2011: 371-387).

Öğrencilerdeki ön yargıları yok etmeden öğrencilerden tarih dersini sevmelerini beklemek ve sağlıklı bir öğrenmenin olmasını beklemek yanlış olabilir. Her şeyden önce tarih öğretimi sırasında ezbere dayalı yöntem ve teknikler kullanılmamalı. Gerekli uyarıcı zenginliğini sağlayan drama, gezi, müze ziyaretleri kullanılmalıdır. Tarih her şeyden önce neden-sonuç ilişkisi içinde öğretilmelidir. Zira tarih dersini tarihsel olayların tarihlerini ezberlenerek öğrenilecek bir ders değildir.

2.5.2. Tarih Dersi Kitaplarından ve Müfredattan Kaynaklanan Problemler

Birçok akademisyen ve yazara göre müfredattaki konuların genellikle Türk ulusal tarihinden seçilmesi ve bununda eğitim kademelerinin her aşamasında tekrar tekrar öğretilmesi öğrencilerin her seferinde aynı konularla karşılaşması öğrencileri tarihten uzaklaştırmıştır (Dinç, 2006: 263-276).

Tüm öğretim kademelerinde tarih konularının benzer oluşu öğrencinin bildiğini tekrar görmesinde dolayı derse karşı ilgisizlik uyandırmaktadır. İçerikten kaynaklanan bu sorundan dolayı öğretmen öğrencinin dikkatini derse çekememektedir. Bunun dışında Tarih müfredatında görülen problemlerden biri de tarihsel konu ve olayların tek bir perspektiften ele alınması, farklı yorum ve bakış açısına yer verilmemesidir (Dinç, 2006: 263-276).

İnal; bu durumu başat siyasal ve siyasi düşüncelerin zaman içerisinde geniş kitlelerce kabul görmesinin bir sonucu olarak görmektedir (İnal, 1996: 21-22).

Bu sorunu devlet yönetimine hakim olan anlayışın müfredat programları ve ders kitaplarına yansması olarak değerlendirmektedir. Yazar her ne kadar programlarda köklü değişiklikler yapılmassa da, çeşitli dönemlerde devlet yönetimi ile ideolojisinde meydana gelen değişmelerin, müfredatlar ve ders kitaplarına yansıtıldığını ifade etmektedir.

Olguların kesinlik içerirken olaylar tam tersi yönde yoruma açıktır. Tarih öğretimi sırasında aynı bakış açısı ile işlenen ders öğrencinin ilgisini çekememektedir. Öğrencinin dikkatini çekemeyen öğretmen ise sağlıklı bir öğrenme sağlayamazdır.

Mevcut tarih programlarının önemli eksikliklerinden biri de öğrencilere şüpheli ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirecek üst düzey düşünme becerilerini kazandırmamalarıdır. Tarihe özgü yöntemlerden olan; tarihsel kanıtlar üzerinde sorgulama, analiz, sentez gibi becerileri kazandırmayarak eğitim sistemine ve sınavlara yönelik kronolojik bilgiler ve tarihsel bilgilerin verilmesidir (Dinç, 2006: 263-276).

Orhonlu'nun da belirttiği gibi tarih dersi kitaplarında kronolojik sıralamaya dayalı bilgi vermeye yönelik hazırlanması üst düzey düşünme becerilerini kazandırmamaktadır. Ayrıca ezbere dayalı ders ön yargısını öğrencilerde güçlendirmektedir. Bu da öğrencinin derse karşı olan ilgisini azaltmaktadır (Orhonlu, 1997: 364).

Diğer bir sorun ise tarih kitaplarında eksik ve yanlış bilgilerin verilmesidir. Şöyle ki; Okullarda okutulan bir Milli Tarih ders kitabında Fatih sultan Mehmet ünlü mimar ve heykeltıraş olan Mikelanj'ı Üsküdar'da bir köprü yapmak üzere İstanbul'a çağırdığı ancak papanın buna müsaade etmediği yazılıyor. Buda bize gösteriyor ki ders kitabında geçen bu bilgi hiç araştırılmadan kaynak taraması yapılmadan yazılmıştır. Çünkü Fatih Sultan Mehmet 1481 tarihinde ölmüştür ve bu tarihte Mikelanj ise 6 yaşında idi (Sakaoğlu, 2002: 42).

Avrupa'da bulunan bölgesel ve ulusal tarih öğretmenleri tarih ders kitaplarındaki sorunların çözümü için 21 Nisan 1993 resmi bir birlik oluşturmuşlardır. Bu birliğe göre iyi bir ders kitabının eğitim açısından yenilikler barındırması, yaratıcı ve aktif olmasının yanı sıra çok yönlü olması ve dili de geliştirmesi gerektiğini ve ayrıca ders programının tümünü kapsayacak ve teknolojiyi de kullanmaya açık olması şeklinde hem fikir olmuşlardır (Yıldız, 2003: 181-190).

Eksik ya da yanlış bilgilerin tarih öğretiminde karşılaşılan en vahim problemlerden biri olduğu düşünülebilir. Zira yanlış ya da eksik öğrenilen bilgi ilerleyen yıllarda daha vahim sonuçlara neden olabilir.

2.5.3. Tarih Öğretimi Sırasında Kullanılması Gereken Materyallerin Eksikliğinden Kaynaklanan Problemler

Tarih öğretiminde genellikle düz anlatım yöntemi kullanılmaktadır. Bu yöntemin ders içerisinde uzun süreli kullanılması öğrencinin dikkatinin dağılmasına derse karşı ilgisiz kalmasına neden olmaktadır. Bundan dolayı verimli bir öğrenme sağlanamamaktadır. Tarih dersinin Ezbere dayalı, sıkıcı ders imajı öğrencide güçlenmektedir. Ancak düz anlatımın yöntemi gerekli uyarıcıları sağlayan materyaller ile desteklenirse öğrenme daha verimli olabilir. Ancak günümüz okullarında haritadan ve düz tahtadan başka bir materyal kullanımı ne yazık ki çok azdır. Bu nedendir ki; Ulusoy ve Gülüm (2009: 85-99)'a göre; Tarih dersinde konuları işlenirken aşağıdaki materyaller kullanılmaya çalışılabilir:

Resimler

- *Düz Resimler
- *Çizgi Resimler
- *Şimşek Kartlar
- *Figürler
- *Duvar Resimleri
- *Levhalar
- * Afişler
- *Grafikler
- *Profiller
- *Karikatürler ve Gazete Kupürleri

Projektörler (Yansıtıcılar)

- *Tepegöz (Asetat (saydam kâğıdı))

*Slaytlar ve Slayt Projektörü

*Film Şeridi Projektörü

*Episkop Projektörü (Opak projektör, Epidiskop)

*Video Projektörü

*Data Show

Gerçek Eşyalar ve Modeller: a. Küre, b. Koleksiyonlar vb.

Kitaplar ve Haritalar:

*Ders Kitapları

*Haritalar

*Atlaslar

Görsel ve İşitsel Gereçler

*Film Makinesi ve Hareketli Filmler

*Televizyon ve Video

*VCD ve DVD

*Bilgisayar

Uyarıcı zenginliğini sağlayacak olan materyaller ile tarih öğretimi daha verimli hala getirilebilir. Ayrıca Amerikan Kongre Kütüphanesi tarihi incelemeler için kullanılacak en önemli kaynakları altı grupta ele almıştır (Akbaba, 2005: 185-197).

Bunlar;

a. Nesne Kaynakları: Buluntular, aletler, silahlar, icatlar, üniformalar, modalar, mezar taşları.

b. İmaj Kaynakları: Fotoğraflar, filmler, videolar, güzel sanatlar.

c. İşitsel Kaynaklar: Sözlü tarih kayıtları, görüşme kayıtları, müzik kayıtları.

d. İstatistik Kaynakları: Nüfus verileri, haritalar, mimarı çizimler gibi.

e. Metin Kaynaklar: Gazeteler, mektuplar, tarihsel yemek kitapları, reklamlar, günlükler, bilinen tarihsel dokümanların orijinal metinleri.

f. Halk Kaynakları: Aile fotoğrafları, atadan kalma aletler, malzemeler ve giysiler.”

Sözer’e göre, Tarih dersinde yararlanılabilecek ve öğrencilere davranışsal amaçları kazandırmada kullanılabilecek araç-gereçler şu başlıklar altında belirlenebilir (Sözer, 2005: 125):

- Gerçek eşya, giysi ve kalıntılar, anıtlar, süs eşyaları, silahlar, paralar vb.,
- Çevredeki kurum ve kuruluşlar, görevli, yetkili ve ilgili kişiler,
- Üç boyutlu modeller, güneş sisteminin basit modeli, maketler,
- Bilgisayarlar,
- Televizyon, video, sinema, radyo, teyp, ses bantları,
- Tepegöz, epidiyaskop, projektör,
- Pusula, termometre, barometre, rüzgâr fırlıdağı ve oku, saat, takvim,
- Tarih şeridi,
- Haritalar, atlaslar, resimler, fotoğraflar, krokiler, planlar, grafikler, levhalar,
- Kuklalar, birbirini izleyen resim seti (flashcards), çizgi resimler, figürinler, afişler, kitaplar, ansiklopediler, dergiler, gazete kupürleri, prospektüsler, broşürler,
- Karatahta, pazen tahta (flannel board), manyetik tahta, bülten tahtası, cam ve beyaz tahta.

2.5.4. Tarih Öğretmenlerin Eğitimindeki Eksikliklerden Kaynaklanan Problemler

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’ndan sonra 20 Temmuz 1982’de yapılan düzenlemeye göre ülkemizde kısa zamanda 21 eğitim fakültesi açılmıştır. Amaç sağlıklı bir eğitim verilerek ülkenin geleceğini emanet edilen öğretmenlerin en verimli biçimde yetiştirilmesidir. Ancak 1982’den bu yana hala öğretmenlerin sorunları çözüme kavuşturulmamıştır. Eğitim fakültelerindeki yanlış yapılanma, öğretmen ihtiyacı belirlenirken niteliğin göz ardı edilmesi, öğretmenlerin maaşlarına ilişkin düzenlemelerinin yetersiz kalışı, devamlı değişen eğitim sistemine öğretmenlerin

adaptasyon sorunları yaşamaları, eğitim fakültelerinde eğitim teoride kalması vb. birçok problem bulunmaktadır. Sonuçta ne kadar mükemmel bir plan hazırlanırsa hazırlansın uygulayıcı olan öğretmenlerin problemleri çözülmedikten sonra ve ayrıca yeterli donanıma sahip olmayan öğretmenler oldukça, planlar sadece masada mükemmel kalacaktır.

2.5.5. Ders Süresinin Kısıtlı Oluşundan Kaynaklanan Problemler

Tarih disiplini sonu olmayan bir alandır. Konunun ana hatları ile anlatılması ve bu süreçte gerekli öğrenmelerin sağlanması için yeterli süreye ihtiyaç vardır. Lakin gelinen noktada Tarih öğretiminde sürenin kısıtlılığı ayrı bir sorundur. Zira süre kısıtlılığından dolayı konu yetiştirme kaygısına düşen tarih öğretmenlerinin bir kısmı, konuyu üstünkörü geçmek zorunda kalmaktadırlar. Ayrıca sürenin kısıtlılığı amaçlanan etkinliklerin yapılmamasına da neden olmaktadır.

Tarih dersi için ayrılan ders saatlerin konular arasında ki dağılımı tekrar ele alınmalıdır (Tekeli, 2001: 39).

Görüldüğü üzere Tekeli'nin de dediği gibi konular arasındaki süre konusunda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Zira bazı konular temel kazanımları içermektedir. Doğal olarak bu konuların daha fazla sürede verilmesi gerekmektedir. Ve bu düzenlemede tarih öğretmenlerinin görüşleri alınmalıdır.

O.E.C.D yayınlarına göre Fen ve Matematik derslerinin saatleri artırılırken sosyal Bilimler ile alakalı derslerin saatleri ya aynı şekilde ya da daha azaltılmıştır. Bu durum Sosyal Bilimler alanındaki derslerin ikinci plandaki dersler olarak görünmesi şeklinde bir algıya neden olmaktadır (Yıldız, 2003: 181-190). Görüldüğü üzere ne yazık ki sosyal bilimlerden biri olan tarih disiplinin ders sürelerinde her hangi bir değişiklik yapılmamıştır. Mevcut yeni düzenlemelerde ise ne yazık ki farklı bir durum gözükmemektedir.

2.5.6. Tarihi Mekânlara Yönelik Geziler Düzenlenmemesinden Kaynaklanan Problemler

Okullardaki hemen hemen bütün dersler, doğru orantılı olarak müzelerle ilişkilendirilirse dersler daha canlı bir hal alır. Genç kuşakları boş vakitlerinde müzelere gezmeye teşvik ederek, gençlerin hem yerinden iyi bir eğitim almalarını hem de estetik arzusu ve kişisel zevkler kazandırmış oluruz. Bunu başardığımız zaman okullar tatil olduğu dönemlerde bile öğrenciler müzelere ziyaret edecek ve eğitim öğretimin sadece okullarda olmadığı yaşam boyu eğitimin devam ettiğini öğrenmiş olacaklardır (Şahan, 2005; 8).

Müzelerin, tarihi mekânların ziyareti tarih dersini zevkli hale getirecektir ne yazık ki mevcut tarih öğretiminde müzeler ve Anadolu coğrafyasında çeşitli uygarlıklar tarafından oluşturulmuş eserler tarih öğretimi çerçevesinde geziler düzenlenerek öğretim amaçlı kullanılmaktadır. Şu bir gerçek ki tarih dersine karşı öğrencilerin en büyük önyargısı tarih dersinin sıkıcı olması düşüncesidir. Bunda tarih dersine karşı ezber dersi imajının payı ne yazık ki fazladır. Müzelerin ve tarihi mekânların eğitim amaçlı kullanılmasıyla öğrencilerdeki tarih dersine karşı ön yargılar yıkılacaktır. Tarih öğretimi daha zevkli hala gelecektir.

Öğrencilerin müzeye götürülerek somut kanıtlar gösterilmesiyle öğrenciye aktif bir şekilde öğrenmeyi göstermiş olacağız. Bu durum bazı öğrenciler için soyut kalan birçok konuyu somutlaştırarak öğrencilerin yetenek ve becerilerini göstermeye imkân sağlar. Bütün çocuklar için yeni yerler görmek ve somut varlıkla karşılaşmak öğrenciyi daha çok güdüleyici olacaktır. Okullarda öğrendiği bilgileri daha bir bakış açısına yerleştirebilecektir (Şahan, 2005: 7).

Yukarıdaki cümleden de anlaşılacağı üzere uyarıcı zenginliğinden dolayı tarih öğretimi daha verimli olacaktır.

Tarih öğretiminde kanıtların kullanılması öğrencilerin tarihsel gerçeği keşfederek öğrenmelerini sağlayabilir. Ancak unutulmamalıdır ki bu, kanıtın dilinden ve içeriğinden yola çıkılarak, sunulmak istenen tarihsel gerçekliğe öğrenciyi ulaştırabilecek bir akıl yürütmeyi gerektirebilir. Bu eylem öğretmenin kılavuzluğunda yapılan çözümlenme ve yorumlama yöntemidir. Öğrencilerin kanıtlardan faydalanarak tarihi öğrenmeleri

öğrencilerin tarihsel gerçekleri keşfederek tarihi öğrenmelerini sağlayabilir. Fakat bunu, verilmek istenilen tarihi bilgileri kanıtların dilinden yollara çıkararak ve iyi bir akıl yürütme kullanarak verebilecek kişi şüphesiz ki öğretmenlerdir. Bu öğretmen kılavuzluğunda yapılan iyi bir çözümlenme ve yorumlamadır.

Safran'a göre; Müzelere ve tarihi mekânlara yapılacak yolculuklarda her ne kadar nitelik itibariyle gezi olarak gözüke de esas olan tarih öğretiminde verilmek istenen konudur. Bu nedenle tarih öğretmeni öğrencilere bu gezi sırasında rehber olmalı öğrencilerin mevcut bilgilere kendi bilişlerini kullanarak ulaşmalarını sağlamalıdır. (Safran, 1998: 1).

Müzelerin ve tarihi mekânların Tarih öğretimi için kullanılması yalnızca öğretmenlerin isteği ile yapılacak bir şey değildir. Gerekli maddi desteğin kurumlar nezdinde karşılanması, ayrıca kurumlar arasında ki koordinasyonun sağlanması gerekmektedir. Bunun için de Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde gerekli çalışmalar yapılması gerekmektedir.

2.5.7. Yöntem ve Teknik Seçiminden Kaynaklanan Problemler

Tarih öğretmenlerinin eğitimlerinde ki meslek yaşamlarındaki problemler çözümlense, Tarih öğretiminde ki içerikten kaynaklanan sorunlar düzeltilse hatta müze ve Tarih mekânların ve eserlerin Tarih öğretimi açısından kullanılsa bile uygun yöntem ve teknik seçimi yapılmadığı sürece yine başarılı olmayabilir.

Tarih öğretmenleri öğretim yöntemlerinden kaynaklanan problemlerin önüne geçmek, öğrencileri derste aktif hale getirmek ve öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek için çaba gösteriyorlar. Eğitimciler bunu sağlayabilmek için öğrenciyi soyut tarihten uzaklaştırarak, tarihi mekânlar, müzeler ve sanat tarihi gibi kaynaklardan faydalanmışlardır. Öğrencilerin tarihi belge ve olguları birebir görmeleri incelemeleri tarih dersini daha zevkli hale getirerek öğrencinin aktif öğrenmesini sağlar (Yıldız, 2003: 181-190).

Öğrencinin dikkatini derse çekmeden, gerekli öğrenmenin gerçekleşeceğini beklemek büyük bir yanlış olabilir. Keza tarih öğretimi sırasında grupla çalışma tekniği de kullanılarak verimli sonuçlar elde edilebilir.

Tarih dersleri sadece zor ve karmaşık konulardan meydana gelmez. Tarih dersi bilakis ilgi çekici ve zevkli bir hayli konu içerir. Öğrencilerin gruplar halinde çalıştırmasıyla bu ilgi çekici konular dersi daha zevkli hale getirir ve öğrencinin daha fazla bilgiye ulaşmasına olanak sağlar (Yıldız, 2003: 181-190).

Öğrencilerin bu aktif öğrenmeye zemin hazırlamada öğretmene büyük sorumluluklar düşer. Öğretmen, öğrencinin yeni fikirler sunmaları için zemin hazırlamalı ve öğrencinin yaptığı çalışmaları incelemelidir. Bu çalışmalarda grup çalışmalarına toplum değerlerine uyup uymadıklarını diğer arkadaşlarını teşvik edecek boyutta olup olmadığını sürekli kayıt altına almalıdır. Öğretmen her zaman gözlem yapmalı ve öğrencilerinin yaptığı çalışmalarla ilgili not tutmalıdır. Tarih öğretiminde yöntem konusunda problemleri çözmeye gelişmiş ülkelerin tekniklerinden de yararlanılmalı ve günümüzle mutlaka ilinti kurdurulmalıdır (Yıldız, 2003: 181-190).

Tüm bunların dışında tarih öğretimi sadece geçmişin öğretilmesinde ibaret olmamalıdır. Geçmişin geleceği etkilediğinden yola çıkarak geçmiş gelecek arasında köprü kurulmalıdır. Şöyle ki; Tarihin anlam ve nesnellik kazanabilmesi için mutlaka geçmiş ve gelecek arasında tutarlı bir bağlantı kurması gerekir (Carr, 1996: 153).

Tüm derslerde olduğu gibi tarih öğretiminde de somuttan soyutta gidilmelidir. Şöyle ki; Eğitim ve öğretimde somuttan soyuta doğru bir yol izlenilmelidir. Bunun için soyut kavramlar anlatılırken, mutlaka soyut kavramların somutlaştırılarak verilmesi lazımdır. Bunu yapabilmek için de ya soyut kavramla ilgili o eşyanın ve ya maddenin bizzat kendisinin getirilmesi lazım ya da onu somutlaştıracak materyallerden faydalanarak somutlaştırma yoluna gidilmelidir. Bu mümkün olmasa bile somutlaştırma için o eşya yada madde ile ilgili resim, simülasyon ve video gibi çeşitli görsellerden faydalanılmalıdır (Doğanay, 2002: 12).

Sosyal Bilimler ile ilgili dersleri aktarırken araç ve gereçlerden faydalanmak derslerin işlenişini daha akıcı daha zevkli hale getirir. Öğretim araçları olarak en basitten (kalem, tahta tebeşir) en zora doğru (bilgisayar ve bilgisayar teknolojisiyle alakalı araçlar) çeşitli araçlar kullanılabilir. Radyo ve Televizyonu kendi dersimizin amaçları doğrultusunda okul dışında ki araçlar olarak kullanabiliriz. Materyal oluşturmak için araçlar gereklidir. Sınıf tahtası bir araç iken üzerine yazı yazarak ya da konuyla ilgili görseller çizilerek bir materyal konumuna gelir. Asetat kağıdı bir araçtır ancak biz bu

asetat kağıdına konumuzla alakalı çeşitli görseller çizerek ve bunu tepegöze aktararak kullandığımız vakit bir materyal haline dönüştürmüş oluruz (Yanpar, 2006: 10).

Tarih ve Coğrafya gibi disiplinlerde öğretilen konular öğrencilerin birden fazla duyu organlarına hitap ettiği için artık normal anlatım yöntemleri yetersiz kalmaktadır.

Öğrencilerin;

- %83 'ü görme,
- %11'i işitme,
- %3.5'i koklama,
- %1.5'i dokunma,
- %1'i tatma duyularıyla edinilen yaşantılar yoluyla öğrenir.

Ayrıca insanlar;

Okuduklarının %10'unun,

İşittiklerinin %20'sini,

Gördüklerinin %30'unu,

Hem görüp hem işittiklerinin %50'sini,

Söylediklerinin %70'ini,

Yapıp söylediklerinin %90'ını hatırlamaktadır (Ulusoy-Gülüm, 2009: 85-99).

Ayrıca tarih öğretimi sırasında kanıtlara dayalı öğretim derse olan ilgiyi artıracaktır. Tarih öğretiminde kanıtların kullanılması öğrencilerin tarihsel gerçeği keşfederek öğrenmelerini sağlayabilir. Ancak unutulmamalıdır ki bu, kanıtın dilinden ve içeriğinden yola çıkılarak, sunulmak istenen tarihsel gerçekliğe öğrenciyi ulaştırabilecek bir akıl yürütmeyi gerektirebilir. Bu eylem öğretmenin kılavuzluğunda yapılan çözümlenme ve yorumlama yöntemidir (Safran, 1998: 1).

Kanıtlara dayalı yapılan tarih öğretimi dersin inandırıcılığını artıracak gibi derse karşı olan ilgiyi de yükselteceği düşünülmektedir. Bunun yanında tarihi ezbere dayalı yöntemler ile artık işlenmemesi gerekmektedir. Tarih öğretiminde karşılaşılan önemli problemlerden biride ezber problemidir. Ezberin göstergesi konunun günlük yaşantı ile paralel bir işlevselliğinin olup olmamasıdır. Yapılan gözlemler neticesinde ezberden dolayı öğrencinin derse olan ilgi ve alakasının azaldığı görülmüştür.

Öğrenciyi tarihi sevmemeye ve öğrenciyi ezbere sürükleyen nedenlerden biride tarih ilminin eskisi kadar hak ettiği saygıyı görmemesidir. Tarih günümüzde faydasından çok zararı olan geçmiş anlatan ölü bir disiplin olarak algılanmasından kaynaklanan bir problem mevcuttur. Tarihin amacına uygun olarak geçmiş iyi idrak ederek günümüzü daha iyi anlamak olduğunu maalesef toplum tarafından düşünülüyor (Carr, 1992: 26).

Tarih dersleri aktarılırken konular geçmiş ve gelecek arasında ilişkilendirmemiz gerekir. Ezberi bir tarafa bırakarak geçmiş olduğu kadar gelecek ile ilgili bağlantıların verilmesi lazımdır. Bu tür bağlantılar öğrencinin daha aktif olduğu derslerde gerçekleştirilmelidir. Tarih derslerini veren eğitimciler öğrencilerin geleceği yorumlama önündeki engelleri kaldırmaları gerekir (Yıldız, 2003: 181-190).

III. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu araştırmanın yürütülmesinde genel tarama modeli ve anket çalışması kullanılmıştır. Bu araştırma ile tarih öğretiminde karşılaşılan problemlerin tarih öğretimindeki durumu değerlendirmek hedeflenilmiştir. Bu araştırma tarih dersleri veren ortaöğretimdeki öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak yapılmış olup, yapılan bu tez çalışmasında, tarih öğretiminde karşılaşılan problemlerin tespiti için, tarih dersini veren öğretmenler ile birebir görüşmeler ve anketler yapılmıştır. Ayrıca çalışmaya yardımcı olabilecek kaynaklar araştırılıp yararlı görünen bilgiler alınmıştır. Bu çalışmamızın evreni Van ili merkez ve ilçelerinde görev yapmakta olan tarih öğretmenleri oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşıldığı için örneklem seçme yoluna gidilmemiştir. Çalışma ülkemizde bugüne kadar yapılan çalışmalar içerisinde de konusu itibari ile tarih öğretiminde karşılaşılan problemler adı altında kapsamlı çalışmalardan biri olduğu düşünülmektedir. Bundan dolayı gerekli kaynak taramaları bu konu ile ilgili benzer çalışmaların ulaştıkları verilerden de yararlanılmış ve bu tezin aynı zamanda başvuru bir kaynak olması da ümit edilmektedir.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma bilimsel araştırma yöntemlerinden nitel ve nicel araştırma modelleriyle yapılmıştır. Nitel araştırmalar ise gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırma türüdür (Yıldırım & Şimşek, 2004). Nitel model çerçevesinde yani ölçülebilinmeyen model kapsamında literatür ve belge taramalarının analizleri yapılmış, daha sonra bunlar betimsel analiz modeline uygun olarak kronolojik bir sıra içerisinde raporlaştırılmıştır. Nicel araştırmalar, elde edilen bulguların sayısal değerlerle ifade edilmesi ve ölçülebilmesi olarak tanımlanmaktadır (Ekiz, 2003). Nicel yani ölçülebilin model çerçevesinde ise; anket yöntemi kullanılmıştır.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu çalışmanın evreni Van'da MEB'e bağlı ortaöğretim kurumlarında öğretim veren bütün tarih öğretmenlerini oluşturmaktadır. Araştırmada bütün evrene ulaşıldığı için örnekleme gidilmemiştir.

3.3. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma verilerinin toplanması aşamasında tarih öğretimde karşılaşılan problemler için literatür taramasından sonra, tespit edilen kaynaklar içerisinden tasarımın yapılacağı konu, detaylı bir metin olarak hazırlandı. Öğretmenlerin tarih öğretiminde karşılaştıkları problemlerle ilgili anket araştırmacı tarafından hazırlanmış, alandaki uzman kişilerin görüşleri doğrultusunda ankete son şekli verilmiş ve uygulanmıştır.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Çalışma, 116 kişi üzerinden gerçekleştirilmiştir. Veriler SPSS Statistics programına aktarılarak analizler tamamlanmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken kategorik değişkenler için frekans dağılımları, 5'li likert tipli sorular için ise frekans dağılımları ve tanımlayıcı istatistikler ortalama standart sapma (ort.±ss) verilmiştir.

Çalışmada sürekli değişkenler için Kolmogorov Smirnov normallik testi uygulanmıştır. Test sonucunda normallik varsayımı sağlandığı ($p>0,05$) için karşılaştırmalarda parametrik testler kullanılmıştır. İki bağımsız grup arasında fark olup olmadığına Bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında fark olup olmadığına ise tek yönlü varyans analizi (Anova) ile bakılmıştır.

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Tablo 1. Cinsiyetlere Göre Dağılım

Cinsiyet	Kişi sayısı	Yüzde
Erkek	83	73,5
Kadın	30	26,5
Toplam	113	100

Araştırmaya katılanların %73,5'i bay iken %26,5'i ise kadındır. Katılımcılardan 3 tanesi cinsiyet bilgisini işaretlememiştir.

Tablo 2. Mesleki Kıdeme Göre Dağılım

Mesleki Kıdem	Kişi sayısı	Yüzde
0-5 yıl	43	37,4
6-10 yıl	19	16,5
11-15 yıl	31	27,0
16-20 yıl	14	12,2
21-25 yıl	5	4,3
26 yıl ve üstü	3	2,6
Toplam	115	100

Araştırmaya katılanların %37,4'ünün mesleki kıdemi 0-5 yıl aralığında iken %16,5'inin 6-10 yıl, %27,0'ının 11-15 yıl, %12,2'sinin 16-20 yıl, %4,3'ünün 21-25 yıl ve %2,6'sının ise 26 yıl ve üstündedir. Katılımcılardan 1 tanesi mesleki kıdemi işaretlememiştir.

Tablo 3. Mezun Olunan Bölüme Göre Dağılım

Mezun Olunan Bölüm	Kişi sayısı	Yüzde
Tarih Öğretmenliği	63	54,3
Tarih Bölümü	53	45,7
Toplam	116	100

Tablo 3 incelendiğinde, araştırmaya katılanların %54,3'ü tarih öğretmenliği mezunu iken %45,7'si ise tarih bölümü mezunudur.

Tablo 4. Öğrenim Durumuna Göre Dağılım

Öğrenim Durumu	Kişi sayısı	Yüzde
Lisans	80	71,4
Lisansüstü	32	28,6
Toplam	112	100

Araştırmaya katılanların %71,4'ü lisans mezunu iken %28,6'sı ise lisansüstü mezundur. Katılımcılardan 4 tanesi öğrenim durumunu işaretlememiştir.

Tablo 5. Görev Yeriine Göre Dağılım

Meslek /Sektör	Kişi sayısı	Yüzde
İl Merkezi	75	70,1
İlçe Merkezi	29	27,1
Köy / Kasaba	3	2,8
Toplam	107	100

Araştırmaya katılanların %70,1'inin görev yeri il merkezi iken %27,1'inin ilçe merkezi ve %2,8'inin ise köy/kasabadır. Katılımcılardan 9 tanesi görev yerini işaretlemediği için değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 6. İfadelere Verilen Yanıtlara Göre Dağılım

İfadeler		Kesinlikle	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle	Toplam	Ortalama	Std. Sapma
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum				
Sorun 1: Ezbere Dayanan Tarih Öğretimi	N	16	10	5	23	39	93	3,63	1,531
	%	17,2	10,8	5,4	24,7	41,9	100,0		
Cözüm: Yaratıcı, araştırmacı ve eleştirel bir tarih öğretimi	N	0	3	4	38	64	109	4,50	0,702
	%	0,0	2,8	3,7	34,9	58,7	100,0		
Sorun 2: Resmi tarihe dayalı yoğun bilgi aktarımı	N	12	6	10	26	35	89	3,74	1,394
	%	13,5	6,7	11,2	29,2	39,3	100,0		
Cözüm: Roman, hikaye, efsane, anı kitapları, sinemalar ve tiyatrolarla tarihin bilgi yönünün yanında yaşanmışlığı ve gerçek hayatlarla ilişkisi anlatılmalı	N	0	2	7	40	64	113	4,47	0,695
	%	0,0	1,8	6,2	35,4	56,6	100,0		

Tablo 6 Devamı

İfadeler		Kesinlikle	Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle	Toplam	Ortalama	Std. Sapma
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılmıyorum				
Sorun 3: Müfredatın Yoğunluğu	N	15	13	9	17	35	89			
	%	16,9	14,6	10,1	19,1	39,3	100,0	3,49	1,538	
Cözüm: Tarih alan çeşidinin artırılması. Örneğin: Selçuklu ve Avrupa Tarihi derslerinin başlı başına bir ders olarak verilmesi.	N	6	9	13	48	36	112			
	%	5,4	8,0	11,6	42,9	32,1	100,0	3,88	1,113	
Sorun 4: Ders saatlerinin yetersiz oluşu	N	9	14	10	22	34	89			
	%	10,1	15,7	11,2	24,7	38,2	100,0	3,65	1,391	
Cözüm: Müfredatın rahatlamasıyla paralel ders saatlerinin artması	N	7	13	13	29	48	110			
	%	6,4	11,8	11,8	26,4	43,6	100,0	3,89	1,266	
Sorun 5: Kaynak, araç ve gereç yetersizliği	N	1	1	0	3	1	6			
	%	16,7	16,7	0,0	50,0	16,7	100,0	3,33	1,506	
Cözüm: Devletin ekonomik kaynaklarını bu yöne yoğunlaştırması	N	2	11	10	45	42	110			
	%	1,8	10,0	9,1	40,9	38,2	100,0	4,04	1,022	
Sorun 6: Ders kitaplarının ve yardımcı kaynakların niteliğinden kaynaklanan sorunlar	N	2	8	5	41	33	89			
	%	2,2	9,0	5,6	46,1	37,1	100,0	4,07	0,998	
Cözüm: Alanında uzman ve tarafsız tarihçiler tarafından yazılan ve eleştirisel düşünmeyi geliştirecek kaynaklar sunmak	N	1	3	7	34	65	110			
	%	0,9	2,7	6,4	30,9	59,1	100,0	4,45	0,808	
Sorun 7: Sınav merkezli eğitim sisteminde (ÖSS, SBS vs.) tarih dersi puan katsayısının düşük olması ve öğrencilerin derse ilgisizliği	N	4	8	18	29	32	91			
	%	4,4	8,8	19,8	31,9	35,2	100,0	3,85	1,135	
Cözüm: Türk eğitim sisteminde köklü reformlar	N	3	4	6	47	51	111			
	%	2,7	3,6	5,4	42,3	45,9	100,0	4,25	0,919	
Sorun 8: Genelde sosyal bilimler, özelde tarih öğretiminin yaşam için gerekli olmadığı düşüncesi	N	12	16	11	29	20	88			
	%	13,6	18,2	12,5	33,0	22,7	100,0	3,33	1,371	
Cözüm: Geçmişteki önemli olay ve şahsiyetlerin dünya tarihine olan katkılarını güncel örneklerle öğrenciye sunmak	N	6	5	14	42	45	112			
	%	5,4	4,5	12,5	37,5	40,2	100,0	4,03	1,094	

Tablo 6 Devamı

İfadeler		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Karasızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam	Ortalama	Std. Sapma
Sorun 9: Tarihin sıkıcı görülmesi ve derse olan ilgisizlik	N	4	7	10	27	40	88	4,05	1,144
	%	4,5	8,0	11,4	30,7	45,5	100,0		
Cözüm: Özel, ilginç öğretim yöntem ve teknikleriyle, tarih dersini çekici haline gelme	N	1	3	7	35	66	112	4,45	0,804
	%	,9	2,7	6,3	31,3	58,9	100,0		
Sorun 10: Tarih öğretimi yöntem ve tekniklerinin bilinmemesi ya da uygulanmaması	N	8	14	17	25	23	87	3,47	1,293
	%	9,2	16,1	19,5	28,7	26,4	100,0		
Cözüm: Öğretmen merkezli değil, öğrenci merkezli ve bireysel farklılıkları önemseyen yöntem ve teknikler geliştirmek	N	3	6	9	45	48	111	4,16	0,977
	%	2,7	5,4	8,1	40,5	43,2	100,0		
Sorun 11: Tarih eğitiminin sadece milli değerleri kazandırma amacı olarak görülmesi	N	8	8	17	25	29	87	3,68	1,280
	%	9,2	9,2	19,5	28,7	33,3	100,0		
Cözüm: Tarih eğitimini sosyal bir bilim olarak görmek ve bilimsel yaklaşımları öğrenciye kazandırmak	N	2	5	8	41	56	112	4,29	0,915
	%	1,8	4,5	7,1	36,6	50,0	100,0		
Sorun 12: Tarihin sadece Türk, Osmanlı ve İnkılap Tarihi ekseninde düşünülmesi	N	20	9	10	21	33	93	3,41	1,569
	%	21,5	9,7	10,8	22,6	35,5	100,0		
Cözüm: Genel bir tarih bilinci aşlamak, Dünya ve Avrupa Tarihi derslerinin artırılması	N	5	8	9	37	52	111	4,11	1,115
	%	4,5	7,2	8,1	33,3	46,8	100,0		
Sorun 13: Tarihi olayların geçmişte kaldığı ve güncel sorunlara çözüm yolunda yeni yaklaşımlar sunmadığı fikri	N	7	14	13	32	24	90	3,58	1,254
	%	7,8	15,6	14,4	35,6	26,7	100,0		
Cözüm: Geçmiş olaylarının günümüze etkisini öğrenciye göstermek ve bunun bilinmesinin önemini anlatmak. Örneğin Fransız Devrimini bilmeden milliyetçilik hakkında fazla söz sahibi olunamayacağını öğrenciye göstermek	N	1	6	13	43	51	114	4,20	0,904
	%	0,9	5,3	11,4	37,7	44,7	100,0		
Sorun 14: Tarihin diğer bilim dallarıyla Sosyoloji, Psikoloji, Felsefe vs bağlantılı görülmemesi ya da dersin bu bağlamda aktarılmaması	N	4	13	21	26	25	89	3,62	1,173
	%	4,5	14,6	23,6	29,2	28,1	100,0		

Tablo 6 Devamı

İfadeler		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsız	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam	Ortalama	Std. Sapma
Cözüm: Tarihin merkezinde insan olduğu ve diğer bilim dallarının bütünleyici bir özellik teşkil ettiğini öğrenciye kavratmak	N	1	3	13	49	48	114		
	%	0,9	2,6	11,4	43,0	42,1	100,0	4,23	0,820
Sorun 15: Çevreden kaynaklanan ve önyargılara dayanan tarih bilgileri. Tarafsız olmayan tarih ön bilgileri popüler tarih anlayışı	N	7	5	12	37	28	89		
	%	7,9	5,6	13,5	41,6	31,5	100,0	3,83	1,170
Cözüm: Öğrenciyi araştırmaya sevk etmek, doğru ve tarafsız bir bilgiye ulaşması için bilimsel yaklaşımlar sunmak	N	1	1	7	46	58	113		
	%	0,9	0,9	6,2	40,7	51,3	100,0	4,41	0,727
Sorun 16: Tarihsel kavram ve tarihte zaman unsurunun öğrenci zihninde kargaşalara neden olması. Tarihsel hadiseleri o zamanın şartlarına göre değil de şu anki koşullara göre değerlendirme	N	8	9	16	21	35	89		
	%	9,0	10,1	18,0	23,6	39,3	100,0	3,74	1,319
Cözüm: Öğrencinin kavram ve zaman karmaşası yaşamaması yönünde yeni öğretim metotları bulmak ve bunları uygulamak	N	0	5	7	46	56	114		
	%	0,0	4,4	6,1	40,4	49,1	100,0	4,34	0,785

“S1 Ezbere Dayanan Tarih Öğretimi” ifadesine %17,2’si kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %10,8’i katılmadığını, %5,4’ü kararsız olduğunu, %24,7’si katıldığını ve %41,9’u ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“Ç1 Yaratıcı, araştırmacı ve eleştirel bir tarih öğretimi” ifadesine %0’ı kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %2,8’i katılmadığını, %3,7’si kararsız olduğunu, %34,9’u katıldığını ve %58,7’si ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“S2 Resmi tarihe dayalı yoğun bilgi aktarımı” ifadesine %13,5’i kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %6,7’si katılmadığını, %11,2’si kararsız olduğunu, %29,2’si katıldığını ve %39,3’ü ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“Ç2 Roman, hikâye, efsane, anı kitapları, sinemalar ve tiyatrolarla tarihin bilgi yönünün yanında yaşanmışlığı ve gerçek hayatlarla ilişkisi anlatılmalı” ifadesine %0’ı

kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %1,8'i katılmadığını, %6,2'si kararsız olduğunu, %35,4'ü katıldığını ve %56,6'sı ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“S3 Müfredatın Yoğunluğu” ifadesine %16,9'u kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %14,6'sı katılmadığını, %10,1'i kararsız olduğunu, %19,1'i katıldığını ve %39,3'ü ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“Ç3 Tarih alan çeşidinin artırılması. Örneğin: Selçuklu ve Avrupa Tarihi derslerinin başlı başına bir ders olarak verilmesi.” ifadesine %5,4'ü kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %8'i katılmadığını, %11,6'sı kararsız olduğunu, %42,9'u katıldığını ve %32,1'i ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“S4 Ders saatlerinin yetersiz oluşu” ifadesine %10,1'i kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %15,7'si katılmadığını, %11,2'si kararsız olduğunu, %24,7'si katıldığını ve %38,2'si ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“Ç4 Müfredatın rahatlamasıyla paralel ders saatlerinin artması” ifadesine %6,4'ü kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %11,8'i katılmadığını, %11,8'i kararsız olduğunu, %26,4'ü katıldığını ve %43,6'sı ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“S5 Kaynak, araç ve gereç yetersizliği” ifadesine %16,7'si kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %16,7'si katılmadığını, %0'ı kararsız olduğunu, %50'ı katıldığını ve %16,7'si ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“Ç5 Devletin ekonomik kaynaklarını bu yöne yoğunlaştırması” ifadesine %1,8'i kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %10'ı katılmadığını, %9,1'i kararsız olduğunu, %40,9'u katıldığını ve %38,2'si ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“S6 Ders kitaplarının ve yardımcı kaynakların niteliğinden kaynaklanan sorunlar” ifadesine %2,2'si kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %9'u katılmadığını, %5,6'sı kararsız olduğunu, %46,1'i katıldığını ve %37,1'i ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“Ç6 Alanında uzman ve tarafsız tarihçiler tarafından yazılan ve eleştirisel düşünmeyi geliştirecek kaynaklar sunmak” ifadesine %0,9'u kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %2,7'si katılmadığını, %6,4'ü kararsız olduğunu, %30,9'u katıldığını ve %59,1'i ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“S7 Sınav merkezli eğitim sisteminde (ÖSS, SBS vs.) tarih dersi puan katsayısının düşük olması ve öğrencilerin derse ilgisizliği” ifadesine %4,4'ü kesinlikle

katılmadığını belirtmiş iken, %8,8'i katılmadığını, %19,8'i kararsız olduğunu, %31,9'u katıldığını ve %35,2'si ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“Ç7 Türk eğitim sisteminde köklü reformlar” ifadesine %2,7'si kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %3,6'sı katılmadığını, %5,4'ü kararsız olduğunu, %42,3'ü katıldığını ve %45,9'u ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“S8 Genelde sosyal bilimler, özelde tarih öğretiminin yaşam için gerekli olmadığı düşüncesi” ifadesine %13,6'sı kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %18,2'si katılmadığını, %12,5'i kararsız olduğunu, %33'ü katıldığını ve %22,7'si ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“Ç8 Geçmişteki önemli olay ve şahsiyetlerin dünya tarihine olan katkılarını güncel örneklerle öğrenciye sunmak” ifadesine %5,4'ü kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %4,5'i katılmadığını, %12,5'i kararsız olduğunu, %37,5'i katıldığını ve %40,2'si ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“S9 Tarihin sıkıcı görülmesi ve derse olan ilgisizlik” ifadesine %4,5'i kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %8'i katılmadığını, %11,4'ü kararsız olduğunu, %30,7'si katıldığını ve %45,5'i ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“Ç9 Özel, farklı öğretim yöntem ve teknikleriyle, tarih dersini çekici hale getirme” ifadesine %0,9'u kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %2,7'si katılmadığını, %6,3'ü kararsız olduğunu, %31,3'ü katıldığını ve %58,9'u ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“S10 Tarih öğretimi yöntem ve tekniklerinin bilinmemesi ya da uygulanmaması” ifadesine %9,2'si kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %16,1'i katılmadığını, %19,5'i kararsız olduğunu, %28,7'si katıldığını ve %26,4'ü ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“Ç10 Öğretmen merkezli değil, öğrenci merkezli ve bireysel farklılıkları önemseyen yöntem ve teknikler geliştirmek” ifadesine %2,7'si kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %5,4'ü katılmadığını, %8,1'i kararsız olduğunu, %40,5'i katıldığını ve %43,2'si ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“S11 Tarih eğitiminin sadece milli değerleri kazandırma amacı olarak görülmesi” ifadesine %9,2'si kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %9,2'si katılmadığını, %19,5'i kararsız olduğunu, %28,7'si katıldığını ve %33,3'ü ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“Ç11 Tarih eğitimini sosyal bir bilim olarak görmek ve bilimsel yaklaşımları öğrenciye kazandırmak” ifadesine %1,8’i kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %4,5’i katılmadığını, %7,1’i kararsız olduğunu, %36,6’sı katıldığını ve %50’i ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“S12 Tarihin sadece Türk, Osmanlı ve İnkılap Tarihi ekseninde düşünülmesi” ifadesine %21,5’i kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %9,7’si katılmadığını, %10,8’i kararsız olduğunu, %22,6’sı katıldığını ve %35,5’i ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“Ç12 Genel bir tarih bilinci aşlamak, Dünya ve Avrupa Tarihi derslerinin artırılması” ifadesine %4,5’i kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %7,2’si katılmadığını, %8,1’i kararsız olduğunu, %33,3’ü katıldığını ve %46,8’i ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“S13 Tarihi olayların geçmişte kaldığı ve güncel sorunlara çözüm yolunda yeni yaklaşımlar sunmadığı fikri” ifadesine %7,8’i kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %15,6’sı katılmadığını, %14,4’ü kararsız olduğunu, %35,6’sı katıldığını ve %26,7’si ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“Ç13 Geçmiş olaylarının günümüze etkisini öğrenciye göstermek ve bunun bilinmesinin önemini anlatmak. Örneğin Fransız Devrimini bilmeden milliyetçilik hakkında fazla söz sahibi olunamayacağını öğrenciye göstermek” ifadesine %0,9’u kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %5,3’ü katılmadığını, %11,4’ü kararsız olduğunu, %37,7’si katıldığını ve %44,7’si ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“S14 “Tarihin diğer bilim dallarıyla Sosyoloji, Psikoloji, Felsefe vs bağlantılı görülmemesi ya da dersin bu bağlamda aktarılmaması ifadesine %4,5’i kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %14,6’sı katılmadığını, %23,6’sı kararsız olduğunu, %29,2’si katıldığını ve %28,1’i ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“Ç14 Tarihin merkezinde insan olduğu ve diğer bilim dallarının bütünleyici bir özellik teşkil ettiğini öğrenciye kavratmak” ifadesine %0,9’u kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %2,6’sı katılmadığını, %11,4’ü kararsız olduğunu, %43’ü katıldığını ve %42,1’i ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“S15 Çevreden kaynaklanan ve önyargılara dayanan tarih bilgileri. Tarafsız olmayan tarih ön bilgileri popüler tarih anlayışı” ifadesine %7,9’u kesinlikle

katılmadığını belirtmiş iken, %5,6'sı katılmadığını, %13,5'i kararsız olduğunu, %41,6'sı katıldığını ve %31,5'i ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“Ç15 Öğrenciyi araştırmaya sevk etmek, doğru ve tarafsız bir bilgiye ulaşması için bilimsel yaklaşımlar sunmak” ifadesine %0,9'u kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %0,9'u katılmadığını, %6,2'si kararsız olduğunu, %40,7'si katıldığını ve %51,3'ü ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“S16 Tarihsel kavram ve tarihte zaman unsurunun öğrenci zihninde kargaşalara neden olması. Tarihsel hadiseleri o zamanın şartlarına göre değil de şu anki koşullara göre değerlendirme” ifadesine %9'u kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %10,1'i katılmadığını, %18'i kararsız olduğunu, %23,6'sı katıldığını ve %39,3'ü ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

“Ç16 Öğrencinin kavram ve zaman karmaşası yaşamaması yönünde yeni öğretim metotları bulmak ve bunları uygulamak” ifadesine %0'ı kesinlikle katılmadığını belirtmiş iken, %4,4'ü katılmadığını, %6,1'i kararsız olduğunu, %40,4'ü katıldığını ve %49,1'i ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir.

Tablo 7. Sizin Çözümünüz (Sorun 1)

A2	Tarihi film, çizgi film vb. yollarla desteklenmelidir.
A3	Ezber ve öğrenme biraz iç içedir. Dolayısıyla sözel derslerde ezber tümünden kötü görülmemelidir.
A4	Türkiye’de bir okuma kültürü oluşmadığından eleştirel bir düşünceye sahip olma imkanı yoktur. Bu yüzden temel bazı bilgiler öğrenildikten sonra eleştirel bir bakış açısı geliştirilebilir.
A5	Öğrenciler kendi seviyelerine göre kişisel araştırmalara teşvik edilmeli, bilgi toplama konusundaki merakları geliştirmeli.
A18	Ders kitaplarının müfredatlarının yenilenmesi, görsel materyallerin artırılması.
A21	Osmanlı tarihini anlatırken Anadolu’da yaşayan diğer uluslarında tarihinden bahsetmek ya da en azından adını kitaba yazmak gerektiği kanısındayım. Ezber bozmaya bununla başlanabilir.
A23	Öğrencilerin araştırma yapmaya yönlendirilmesi gerekir. Araştırma ödevlerinde sonuç, araştırma sürecinin kullanılan kaynakların değerlendirilmesi de yapılmalıdır.
A30	Eleştirel tarih öğretmeni
A34	Tarih tabii ki bir kısmı ezbere olmalı fakat esas zihin oluşturan ve yaşamıyla ilişki kurdurtmalı.
A41	Bilgi yarışmaları, bulmaca çözülmesi, “kim milyoner olmak ister” şeklinde etkinliklerin yapılması tarih derslerini daha ilgi çekici hale getirecektir.
A51	Tarih öğretimi sınıf duvarlarını aşmalıdır.
A53	Okullarda ve çevrede yeterli ortam oluşturularak öğrencilerin tez hazırlar gibi konuları araştırması sağlanmalı. Ayrıca bazı tarihi olayların yerinde tartışılması sağlanmalı.
A55	Ezber öğrenimde tamamen saf dışı bırakılabilecek bir yöntem değildir. Araştırmacı ve eleştirel bir tavır temel bilgiler üzerine geliştirilebilir. Ancak mevcut sistemde ezberletilmesi gereken bilgiler çok fazla ve ayrıntı durmaktadır.
A61	Mukayese yapmayı bilen, günlük hayatla geçmiş arasında bağlantı kurmayı becerebilen bir eğitim modeli üzerinde durulmalıdır.
A65	Öğrencilerde merak uyandıracak heyecan yaratacak öğrenmeye sevk edecek bir metot gerekli.
A71	Yorum ve akıl yürütme yoluyla ilgili açık uçlu sorular sorulmalı ve varsa olayların günümüzle bağlantıları kurulmalı.
A74	Tarih kitapları politik, ideolojik, dini kaygılarından uzak bağımsız, sivil fakat akademik geçmişli olan kişiler ve kurullar tarafından hazırlanmalı.
A76	Elimizde bulunan tarih kitaplarını oldukça donanımlı ve metodolojik buluyorum. Bence öğretmenin yeterliliği ile kullanmış olduğu öğretim yöntem ve teknikleridir belirleyici olan.
A89	Öğrencilerin daha aktif olabileceği bir öğrenim sağlanması gerekmektedir.
A116	Ezbere dayalı sistem sınav sonrası dahi hemen unutulmakta, görsel araçlarla anlatım ve mümkünse tarihi olayın gerçekleştiği yerlere sene sonu gezileri çok verimli olmaktadır.

Tablo 8. Sizin Çözümünüz (Sorun 2)

A2	İlkokuldan liseye sona kadar sinema ve tiyatro ile desteklenmelidir.
A5	Konular sadece siyasal boyutta değil ekonomik, sosyal, kültürel boyutlarda incelenmeli. Günlük hayatla bağlantısı sağlanmalı.
A12	Müfredat yoğunluğunun azaltılmak çeşitli etkinliklerin yapılmasına zaman fırsatı verilmelidir.
A23	Derslerde drama tekniğinin kullanılması.
A30	Gerçek hayatla ilişkisi anlatılmalıdır.
A41	Alternatif tarih okumaları özendirilmeli, resmi tarih kurgusunun dışına çıkılmalıdır.
A51	Bu çözüme gezileri de eklemeliyiz. Ayrıca yaşayan tanıklarla öğrenciler görüşürülebilir.
A61	Fakat gerçek-kurgu arasındaki farkı gösterecek bir düzeyde olmalıdır.
A63	Tarih anlatılırken sevdirmeli. Ayrıca niçin öğrenmeleri gerektiği anlatılmalı.
A66	LYS, KPSS tarzı sınavlarda soru tarzının değişmesi ilgiyi daha da artırır.
A67	Tarihsel olaylar daha objektif bir bakış açısıyla sunulmalıdır.
A70	Resmi değil tarafsız tarih ayrıca tarih felsefesi dersi müfredatta yerini almalıdır.
A74	Okulların fiziki yapıları genişletilmeli, sivil toplum kuruluşları ve belediyelerin bu çalışmalarını fiziki ve kültürel yapı ve etkinliklerle desteklenmeli
A76	Sorun olarak ortaya koymuş olduğunuz yargı bence hatalıdır. Tarih belgelere dayanır çünkü. Belgeyi ortaya koyduğunuz anda yanlış bilgi zaten ortadan kalkmaz mı? “Resmi Tarih” kavramı tarihin tanımı ile gelişmez mi?
A83	Tarihi filmler daha gerçekçi yapıp bu filmleri öğrencilere dersle bağlantılı olarak aktarılmalıdır.

Tablo 9. Sizin Çözümünüz (Sorun 3)

A1	Osmanlı Tarihinin 1 yıl içinde değil daha fazla zamana yayılması, kültür ve medeniyetin ayrı derse dönüşmesi
A3	Müfredatın yoğunluğunu azaltmak, çeşidi arttırmakla çözülemez. Çözüm, konuları yıllara dengeli dağıtmak ve ders saatlerini birer saat arttırmakla çözülür. Çeşit sosyal bilimler liseleri için faydalı olabilir.
A5	Müfredat konuları yoğun olduğu için ders saatleri arttırılmalı.
A6	Alan çeşidi arttırılması yerine bağlantılı konular tartışılarak süreç sınırlandırılmayarak olayın baştan sonuna kadar anlatılması en doğrusu.
A12	Müfredatların çok yoğun olduğunu düşünüyorum. Ayrı başlı başına ders olarak verilmesi detayların artmasına sebep olabilir.
A13	Kültür ve uygarlık konularına ağırlık verilmesi.
A18	Uygarlık tarihinin ön plana çıkarılması. Birey kültü yerine toplumsal tarih anlayışının benimsenmesi. Analle ekolünün örnek alınması gerekir.
A21	Özellikle 9. ve 10. sınıf müfredatlarının çok yoğun olması sıkıntı yaratmaktadır. Ders saatlerinin artırılması çözüm adına yararlı olacaktır.
A29	Siyasi ve kültür tarihini çağdaş uygarlıklarla karşılaştırabilecek imkan sunan ders saati
A41	Siyasi tarih-kültür medeniyet tarihi birbirinden bağımsız dersler şeklinde okutulmalı derslerin akışı içinde birbiriyle ilişkilendirilmelidir.
A42	Yakın tarih araştırmalarına yoğunluk verilmesi müfredatın yakın tarih konularından yoğunlaştırılması. Eski dönemlerin daha genel olarak işlenmesi.
A47	1) 9. sınıf tarih müfredatı 2 yıl işlenmeli ve verilecek tarih konuları yeniden gözden geçirilmeli. 2) 10. sınıf tarih konuları da Osmanlı Tarihi ünitelerinin arasına kültür medeniyeti bölüm bölüm atılmamalı. Avrupa tarihi de ayrı işlenmeli.
A50	Türk ve İslam Tarihi yoğunluklu müfredatların vazgeçilmeli. Tabi bu imkânsız şimdilik.
A51	Özellikle Roma Tarihi kesinlikle müfredata eklenmeli.
A52	İslam Tarihi, Selçuklu Tarihi, Osmanlı Tarihi, Türk Tarihi ve Çağdaş Türk Tarihi gibi derslerin yanında dünya tarihinin de öğrenilmesine önem verilmelidir.
A55	Bu sorun özellikle 9. sınıf tarih müfredatı için çok hayatidir. Söz konusu kitap tarih bilimden başlayıp M.Ö. 4000-1299 arasındaki Dünya, İslam ve Türk Tarihinin öğretilmesini istemektedir.
A67	Belirtilen derslerin seçmeli ders olarak oluşturulması.
A70	Siyasi tarih abartılmadan kısa anlatılmalı, ekonomi ve kültür sanat ağırlıklı olmalıdır.
A76	Üniversitelerde tarih eğitimi daha kapsamlı olabilir. Lise müfredatı ise bence makuldür.
A77	Ayrıca gereksiz bilgi yığılmasından arındırılmalı.
A83	Hatta Osmanlıca dersleri zorunlu olarak okutulmalıdır.
A84	Örnek olarak verdiğiniz dersler seçmeli ders olarak okutulabilir.
A116	Bu önemli konular çok hızlı geçiyor ayrıca liselerde ders saatleri yetersiz. Ya konular ayrı ya da bu müfredatın ders saati sayısı kesinlikle artırılmalı.

Tablo 10. Sizin Çözümünüz (Sorun 4)

A2	Yeterli ancak etkinlik, drama, tiyatro ile desteklenecek olursa yetersiz kalır.
A5	Müfredatın rahatlamasıyla beraber derste yapılan etkinliklerin çoğaltılması.
A30	Ders saatleri 11 ve 12 sınıflara da zorunlu konulmalıdır.
A41	Özellikle Osmanlı tarihi ve Çağdaş Türk-Dünya Tarihi derslerinin ders saatleri TM ve SAY. sınıflar için artırılmalıdır.
A47	12. sınıfta tarih dersine yer verilmemiş. Tarih dersi sadece Sosyal Bilimler mezunlarının işine yarıyormuş gibi ÖSYM tarafından değersizleştirildi. Şimdi tarih bilinci vermek değil sınavlarda önem derecesine göre değerlendirmedir. Biran önce bu mantık değiştirilmeli.
A53	Yoğun müfredattan dolayı özellikle meslek liselerinde ders saatlerinin azlığından dolayı konuları yetiştirememekte veya yeteri kadar konular üzerinde durulamamaktayız.
A55	Öğrencilerin biyolojik yaşları ve zihinsel-entelektüel seviyelerine göre haftalık ders saatinin uygun olduğunu düşünüyorum.
A65	Uzun müfredatın yıllara bölünmesi veya mecburi tarih dersinin kaldırılması. Seçmeli olabilir.
A75	Ortaöğretim kurumlarında tarih derslerine ayrılan haftalık ders saati sayısı yeterlidir.
A76	İyi bir yıllık plan ile amaca uygun programların uygulanması sizin sorun olarak ortaya koymuş olduğunuz algıyı ortadan kaldıracaktır. Kıymetli kardeşim meselemiz sistem falan değil ülkemizin en temel sorunu insan sorunudur. Çözümü yanlış yerlerde arıyoruz. Öğretmen donanımlı olursa pek çok şeyin üstesinden gelinir.
A77	Ders saatlerinin artırılması çözüm değil bence az ve öz bir felsefeyle yaklaşılmalı.
A89	Özellikle bu problem mesleki liselerde yoğunluk göstermektedir. Mesleki liselerdeki öğrencilerin ÖSYM'nin sınavlarına girmesi göz önünde bulunarak ders saatleri artırılması faydalı olacaktır.
A116	En az 3 ders saati olmalı. Osmanlı tarihinin anlatıldığı bölümler dönemin padişah hayatları veya önemli isimler öğretmenlerce araştırılıp anlatılmalı.

Tablo 11. Sizin Çözümünüz (Sorun 5)

A1	Tarih öğretimi materyal geliştirme birimlerinin oluşturulması iyi olur.
A2	Görsel ve işitsel kaynaklar ile desteklenmeli.
A3	Tarih dersi için haritalar ve kısa tarih belgeselleri yeterlidir. Akıllı tahta bu ihtiyacı karşılar. Ancak üst düzey bir verimlilik için tarih sınıfı oluşturmak bence en iyi çözüm olacaktır.
A4	Sorunun araç-gereç yetersizliğinden ziyade bir tarih bilinci oluşturmakla ilgili olduğunu düşünüyorum.
A5	Teknolojik kaynaklar arttırılmalı, gelişen dünyada teknolojik yenilikler kullanılmalı.
A21	Ankete yazılan diğer bütün sorunlarında ekonomik nedenlerle ilgili olduğunu düşünüyorum. Temel nedenin ekonomik şartların iyileştirilmesi olduğunu düşünüyorum.
A23	Görsel kaynakların arttırılması. Mümkünse tarih sınıflarının kullanılması.
A30	Ders araç ve gereçleri yetersiz
A41	Projeksiyon cihazı, LCD televizyon, kabartma haritalar yaygınlaşmalı, kullanımı özendirilmeli, tablet bilgisayar uygulaması yaygınlaştırılmalıdır.
A54	Her okulda tarih sınıflarının (sadece sosyal sınıfların olduğu) oluşturulması ve yeterli donanımın sağlanması.
A55	Akıllı tahtaların eğitim hayatına girmesiyle daha çok görsel kaynağa ihtiyaç duyuyoruz. Şuan internetten elde ettiğimiz acemi, eksik belki taraflı sunular kullanıyoruz. Profesyonel film- belgesellere ihtiyacımız var.
A63	Tarih sınıfları oluşturulmalı. Haritalar, projeksiyon cihazı ve akıllı tahtalarla döşenmeli.
A65	Özellikle tarih sınıflarının oluşturulması ve görsel materyallerin arttırılması.
A70	Kabartma haritalara kesinlikle ihtiyaç var.
A74	Devletin öğretmenlere para olarak ödediği eğitim ödeneğinin branşlarıyla ilgili araç, gereç ve teknolojik donanım olarak vermesi.
A75	Kaynaklar konusunda araç ve gereç yetersizliği bulunmamaktadır.
A76	Eksik olan araç-gereç değil her şey elimizin altında hangi çağda yaşıyoruz. Nitelikli olacağız derdimiz olacak.
A84	MEB ders kitapları yanı sıra eğitim CD'leri, belgeseller, animasyon tarzı videolar kaynak olarak gönderilebilir.
A116	Evet bu kesinlikle olması gereken bir şey.

Tablo 12. Sizin Çözümünüz (Sorun 6)

A1	Yazım dilinin, anlatım tarzının öğrencinin anlayabileceği düzeye indirilmesi, araştırmaya özendirilmesi.
A6	Sadece sınava yönelik tarih yardımcı kaynaklarının oluşturulmaması. Doğru olan kaygı duyulmadan farklı kaynaklardan alıntı yapılarak karşılaştırma yapıp akla uygun olanını almak.
A17	Ders kitaplarının LYS-YGS tarzı hazırlanması ve gereksiz ayrıntıların çıkarılması
A21	Tarihte tarafsızlık diye bir olgu yoktur. 1960'lerden beri Avrupa'da bundan vazgeçilmiştir. Yerine tarihin yöntem bilimsel bir disiplin olduğu kabul edilmiştir. Eleştirel düşüncede bu yolla kazandırılabilir.
A30	Tarafsız uzmanlarca hazırlanan kaynaklar sunulmalıdır.
A51	Kaynaklar sadeleştirilerek ders kitapları hazırlanıyor buda posaya dönüşmüş vitaminsiz ve sıkıcı hale getiriyor.
A61	Müfredat programını düzenlerken objektiflik önemli bir nitelik taşımaktadır.
A65	Ders kitapları çok karışık öğretmen olarak biz dahi konuyu toparlamakta güçlük çekiyoruz.
A68	Örneğin Malazgirt ya da İstanbul'un fethi ele alınırken hem İslam hem de Bizans kaynaklarından istifade edilmelidir (Ders kitapları bu nitelikli hazırlanmalıdır.)
A70	Kitaplar çorba (aşure çorbası) 11. sınıf seçmeli tarih hariç
A76	En azından tarihe biraz daha fazla merakı olan öğrencilerimizi güzide eserlere yönlendirebiliriz. Tabi önce kendimiz okumak koşuluyla.

Tablo 13. Sizin Çözümünüz (Sorun 7)

A3	Katsayıyı düzeltmek için köklü reforma ihtiyaç yok. Basit bir düzenleme yeterlidir. Ancak öğrencinin derse ilgisizliği öğrenciye okula göre değiştiğini bilmek gerekiyor.
A5	Özellikle sayısal ağırlıklı öğrencilerin tarih dersine ilgilerinin az olması nedeniyle sayısal puanlarda tarih puan katsayısının yükseltilmesi.
A29	Okul müfredatları ve kredi ağırlıkları arasında hazırlanma muhakeme ve bilgi sentezli merkezi sınav.
A30	Türk eğitim sistemi milli değerlerimize uygun yeniden hazırlanmalıdır.
A34	Özellikle Türkiye'nin önemli bir nüfusu oluşturan Kürtlerinde tarihinin verilmesi gerekmektedir. Ulus devlet anlayışı tarih dersinden silinmelidir.
A41	Sıklıkla tarihten örnekler veren, tarihe gönderme yapan, tarihi bir tür ajitasyon aracı olarak gören devlet aklının konu iş bulmaya gelince (yükseköğretim-ÖSS) tarihi, tarih bilimini görmezden gelmesi sorgulanmalıdır.
A47	Her yıl 15-16 farklı ders olmasındansa öğrencilerin ilgisine göre 7-8 dersle sınırlandırılıp daha verimli olması sağlanabilir.
A50	Sınav odaklı bir eğitime tamamen karşıyım. İlgilerinin artırılması için objektif ve çok yönlü olmalı.
A51	Yaratıcı, araştırmacı, eleştirel bir ders işlemek istediğimde öğrenci bunun sınavda ne işine yarayacağını sorguluyor ve vakit kaybı olarak görüyor.
A52	Soru sayısının düşürülmesi çok kötü oldu genel kültürde tarih sorularının artırılması lazım
A68	Puan katsayısının düşük olmasından ziyade ders kitapları ile ÖSS-SBS sınavlarındaki soru stillerinin tamamen farklı olması öğrenciyi başka kaynağa ve dershaneye sevk etmektedir.
A76	Sınav, sınav, sınav... Sorulara daha fazla doğru cevap verenlerin bir yerlere geldiği bir sistem. Uzun hikaye, aşacağız bunları bir gün inşallah. Böyle bir düşünce olabilir mi?
A116	Dersin etkinliği için üniv. sınavındaki katsayısı artırılmalı. Sadece Türkçe, edb. ve mat. çözdürülmeye çalışıldığından öğrenci portföyü yetersiz.

Tablo 14. Sizin Çözümünüz (Sorun 8)

A1	Yaşanan olayların benzer şekilde tekrarlandığını örneklerle göstermek.
A3	Tembel ve işe yaramaz öğrenci için bütün dersler gereksizdir. Diğer öğrencileri motive etmek için çözümünüz gayet yerindedir.
A18	Önemli olay ve şahsiyetlerden ziyade toplumsal ve kültürel ağırlıklı bir anlayışın benimsenmesi gerekir.
A21	Geçmişteki şahsiyetlerde çok kişinin kendi aile tarihini ve geçmişini araştırması sağlanmalı ancak o zaman tarihin işe yarar olduğu sağlanabilir.
A29	Sadece kronolojik tarih değil tarihin akış sürecindeki yaşantılar, düşüncelerin evrimi, bilimsel ve teknolojik gelişmeler ve bunlara bağlı yaşam tarzları ve değişimler ve bu sürekliliği. Tarih biliminin gerekliliğinin önemine uymalı.
A30	Tarih öğretimi gereklidir. Ancak öğretim metodu iyi seçilmelidir yoksa tarih dersi masal olur ve sıkıcı olur. Tarih sevdirmeli.
A41	Mezkur örnekler dönemlere göre tarih dersi müfredatına dahil edilebilir, ders kitaplarında bu tarz pasajlara yer verilebilir.
A42	İlgisizliğin önemli bir nedeni resmi tarih tezlerine karşı toplumdaki güvensizlik. Bunun aşılması gerekir.
A47	Öğrenci sadece sınavlarda sorulmadığı için tarih dersini önemsemiyor. Oysa tarih bilgileri onların çok dikkatini çekiyor. Bir de tarih dışına çıkılırsa daha etkili olur.
A50	'Tarihi kahramanlar yapar' algısını artıracığı için böyle bir çözüme karşıyım.
A51	Bu sadece örneklerle halledilemez. Bir tarih felsefesi ünitesi 9. sınıfta eklenmelidir.
A65	Tarihin öğrenciye kültürel katkı olacak geleceğine yön verecek şekilde sunumu yapılmalı.
A67	Tarih dersleri daha katılımcı bir şekilde işlenmelidir.
A70	Eleştirel bakış açısı olmazsa neyin anlatıldığı önemli değil. Türk ve İslam devlet adamları putlaştırılıyor bu da ezberciliğe itiyor eğitimi.

Tablo 15. Sizin Çözümünüz (Sorun 9)

A4	Tarih dersiyle ilgili münazara ve yarışmalarla daha eğlenceli hale getirilebilir.
A5	Grup araştırmaları verilerek öğrencinin konuya ilgisi çekilmeli.
A41	Bu konuda belgesellerden (ki çok sayıda var) ve filmlerden istifade edilebilir, tarihi romanlar, tarihle ilintili sosyo-politik eserler kullanılabilir.
A51	Kesinlikle bir tarih sınıfı oluşturulmalı ve dersler orada yapılmalı.
A61	Kavram bilgisi üzerinde durulmalı, görsellik arttırılmalıdır.
A65	Tarihi siyasi tarihten çıkarmak sosyal tarihi ön plana çıkarmak.
A68	Tarih dersini sebep-sonuç ilişkisi içerisinde ve sadece öğretmek amacından ziyade farklı yöntemlerle (görsel materyaller vb.) öğrencilerin ilgisi kazandırılabilir.
A70	Zorla çekici kılınmaz. Bireyde merak olmalı ona eleştirel bakış derslere ilgiyi artırıyor.
A76	Tarih öğretimi ile ilgili sayısız eser ve makale var. Metodoloji olmadan tarih öğretmeni olmaz. İşimiz bu bileceğiz ve uygulayacağız.

Tablo 16. Sizin Çözümünüz (Sorun 10)

A5	Drama yöntemiyle öğretim tekniği kullanılmalı.
A30	Öğrenciyi bir şekilde dersin içine sokmak gerekir.
A41	Öğrenciler sıklıkla araştırmaya sevk edilebilir. İlgi çekici konular (mumyalama, firavun, piramitler, zigurat vs.) ödev olarak verilip sınıfta sergilenmesi sağlanabilir.
A47	Haftalık 2 ders saati ile öğrenci merkezli bir tarih öğretimi yapılamaz hem de bu yoğun müfredat programında. Ders saatleri arttırılmalı, müfredat hafifletilmeli.
A65	Bu kadar kalabalık sınıflarda genel olarak anlatılan konular bireysel olarak çözülemez, herkesin anlayacağı bir tarzda anlatmak gerekir.
A66	Sınıf öğrenci sayılarının iyi bir eğitim verilebilecek seviyeye getirilmesi için acil çözümler bulunmalıdır.
A67	Tarih öğretmenleri yeni öğretim yöntemleri hakkında bilgilendirilmelidir.
A68	Sınav merkezli bir eğitim sisteminde hiç bir ders gerçek manada sevilmez. Derse karşı olan ilgi sınava kadardır. Bu da gerekli olan yöntem ve tekniklerin uygulanması zorlaştırır.
A70	Tarih eğitimi pozitif bilim yöntemleriyle anlatılamaz. Tarih felsefesi muhakkak okutulmalıdır. Kabartma haritalar ve belgeseller gereklidir.
A76	Bireysel farklılıkları önemseyen ancak seviye grupları oluşturmayı engelleyen eğitim sistemi... Çelişki değil mi?
A116	Bence paralel olmalı. Öğrenciye göre ders temel ekseninde olmalı ama öğretmenin rehberliğinde yoğunlaştırılmış olmalı.

Tablo 17. Sizin Çözümünüz (Sorun 11)

A1	Kendi hayatını yönlendirebileceği kazanımlar elde edebileceğini göstermek.
A21	Tarih öğretiminde sadece bunun amaç olmasının öğrenciye ve topluma zarar verdiği düşüncesindeyim. Çünkü bu durum öğrencinin zihninde öteki algısı yaratmaktadır.
A23	Dünya tarihi ağırlıklı bir öğretim programı
A41	Kendimizi insanlık âleminin üstünde değil bir parçası olarak görmek gerektiği vurgulanabilir, insani-evrensel değerler eğitimine katkı sunacak bir tarih tezi geliştirilebilir.
A42	Evrensel değerlere önem verilmesi, Dünya haklarını ve tarihlerinin ön yargısız incelenmesi gerekir.
A53	Tarih ve edebiyat gibi derslerin bilimsel olmasının yanı sıra milli kültürün aktarılması bakımından önemli olduğuna inanıyorum. Bundan dolayı bilimsel olgulara bağlı kalacak tarih eğitimi yapılırken milli kültürün aktarılması da sağlanmalı.
A65	Türkiye’de özellikle bölgemizde ki etnik yapı dikkate alınmalı.
A68	Tarih eğitimi sadece milli değerleri kazandırma amacıyla verildiğinden itici ve sevilmeyen bir ders halini alır. Ancak eleştirel bir bakışla doğrular ve yanlışlar bir arada verilerek daha çok ilgi kazanmasına imkan sağlama.
A76	Tarih öğretmeni = Fikir adamı
A116	Objektif tarih anlatılmalı. Ancak milli birlik ve bütünlük olmadan çok yavan kalan bir tarih eğitimi gerçekleşmemeli.

Tablo 18. Sizin Çözümünüz (Sorun 12)

A2	Tarih öğretiminde yalnızca o dönemki Osmanlı gözü ile değil de farklı bakış açılarından bakabilmek için dünya tarihini de öğrenilmesi gerekir.
A18	Uygarlıklar ve yerel kültürlerin tarihlerinin de eklenmesi gerekmektedir.
A21	Lise tarih müfredatında milat ve 1000 yılları arası Anadolu tarihine hiç değinilmemektedir. Bunun sebeplerinin araştırılması gerekir. Sebeplerinin manidar olduğunu düşünüyorum.
A30	Genelde bir tarih bilinci verilmelidir. Tarih salt yukarıda belirtilen konuları kapsamamaktadır.
A41	Orta Doğu tarihi de eklenebilir. İnkılap tarihi dersi birey merkezli olmaktan çıkarılmalı, Kemalist tarih anlayışı terkedilerek katkı sunmuş her kesim müfredattaki yerini almalıdır.
A42	Avrupa Tarihi ile ilgili bilimsellikten uzak, efsanelerin anlatılıyor olması. Yazılı olmasa da zihinlerdeki bu yanlışların düzeltilmesi.
A47	Dünya ve Avrupa Tarihi ayrı bir ders olarak verilmesi isabetli olacaktır.
A65	Dünya ve Avrupa Tarihi çok önemli değil, İnkılap tarihi daha basitleşmeli. Türk-Türk İslam ve Osmanlı tarihine ağırlık verilmeli.
A76	Liselerimizde Sanat Tarihi, Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi, Kültür ve Medeniyet Tarihi dersleri okutuluyor müfredatı incelerseniz görürsünüz. Liselerde tarih dersleri dışında da dersler okutuluyor öyle değil mi? Üniversitelerde ise eğitimin daha kapsamlı olması gerektiğini kabul ediyorum.
A88	Lise müfredatında 12. sınıflarda oluşturulan Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi dersi sizin çözüm önerinizi karşılamaktadır. Bence her şeyden önemlisi önce çocuklarımıza kendi tarihlerini doğruca anlatmak ve benimsetmek gerek.

Tablo 19. Sizin Çözümünüz (Sorun 13)

A5	Tarihi olayların günümüzle bağlantı kurularak anlatılması sağlanmalı.
A21	Aksine tarihin tamamen günümüzle ilgili olduğu ve günümüz olaylarını anlamada tarihten faydalanmamız gerektiği öğrenciye kavratılmalı.
A29	Diğer sosyal bilimler alanı ile (felsefe-sosyoloji vs.) ilişkili anlatım (işbirliği)
A30	Geçmişten ders çıkarmak gerekir.
A41	Bugün dünyada yaşanan bir çok gelişmenin mutlaka bir tarihsel arka planı olduğuna dikkat çekilmeli, olaylar birbiriyle ilişkilendirilmelidir.
A53	Tarihsel olguların aktarımında ve çözümünde tarih rol alır. Fakat olaylarda bu durum söz konusu değildir.
A65	Her konu için geçerli olmayabilir.
A76	Sorun ve çözüm kısımları birbirinden alakasız. Kıymetli kardeşim öğretmen donanımlı olursa tarihçi kafasının ne işe yaradığını zaten öğrencilerine aktarır.
A116	Tarihin özellikleri üzerinde kesinlikle durmalı, dönemin dönem içinde algılanabilmesi için dünya tarihine girilmeli. İdeallerinin 500-600 yıl boyunca değişmediği göstermek.

Tablo 20. Sizin Çözümünüz (Sorun 14)

A41	Bu konuda adı geçen disiplinlerden öğretmenler derse davet edilebilir. Fikir teatisinde bulunulabilir. Ortak dersler işlenebilir.
A76	Tarih ilmi yardımcı ilimler olmadan açıklanacak kadar kolay bir ilim değildir. Tarih öğretmeni çok okuyacak kardeşim. Dünyanın en mühim mesleği çünkü.
A116	Günümüz verilerin bilimsel veriler olduğunu aktarabilmek için diğer bilim dallarıyla paralel olduğunu göstermeliyiz.

Tablo 21. Sizin Çözümünüz (Sorun 15)

A30	Tarih belgelere dayandırılmalı. Gerçekleri öğretmelidir.
A41	Bunun için kalıplaşmış değer yargılarının klişeleşmiş anlatımlarının terkedilmesi gerekir. Doyuma ulaşamamış tarih öğrencisi dedikodulara popüler-popülist anlatılara itibar edecektir.
A76	Evet maalesef öyle. Ülkemizde magazine olan ilgi her şeyin üzerinde. tarih hususunda da durum böyle. Zamanla bunları aşacağız ben o kanaatteyim.

Tablo 22. Sizin Çözümünüz (Sorun 16)

A3	Kavram ve zaman olmadan sağlıklı bir öğretimin olamayacağı kanaatindeyim. Çözüm olarak 1. sınıflarda (lise 1) genel bir tarih anlayışı verilebilir.
A30	Katılıyorum
A41	Her tarihsel olayı kendi döneminin koşulları içinde değerlendirmek önemlidir. Bu yapılırken tarihi geçmiş zamana hapsedmek hatasına da düşülmemelidir. Geçmiş sorgulamaktan kaçınılmamalıdır.
A42	Tarih öğretmenlerinin önemli bir kısmı tarih dersini maç anlatma havasında ve taraflı aktarıyorlar. 'Biz' ve 'öteki' 'onlar' düşmanlığı körüklüyor.
A47	Tarihsel hadiseler zamanına göre değerlendirilir bugüne göre değil değerlendirilemez çünkü olay yaşanan zamana aittir. Ancak kavram haritaları kullanılabilir hale getirilerek anlaşılır yapılabilir.
A51	Tarihi filmleri izletmek, güncel belgeseller izletmek. Tarih felsefesi dersi konması, tarihi vesikaların okunması.
A57	Konuların çeşitlendirilmesi.
A61	Ayrıca zaman-mekan kavramının iyi bilinmesi adına bazı çağ belirginliğini yeniden düzenlemek gerekmektedir.
A62	İnsanlığın başlangıcının belli olmaması. (Şuan ki müfredatta)
A65	Tüm müfredat genel kronoloji içinde verilebilir.

Tablo 22 Devamı

A70	Asıl kargaşa kavramların anlaşılması değil, kavramların Türk ve Müslüman söz konusu olunca eğitim sistemi bu kavramların anlamlarını değiştiriyor. Öğrenci bu durumda arada kalıyor. Misal gayrimüslimlerin savaşması (Müslümanlara karşı) söz konusu olunca “savaş” kavramı savaş kötüdür diye anlatılır. Müslüman veya Türk fetih yapınca bu savaşın iyi bir şey olduğu anlatılıyor. Öğrenci ikilemde kalıyor. Savaş iyi bir şey mi, değil mi? Gayrimüslimler fetih yapınca hoşgörü olarak algılatılmaya çalışılıyor. Kavramlar tarafsız yani bilimsel anlayış ile kullanılırsa öğrenciler kavram kargaşası yaşamaz.
A76	Bahsetmiş olduğunuz bu hususu öğrencilerden çok akademik kimliği bulunan liyakatsiz rütbe, paye ve unvan sahipleri yapıyorlar bence. Kıymetli kardeşim sorun bizde. Sistem, metot vs. bir yere kadar. İyi bir şeyler yapmak istiyorsak kendimizden başlamalıyız işe. Düşünen, okuyan, üreten insanlar mı istiyoruz? Eğer buysa istediğimiz matematik, fizik ve kimyadan önce çocuklarımıza öğretmemiz gerekenleri öğretmek başlamalıyız işe.
A116	O dönem anlatılmalı, yaşayış şekli algılatılmaya çalışılmalı, zaman ve tarih o dönemdeki fikri anlamaya çalıştırmakla verilmeye çalışılmalı. O dönemi yansıtan filmlerle olabilir.

Tablo 23. Ek 1

A1	Tarihin sınavlar için değil hayatın gerekliliği için bir kazanım olduğunu kavratmak.
A3	7. madde çok özensiz hazırlanmış, mesele katsayı değil ilgili bölümlerin azlığıdır. Hukuk, siyasal gibi bölümlerin sözel alanından çıkarılmış olmasıdır.
A5	Ders kitabındaki etkinlikler öğrencinin daha çok ilgisini çekecek şekilde hazırlanmalı.
A15	Öğrencinin kültürü ile ilgili değerlerin bulunmasına özen gösterilmeli.
A29	Alanda kendini yetiştirmiş öğretmen eksikliği.
A33	Tarihi benimsetmek popüler tarih kaynaklı eserler okutmak.
A41	Avrupa merkezli (batı dünyasının ürünü olan) tarih anlayışı sorgulanmalıdır.
A42	Türkiye'nin yakın dönem ve cumhuriyetle birlikte hatta Osmanlı'nın son dönemlerinde yaşanan katliamlar, olayların gün yüzüne çıkarılması arşivlerin açılması ve 'yüzleşme' sağlanmadan sağlıklı bir tarih ve yurttaşlık anlayışının geliştirilmesi imkansızdır.
A54	Konular kesinlikle öğrencilerin hazır bunuşları dikkate alınarak verilmeli. Öğrencilerin sosyal, kültürel ve de ırki yapıları göz önünde bulundurularak hazırlanması.
A57	Gereksiz, kafa karıştırıcı bilgiler yerine daha özet bir konu dizgisinin olması

Tablo 23 Devamı

A62	Yaradılışın tarih programlarına yerleştirilmesi, peygamberlerin tarihlerine ağırlık verilmesi. (Hz. Adem'den Hz. Muhammed'e kadar)
A63	Tarih dersleri sadece tarihleri bilinen sıkıcı ve nedeni anlaşılmayan bir anlatımda uzak olunmalı, öğrencilere faydaları verilerek anlatılmalıdır.
A65	Meslek liselerinde tarih dersi kaldırılmalı.
A77	Tarih dersleri şuan ülkemizde kuru bir bilgi yığınınından öteye gidemiyor. Araştırmacı tarihçilere daha fazla imkânlar sunulmalı.
A83	Okul bünyesinde tarihi gezilerin düzenlenmesi ile öğrencilerin tarihe karşı ilgisinin artması sağlanabilir.
A116	Okullar sene sonu gezileriyle tarih dersini kalıcı kılmalı. Bu konuda devlet desteği olmalı.

Tablo 24. Ek 2

A1	Üniversiteye kadar yapılan tarih eğitiminde metodolojiyi devre dışı bırakmak faydalı olur.
A3	Öğrencilerin ilgisizliği herkesin sınıfı rahat geçtiği eğitim namına hiç bir şeyin olmadığı düz liseler ve bazı meslek liseleri için geçerlidir.
A5	Resimlere ve haritalara daha fazla yer verilmeli.
A33	Tarihi olayların yaşandığı yerlere gezi düzenlemek.
A41	Tarihin çağlara ayrılması meselesi buna örnektir. Ayrıca evrimci tarih anlayışı (insanların ilkel olduğu ve zamanla insanileştiği iddiası) sorgulanmalıdır.
A65	Ders 9-10-11 diye değil de Selçuklu-Osmanlı -İslam vb. adlar ve müfredatla sınıflarda oluşturulmalı.
A116	Okul kütüphaneleri zenginleştirilmeli.

Tablo 25. Ek 3

A1	Öğretimde isim, tarih kavramlarıyla boğma yerine yorum gücü katacak şekle dönüştürmek.
A33	Tarihi tecrübeye sahip şahısların tecrübelerinden yararlanmak.
A41	Dinler tarihi bir disiplin olarak ayrıca okutulmalıdır.

Tablo 26. İfadeler Bakımından Erkek ile Kadınlar Arasında Farklılık Olup Olmadığının İncelenmesi (Bağımsız Örneklem T Testi)

İfadeler	Cinsiyet	Kişi Sayısı	Ort.	Std. Sapma	t	p
Ç1 Yaratıcı, araştırmacı ve eleştirel bir tarih öğretmeni	Erkek	80	4,61	0,606	2,979	0,004
	Kadın	26	4,15	0,881		

“Ç1 Yaratıcı, araştırmacı ve eleştirel bir tarih öğretimi” ifadesi için erkeklerin ortalaması 4,61 iken, kadınların ortalaması 4,15'tir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, erkekler ile kadınlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: 2,979, p<0,05). Buna göre; erkeklerin ifadeye katılma ortalaması, kadınların ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir.

Tablo 27. İfadeler Bakımından Farklı Mesleki Kıdemde Olanlar Arasında Farklılık Olup Olmadığının İncelenmesi (ANOVA)

İfadeler	Mesleki Kıdem	Kişi Sayısı	Ort	Std. Sapma	F	p	Fark
S2 Resmi tarihe dayalı yoğun bilgi aktarımı	0-5 yıl	34	3,21	1,431	3,115	0,030	1-3
	6-10 yıl	16	3,88	1,147			
	11-15 yıl	22	4,23	1,152			
	16 yıl ve üzeri	17	4,06	1,560			
S3 Müfredatın Yoğunluğu	0-5 yıl	34	3,03	1,623	4,142	0,009	1-3
	6-10 yıl	16	3,06	1,482			
	11-15 yıl	21	4,33	1,238			
	16 yıl ve üzeri	18	3,78	1,353			
Ç4 Müfredatın rahatlamasıyla paralel ders saatlerinin artması	0-5 yıl	41	3,63	1,479	3,266	0,024	1-3
	6-10 yıl	18	3,56	1,199			
	11-15 yıl	29	4,48	0,871			
	16 yıl ve üzeri	21	3,86	1,153			

Tablo 27 Devamı

İfadeler	Mesleki Kıdem	Kişi Sayısı	Ort	Std. Sapma	F	p	Fark
S12 Tarihin sadece Türk, Osmanlı ve İnkılap Tarihi ekseninde düşünülmesi	0-5 yıl	36	2,78	1,588	4,231	0,008	1-4
	6-10 yıl	16	3,50	1,592			
	11-15 yıl	23	3,70	1,428			
	16 yıl ve üzeri	18	4,22	1,263			
Ç12 Genel bir tarih bilinci aşlamak, Dünya ve Avrupa Tarihi derslerinin artırılması	0-5 yıl	40	3,73	1,240	3,404	0,020	1-3
	6-10 yıl	19	4,05	1,129			
	11-15 yıl	29	4,55	0,686			
	16 yıl ve üzeri	22	4,23	1,152			
S14 Tarihin diğer bilim dallarıyla Sosyoloji, Psikoloji, Felsefe vs bağlantılı görülmemesi ya da dersin bu bağlamda aktarılmaması	0-5 yıl	34	3,06	1,127	4,751	0,004	1-3,4
	6-10 yıl	16	3,88	1,025			
	11-15 yıl	21	4,00	1,183			
	16 yıl ve üzeri	18	4,00	1,029			
S15 Çevreden kaynaklanan ve önyargılara dayanan tarih bilgileri. Tarafsız olmayan tarih ön bilgileri popüler tarih anlayışı	0-5 yıl	34	3,32	1,249	3,944	0,011	1-3
	6-10 yıl	16	4,00	0,894			
	11-15 yıl	21	4,24	1,179			
	16 yıl ve üzeri	18	4,17	0,924			

“S2 Resmi tarihe dayalı yoğun bilgi aktarımı” ifadesi için mesleki kıdemi 0-5 yıl aralığında olanların ortalaması 3,21 iken, 6-10 yıl aralığında olanların ortalaması 3,88, 11-15 yıl aralığında olanların ortalaması 4,23 ve 16 yıl ve üzerinde olanların ortalaması ise 4,06’dır. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı mesleki kıdemde olanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (F: 3,115, $p < 0,05$). Buna göre mesleki kıdemi 0-5 yıl aralığında olanların ifadeye katılma ortalaması, 11-15 yıl aralığında olanların ortalamasına göre anlamlı derecede daha düşüktür.

“S3 Müfredatın Yoğunluğu” ifadesi için mesleki kıdemi 0-5 yıl aralığında olanların ortalaması 3,03 iken, 6-10 yıl aralığında olanların ortalaması 3,06, 11-15 yıl aralığında olanların ortalaması 4,33 ve 16 yıl ve üzerinde olanların ortalaması ise 3,78’dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı mesleki kıdemde olanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (F: 4,142, $p < 0,05$). Buna göre mesleki kıdemi 0-5 yıl aralığında olanların ifadeye katılma

ortalaması, 11-15 yıl aralığında olanların ortalamasına göre anlamlı derecede daha düşüktür.

“Ç4 Müfredatın rahatlamasıyla paralel ders saatlerinin artması” ifadesi için mesleki kıdemi 0-5 yıl aralığında olanların ortalaması 3,63 iken, 6-10 yıl aralığında olanların ortalaması 3,56, 11-15 yıl aralığında olanların ortalaması 4,48 ve 16 yıl ve üzerinde olanların ortalaması ise 3,86’dır. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı mesleki kıdemde olanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (F: 3,266, $p<0,05$). Buna göre mesleki kıdemi 0-5 yıl aralığında olanların ifadeye katılma ortalaması, 11-15 yıl aralığında olanların ortalamasına göre anlamlı derecede daha düşüktür.

“S12 Tarihin sadece Türk, Osmanlı ve İnkılap Tarihi ekseninde düşünülmesi” ifadesi için mesleki kıdemi 0-5 yıl aralığında olanların ortalaması 2,78 iken, 6-10 yıl aralığında olanların ortalaması 3,5, 11-15 yıl aralığında olanların ortalaması 3,7 ve 16 yıl ve üzerinde olanların ortalaması ise 4,22’dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı mesleki kıdemde olanlar ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (F: 4,231, $p<0,05$). Buna göre mesleki kıdemi 0-5 yıl aralığında olanların ifadeye katılma ortalaması, 16 yıl ve üzerinde olanların ortalamasına göre anlamlı derecede daha düşüktür.

“Ç12 Genel bir tarih bilinci aşlamak, Dünya ve Avrupa Tarihi derslerinin artırılması” ifadesi için mesleki kıdemi 0-5 yıl aralığında olanların ortalaması 3,73 iken, 6-10 yıl aralığında olanların ortalaması 4,05, 11-15 yıl aralığında olanların ortalaması 4,55 ve 16 yıl ve üzerinde olanların ortalaması ise 4,23’tür. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı mesleki kıdemde olanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (F: 3,404, $p<0,05$). Buna göre mesleki kıdemi 0-5 yıl aralığında olanların ifadeye katılma ortalaması, 11-15 yıl aralığında olanların ortalamasına göre anlamlı derecede daha düşüktür.

“S14 Tarihin diğer bilim dallarıyla Sosyoloji, Psikoloji, Felsefe vs. bağlantılı görülmemesi ya da dersin bu bağlamda aktarılmaması” ifadesi için mesleki kıdemi 0-5 yıl aralığında olanların ortalaması 3,06 iken, 6-10 yıl aralığında olanların ortalaması 3,88, 11-15 yıl aralığında olanların ortalaması 4,00 ve 16 yıl ve üzerinde olanların ortalaması ise 4,00’dır. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı mesleki kıdemde

olanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (F: 4,751, $p < 0,05$). Buna göre mesleki kıdemi 0-5 yıl aralığında olanların ifadeye katılma ortalaması, 11-15 yıl aralığında ve 16 yıl ve üzerinde olanların ortalamasına göre anlamlı derecede daha düşüktür.

“S15 Çevreden kaynaklanan ve önyargılara dayanan tarih bilgileri. Tarafsız olmayan tarih ön bilgileri popüler tarih anlayışı” ifadesi için mesleki kıdemi 0-5 yıl aralığında olanların ortalaması 3,32 iken, 6-10 yıl aralığında olanların ortalaması 4,00, 11-15 yıl aralığında olanların ortalaması 4,24 ve 16 yıl ve üzerinde olanların ortalaması ise 4,17’dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı mesleki kıdemde olanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (F: 3,944, $p < 0,05$). Buna göre mesleki kıdemi 0-5 yıl aralığında olanların ifadeye katılma ortalaması, 11-15 yıl aralığında olanların ortalamasına göre anlamlı derecede daha düşüktür.

Tablo 28. İfadeler Bakımından Öğrenim Durumları Arasında Farklılık Olup Olmadığının İncelenmesi (Bağımsız Örneklem T Testi)

İfadeler	Öğrenim Durumu	Kişi Sayısı	Ort.	Std. Sapma	t	p
S1 Ezbere Dayanan Tarih Öğretimi	Lisans	65	3,38	1,578	-2,478	0,017
	Lisansüstü	25	4,20	1,323		
Ç1 Yaratıcı, araştırmacı ve eleştirel bir tarih öğretimi	Lisans	76	4,39	0,767	-3,044	0,003
	Lisansüstü	29	4,76	0,435		
Ç2 Roman, hikâye, efsane, anı kitapları, sinemalar ve tiyatrolarla tarihin bilgi yönünün yanında yaşanmışlığı ve gerçek hayatlarla ilişkisi anlatılmalı	Lisans	79	4,38	0,756	-2,661	0,009
	Lisansüstü	30	4,70	0,466		
S3 Müfredatın Yoğunluğu	Lisans	63	3,24	1,604	-2,978	0,004
	Lisansüstü	23	4,17	1,154		
Ç5 Devletin ekonomik kaynaklarını bu yöne yoğunlaştırması	Lisans	77	3,87	1,080	-2,475	0,015
	Lisansüstü	29	4,41	0,780		
S6 Ders kitaplarının ve yardımcı kaynakların niteliğinden kaynaklanan sorunlar	Lisans	62	3,94	1,054	-2,031	0,045
	Lisansüstü	24	4,42	0,776		
Ç6 Alanında uzman ve tarafsız tarihçiler tarafından yazılan ve eleştirisel düşünmeyi geliştirecek kaynaklar sunmak	Lisans	77	4,34	0,852	-2,636	0,010
	Lisansüstü	29	4,72	0,591		

Tablo 28 Devamı

İfadeler	Öğrenim Durumu	Kişi Sayısı	Ort.	Std. Sapma	t	p
S7 Sınav merkezli eğitim sisteminde (ÖSS, SBS vs.) tarih dersi puan katsayısının düşük olması ve öğrencilerin derse ilgisizliği	Lisans	63	3,65	1,138	-3,277	0,002
	Lisansüstü	25	4,36	0,810		
S8 Genelde sosyal bilimler, özelde tarih öğretiminin yaşam için gerekli olmadığı düşüncesi	Lisans	61	3,07	1,365	-3,465	0,001
	Lisansüstü	24	4,04	1,083		
Ç9 Özel, ilginç öğretim yöntem ve teknikleriyle, tarih dersini çekici haline gelme	Lisans	79	4,34	0,875	-3,271	0,001
	Lisansüstü	29	4,76	0,435		
S12 Tarihin sadece Türk, Osmanlı ve İnkılap Tarihi ekseninde düşünülmesi	Lisans	66	3,11	1,609	-3,028	0,004
	Lisansüstü	24	4,08	1,248		
Ç12 Genel bir tarih bilinci aşlamak, Dünya ve Avrupa Tarihi derslerinin artırılması	Lisans	77	3,95	1,180	-2,172	0,032
	Lisansüstü	30	4,47	0,900		
Ç14 Tarihin merkezinde insan olduğu ve diğer bilim dallarının bütünüyle bir özellik teşkil ettiğini öğrenciye kavratmak	Lisans	80	4,13	0,862	-2,365	0,020
	Lisansüstü	30	4,53	0,629		
Ç15 Öğrenciyi araştırmaya sevk etmek, doğru ve tarafsız bir bilgiye ulaşması için bilimsel yaklaşımlar sunmak	Lisans	78	4,29	0,791	-3,091	0,003
	Lisansüstü	31	4,68	0,475		

“S1 Ezbere Dayanan Tarih Öğretimi” ifadesi için lisans mezunu olanların ortalaması 3,38 iken, lisansüstü mezunu olanların ortalaması 4,20’dir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, lisans mezunu ile lisansüstü mezunu olanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,478, p<0,05). Buna göre; lisans mezunu olanların ifadeye katılma ortalaması, lisansüstü mezunu olanların ortalamasından anlamlı derecede daha düşüktür.

“Ç1 Yaratıcı, araştırmacı ve eleştirel bir tarih öğretimi” ifadesi için lisans mezunu olanların ortalaması 4,39 iken, lisansüstü mezunu olanların ortalaması 4,76’dır. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, lisans mezunu ile lisansüstü mezunu olanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -3,044, p<0,05). Buna göre; lisans mezunu olanların ifadeye katılma ortalaması, lisansüstü mezunu olanların ortalamasından anlamlı derecede daha düşüktür.

“Ç2 Roman, hikâye, efsane, anı kitapları, sinemalar ve tiyatrolarla tarihin bilgi yönünün yanında yaşanmışlığı ve gerçek hayatlarla ilişkisi anlatılmalı” ifadesi için lisans

mezunu olanların ortalaması 4,38 iken, lisansüstü mezunu olanların ortalaması 4,70'tir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, lisans mezunu ile lisansüstü mezunu olanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,661, $p < 0,05$). Buna göre; lisans mezunu olanların ifadeye katılma ortalaması, lisansüstü mezunu olanların ortalamasından anlamlı derecede daha düşüktür.

“S3 Müfredatın Yoğunluğu” ifadesi için lisans mezunu olanların ortalaması 3,24 iken, lisansüstü mezunu olanların ortalaması 4,17'dir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, lisans mezunu ile lisansüstü mezunu olanlar arasında ifadeye katılma durumlarına değerine göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,978, $p < 0,05$). Buna göre; lisans mezunu olanların ifadeye katılma ortalaması, lisansüstü mezunu olanların ortalamasından anlamlı derecede daha düşüktür.

“Ç5 Devletin ekonomik kaynaklarını bu yöne yoğunlaştırması” ifadesi için lisans mezunu olanların ortalaması 3,87 iken, lisansüstü mezunu olanların ortalaması 4,41'dir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, lisans mezunu ile lisansüstü mezunu olanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,475, $p < 0,05$). Buna göre; lisans mezunu olanların ifadeye katılma ortalaması, lisansüstü mezunu olanların ortalamasından anlamlı derecede daha düşüktür.

“S6 Ders kitaplarının ve yardımcı kaynakların niteliğinden kaynaklanan sorunlar” ifadesi için lisans mezunu olanların ortalaması 3,94 iken, lisansüstü mezunu olanların ortalaması 4,42'dir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, lisans mezunu ile lisansüstü mezunu olanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,031, $p < 0,05$). Buna göre; lisans mezunu olanların ifadeye katılma ortalaması, lisansüstü mezunu olanların ortalamasından anlamlı derecede daha düşüktür.

“Ç6 Alanında uzman ve tarafsız tarihçiler tarafından yazılan ve eleştirisel düşünmeyi geliştirecek kaynaklar sunmak” ifadesi için lisans mezunu olanların ortalaması 4,34 iken, lisansüstü mezunu olanların ortalaması 4,72'dir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, lisans mezunu ile lisansüstü mezunu olanlar ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,636, $p < 0,05$). Buna göre; lisans mezunu olanların ifadeye katılma ortalaması, lisansüstü mezunu olanların ortalamasından anlamlı derecede daha düşüktür.

“S7 Sınav merkezli eğitim sisteminde (ÖSS, SBS vs.) tarih dersi puan katsayısının düşük olması ve öğrencilerin derse ilgisizliği” ifadesi için lisans mezunu olanların ortalaması 3,65 iken, lisansüstü mezunu olanların ortalaması 4,36’tür. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, lisans mezunu ile lisansüstü mezunu olanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -3,277, $p < 0,05$). Buna göre; lisans mezunu olanların ifadeye katılma ortalaması, lisansüstü mezunu olanların ortalamasından anlamlı derecede daha düşüktür.

“S8 Genelde sosyal bilimler, özelde tarih öğretiminin yaşam için gerekli olmadığı düşüncesi” ifadesi için lisans mezunu olanların ortalaması 3,07 iken, lisansüstü mezunu olanların ortalaması 4,04’tür. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, lisans mezunu ile lisansüstü mezunu olanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -3,465, $p < 0,05$). Buna göre; lisans mezunu olanların ifadeye katılma ortalaması, lisansüstü mezunu olanların ortalamasından anlamlı derecede daha düşüktür.

“Ç9 Özel, ilginç öğretim yöntem ve teknikleriyle, tarih dersini çekici haline gelme” ifadesi için lisans mezunu olanların ortalaması 4,34 iken, lisansüstü mezunu olanların ortalaması 4,76’dır. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, lisans mezunu ile lisansüstü mezunu olanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -3,271, $p < 0,05$). Buna göre; lisans mezunu olanların ifadeye katılma ortalaması, lisansüstü mezunu olanların ortalamasından anlamlı derecede daha düşüktür.

“S12 Tarihin sadece Türk, Osmanlı ve İnkılap Tarihi ekseninde düşünülmesi” ifadesi için lisans mezunu olanların ortalaması 3,11 iken, lisansüstü mezunu olanların ortalaması 4,08’dir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, lisans mezunu ile lisansüstü mezunu olanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -3,028, $p < 0,05$). Buna göre; lisans mezunu olanların ifadeye katılma ortalaması, lisansüstü mezunu olanların ortalamasından anlamlı derecede daha düşüktür.

“Ç12 Genel bir tarih bilinci aşlamak, Dünya ve Avrupa Tarihi derslerinin artırılması” ifadesi için lisans mezunu olanların ortalaması 3,95 iken, lisansüstü mezunu olanların ortalaması 4,47’dir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, lisans mezunu ile lisansüstü mezunu olanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı

farklılık bulunmaktadır (t: -2,172, p<0,05). Buna göre; lisans mezunu olanların ifadeye katılma ortalaması, lisansüstü mezunu olanların ortalamasından anlamlı derecede daha düşüktür.

“Ç14 Tarihin merkezinde insan olduğu ve diğer bilim dallarının bütünleyici bir özellik teşkil ettiğini öğrenciye kavratmak” ifadesi için lisans mezunu olanların ortalaması 4,13 iken, lisansüstü mezunu olanların ortalaması 4,53’tür. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, lisans mezunu ile lisansüstü mezunu olanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,365, p<0,05). Buna göre; lisans mezunu olanların ifadeye katılma ortalaması, lisansüstü mezunu olanların ortalamasından anlamlı derecede daha düşüktür.

“Ç15 Öğrenciyi araştırmaya sevk etmek, doğru ve tarafsız bir bilgiye ulaşması için bilimsel yaklaşımlar sunmak” ifadesi için lisans mezunu olanların ortalaması 4,29 iken, lisansüstü mezunu olanların ortalaması 4,68’dir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, lisans mezunu ile lisansüstü mezunu olanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -3,091, p<0,05). Buna göre; lisans mezunu olanların ifadeye katılma ortalaması, lisansüstü mezunu olanların ortalamasından anlamlı derecede daha düşüktür.

Tablo 29. İfadeler Bakımından Görev Yerleri Arasında Farklılık Olup Olmadığının İncelenmesi (Bağımsız Örneklem T Testi)

İfadeler	Görev Yeri	Kişi Sayısı	Ort.	Std. Sapma	t	p
S3 Müfredatın Yoğunluğu	İl Merkezi	61	3,85	1,376	3,302	0,001
	İlçe Merkezi, Köy / Kasaba	26	2,73	1,614		
S4 Ders saatlerinin yetersiz oluşu	İl Merkezi	61	3,89	1,253	2,338	0,022
	İlçe Merkezi, Köy / Kasaba	26	3,15	1,515		
Ç4 Müfredatın rahatlamasıyla paralel ders saatlerinin artması	İl Merkezi	71	4,06	1,166	2,251	0,029
	İlçe Merkezi, Köy / Kasaba	30	3,37	1,497		
Ç6 Alanında uzman ve tarafsız tarihçiler tarafından yazılan ve eleştirel düşünmeyi geliştirecek kaynaklar sunmak	İl Merkezi	72	4,61	0,665	3,484	0,001
	İlçe Merkezi, Köy / Kasaba	29	4,00	1,035		

Tablo 29 Devamı

İfadeler	Görev Yeri	Kişi Sayısı	Ort.	Std. Sapma	t	p
S11 Tarih eğitiminin sadece milli değerleri kazandırma amacı olarak görülmesi	İl Merkezi	59	3,97	1,174	2,998	0,004
	İlçe Merkezi, Köy / Kasaba	26	3,12	1,275		
S12 Tarihin sadece Türk, Osmanlı ve İnkılap Tarihi ekseninde düşünülmesi	İl Merkezi	63	3,87	1,338	4,952	0,000
	İlçe Merkezi, Köy / Kasaba	27	2,30	1,489		
Ç12 Genel bir tarih bilinci aşılacak, Dünya ve Avrupa Tarihi derslerinin artırılması	İl Merkezi	74	4,30	0,950	2,717	0,009
	İlçe Merkezi, Köy / Kasaba	29	3,52	1,405		
S13 Tarihi olayların geçmişte kaldığı ve güncel sorunlara çözüm yolunda yeni yaklaşımlar sunmadığı fikri	İl Merkezi	62	3,79	1,217	2,112	0,038
	İlçe Merkezi, Köy / Kasaba	26	3,19	1,201		
S14 Tarihin diğer bilim dallarıyla Sosyoloji, Psikoloji, Felsefe vs bağlantılı görülmemesi ya da dersin bu bağlamda aktarılmaması	İl Merkezi	61	3,85	1,123	2,868	0,005
	İlçe Merkezi, Köy / Kasaba	26	3,12	1,033		
S15 Çevreden kaynaklanan ve önyargılara dayanan tarih bilgileri. Tarafsız olmayan tarih ön bilgileri popüler tarih anlayışı	İl Merkezi	61	4,08	1,053	2,861	0,005
	İlçe Merkezi, Köy / Kasaba	26	3,35	1,198		

“S3 Müfredatın Yoğunluğu” ifadesi için il merkezinde görev yapanların ortalaması 3,85 iken, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalaması 2,73’tür. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, farklı görev yerinde çalışanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: 3,302, p<0,05). Buna göre; il merkezinde görev yapanların ifadeye katılma ortalaması, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir.

“S4 Ders saatlerinin yetersiz oluşu” ifadesi için il merkezinde görev yapanların ortalaması 3,89 iken, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalaması 3,15’tir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, farklı görev yerinde çalışanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: 2,338, p<0,05). Buna göre; il merkezinde görev yapanların ifadeye katılma ortalaması, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir.

“Ç4 Müfredatın rahatlamasıyla paralel ders saatlerinin artması” ifadesi için il merkezinde görev yapanların ortalaması 4,06 iken, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalaması 3,37’dir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, farklı görev yerinde çalışanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: 2,251, $p<0,05$). Buna göre; il merkezinde görev yapanların ifadeye katılma ortalaması, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir.

“Ç6 Alanında uzman ve tarafsız tarihçiler tarafından yazılan ve eleştirisel düşünmeyi geliştirecek kaynaklar sunmak” ifadesi için il merkezinde görev yapanların ortalaması 4,61 iken, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalaması 4,00’dir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, farklı görev yerinde çalışanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: 3,484, $p<0,05$). Buna göre; il merkezinde görev yapanların ifadeye katılma ortalaması, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir.

“S11 Tarih eğitiminin sadece milli değerleri kazandırma amacı olarak görülmesi” ifadesi için il merkezinde görev yapanların ortalaması 3,97 iken, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalaması 3,12’dir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, farklı görev yerinde çalışanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: 2,998, $p<0,05$). Buna göre; il merkezinde görev yapanların ifadeye katılma ortalaması, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir.

“S12 Tarihin sadece Türk, Osmanlı ve İnkılap Tarihi ekseninde düşünülmesi” ifadesi için il merkezinde görev yapanların ortalaması 3,87 iken, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalaması 2,30’dur. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, farklı görev yerinde çalışanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: 4,952, $p<0,05$). Buna göre; il merkezinde görev yapanların ifadeye katılma ortalaması, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir.

“Ç12 Genel bir tarih bilinci aşılacak, Dünya ve Avrupa Tarihi derslerinin artırılması” ifadesi için il merkezinde görev yapanların ortalaması 4,30 iken, ilçe

merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalaması 3,52'dir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, farklı görev yerinde çalışanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: 2,717, $p<0,05$). Buna göre; il merkezinde görev yapanların ifadeye katılma ortalaması, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir.

“S13 Tarihi olayların geçmişte kaldığı ve güncel sorunlara çözüm yolunda yeni yaklaşımlar sunmadığı fikri” ifadesi için il merkezinde görev yapanların ortalaması 3,79 iken, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalaması 3,19'dur. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, farklı görev yerinde çalışanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: 2,112, $p<0,05$). Buna göre; il merkezinde görev yapanların ifadeye katılma ortalaması, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir.

“S14 Tarihin diğer bilim dallarıyla Sosyoloji, Psikoloji, Felsefe vs. bağlantılı görülmemesi ya da dersin bu bağlamda aktarılmaması” ifadesi için il merkezinde görev yapanların ortalaması 3,85 iken, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalaması 3,12'dir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, farklı görev yerinde çalışanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: 2,868, $p<0,05$). Buna göre; il merkezinde görev yapanların ifadeye katılma ortalaması, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir.

“S15 Çevreden kaynaklanan ve önyargılara dayanan tarih bilgileri. Tarafsız olmayan tarih ön bilgileri popüler tarih anlayışı” ifadesi için il merkezinde görev yapanların ortalaması 4,08 iken, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalaması 3,35'tir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, farklı görev yerinde çalışanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: 2,861, $p<0,05$). Buna göre; il merkezinde görev yapanların ifadeye katılma ortalaması, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir.

“S12 Tarihin sadece Türk, Osmanlı ve İnkılap Tarihi ekseninde düşünülmesi” ifadesi için il merkezinde görev yapanların ortalaması 3,11 iken, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalaması 4,08'dir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi

sonucunda, farklı görev yerinde çalışanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -3,028, $p<0,05$). Buna göre; il merkezinde görev yapanların ifadeye katılma ortalaması, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalamasından anlamlı derecede daha düşüktür.

“Ç12 Genel bir tarih bilinci aşlamak, Dünya ve Avrupa Tarihi derslerinin artırılması” ifadesi için il merkezinde görev yapanların ortalaması 3,95 iken, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalaması 4,47’dir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, farklı görev yerinde çalışanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,172, $p<0,05$). Buna göre; il merkezinde görev yapanların ifadeye katılma ortalaması, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalamasından anlamlı derecede daha düşüktür.

“Ç14 Tarihin merkezinde insan olduğu ve diğer bilim dallarının bütünleyici bir özellik teşkil ettiğini öğrenciye kavratmak” ifadesi için il merkezinde görev yapanların ortalaması 4,13 iken, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalaması 4,53’tür. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, farklı görev yerinde çalışanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -2,365, $p<0,05$). Buna göre; il merkezinde görev yapanların ifadeye katılma ortalaması, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalamasından anlamlı derecede daha düşüktür.

“Ç15 Öğrenciyi araştırmaya sevk etmek, doğru ve tarafsız bir bilgiye ulaşması için bilimsel yaklaşımlar sunmak” ifadesi için il merkezinde görev yapanların ortalaması 4,29 iken, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalaması 4,68’dir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, farklı görev yerinde çalışanlar arasında ifadeye katılma durumlarına göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (t: -3,091, $p<0,05$). Buna göre; il merkezinde görev yapanların ifadeye katılma ortalaması, ilçe merkezi, köy veya kasabada görev yapanların ortalamasından anlamlı derecede daha düşüktür.

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ

Bu bölümde öğretmenlere uygulanan ankete yer verilen 16 problem ayrı ayrı ele alınmış ve bu problemlere vermiş olduğumuz çözüm önerileri ile daha önce bu alanda yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Ayrıca katılımcıların çözüm önerileri de dikkate alınarak elde edilen veriler yorumlanıp problemler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Sorun 1: “Ezbere dayanan tarih öğretimi” ifadesine katılımcıların cevaplarına bakıldığında öncelikle ezber yöntemiyle, anlatım yöntemlerinin karıştırıldığı kanısına varılmıştır. Benzer sonuçlar da alanla ilgili yapılan diğer çalışmalarda bulunmuştur. Akyüz (1994); yapmış olduğu çalışmada ezbere dayanan tarih öğretimi ile ilgili şu görüşlere yer vermiştir; Öğretimin tarihi süreç içerisinde gelişimi incelendiğinde, ezbere yönelik öğretimin insanlık tarihi kadar eskilere dayandığı görülür. Eğitim tarihimizde ezbercilik, bir öğretim ve öğrenim yöntemi olarak benimsenmiştir. Tanzimat’tan sonra, medrese dışında açılan okullarda da bu geleneksel yöntem yine karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde bile bu yöntem, uygulamada tamamen kaybolmamış bir eğitim sorunudur (Akyüz, 1994: 257).

Tarih disiplinin bireylerce ezber olarak verildiği ve bu şekilde toplumca algılanması (her ne kadar bu yüzden öğrenciler tarafından önemsiz ve sıkıcı bulunsa da) sadece yanlış bir algılamadan ibarettir demek ve bu şekilde kabul etmek yetersizdir. (Aslan, 1998: 98).

Empati kurmaya öncelik veren çağdaş eğitim anlayışının uygulanması, bilgileri ezberletmeyi amaç edinen gelenekçi eğitim anlayışını bertaraf ederek milletler arasındaki diyalogları zenginleştirme ve yabancı düşmanlığını ortadan kaldırma adına önemli bir adımdır (Demirel ve Turan, 2009: 109-110).

Geleneksel eğitim anlayışının öngördüğü ezbere yönelik politika devam ederse

Yönetimlerin hedef ve isteklerine paralel olarak öğrenciler sorgulamadan ve tartışmadan uzak olarak ezbere yönelik bir tutum sergileme davranışını gösterebilmektedir (Kaya, 2010: 352).

Sözel derslerde anlatım yöntemi tamamen yok sayılmaz bunun en önemli gerekçesi dersin içerik olarak buna uygun olmasıdır. Çözüm önerimiz olan “Yaratıcı, araştırmacı ve eleştirel bir tarih öğretimi” ifadesine katılmayanın olmadığı aksine % 93 gibi büyük bir katılımla bu çözüm önerisine katıldığını veya kesinlikle katıldığını belirtmişlerdir.

Ezber dayalı tarih öğretimi yerine dersin sınıf dışına çıkması gerekir. Öğrenciler dersi kitaptaki hayatın bizatihi içinden dar kalıplarından değil yaşayarak öğrenmelidir. Anlatım yöntemini de sadece öğretmenin anlatımına bağlı olmamalı ders yöntem ve teknikleriyle ders öğrenci için daha zevkli hale getirilmelidir. Öğrenciler en çok ilişki içinde olduğu ders kitapları daha renkli daha okunaklı olmalıdır. Bununla birlikte okulun imkanları geliştirilip projeksiyon, bilgisayar, tepegöz gibi teknolojik aletler kullanmaktır. Ayrıca ankete katılan öğretmenler problemi çözmeye yönelik şu şekilde önerilerde de bulunmuşlardır:

* Ezber ve öğrenme biraz iç içedir. Dolayısıyla sözel derslerde ezber tümünden kötü görülmemelidir.

*Türkiye’de bir okuma kültürü oluşmadığından eleştirel bir düşünceye sahip olma imkânı yoktur. Bu yüzden temel bazı bilgiler öğrenildikten sonra eleştirel bir bakış açısı geliştirilebilir.

*Öğrenciler kendi seviyelerine göre kişisel araştırmalara teşvik edilmeli, bilgi toplama konusundaki merakları geliştirmeli.

*Ezber öğrenimde tamamen saf dışı bırakılabilecek bir yöntem değildir. Araştırmacı ve eleştirel bir tavır temel bilgiler üzerine geliştirilebilir. Ancak mevcut sistemde ezberletilmesi gereken bilgiler çok fazla ve ayrıntı durmaktadır.

*Tarih tabii ki bir kısmı ezber olmalı fakat esas zihin oluşturan ve yaşamıyla ilişki kurdurtmalı.

Sorun 2: “Resmi tarihe dayalı yoğun bilgi aktarımı” yerine tarihin hayatın içindeki yerini öğrenciler göstermeye yönelik çalışma yapılmalıdır. Dilek, (2001)’e göre Okulların asıl gayesi öğrencilere öğrenme ortamları hazırlamaktır. Fakat okulları sadece bu şekilde düşünmemek gerekir çünkü okullar aynı zamanda devletin kendi ideolojilerini aktardığı devlet kurumlarıdır. Devletler bunu yaparken bu ideoloji aktarımını yazılı ve yazısız kurallar şeklinde gerçekleştirir (Dilek, 2001: 53-54).

Yetkin (1998)’nin yapmış olduğu araştırmasında bir tarih ders kitabının yüzde 62’lik kısmının askeri ve siyasi tarihe ayrıldığını göstermiştir (Yetkin, 1998: 175-203).

Yetkin’in araştırmasına paralel olarak Kabapınar (1994) Buca sempozyumundaki bildirisinde, Tarih öğretimi her dönem siyasi iktidarların kendi düşüncelerini iletmek için kullandığı bir araç olmuştur ifadesini kullanmıştır (Kabapınar, 1994: 217).

“Tarih Öğretiminin Yeniden Yapılandırılması” çalıştayında; Özalp (2000) şu ifadelerle yer vermiştir; Bu resmi tarihin dışına çıkılarak yerel, ulusal ve uluslararası tarihler arasında dengeli bir bilgi aktarımının olmasını gerekir. Ayrıca üst düzey düşünme becerilerinin öğrencilere kazandırılarak öğrencilerin farklı uluslara karşı ön yargılardan soyutlanabilir ve bu şekilde dünya barışına katkıda bulunulabilir” (Özalp, 2000: 4-7).

İnal (2004); Yetkin ve Dilek’in çalışmalarını destekler şekilde şunları ifade etmiştir; Siyasi egemenler ve toplumsal zümreler kendi değer yargıları ve hedeflerini sonraki nesillere aktarmak için eğitim kurumlarını kullanmışlardır (İnal, 2004: 11).

Tarih konularını anlatırken sadece siyasi tarih değil aynı zamanda sosyal, ekonomik boyutları da incelemelidir. Öğrencinin yaşam içindeki tarihi öğrenmesini sağlayabilir. Ayrıca ankete katılan öğretmenler problemi çözmeye yönelik şu şekilde önerilerde de bulunmuşlardır:

*Konular sadece siyasal boyutta değil ekonomik, sosyal, kültürel boyutlarda incelenmeli. Günlük hayatla bağlantısı sağlanmalı.

*Alternatif tarih okumaları özendirilmeli, resmi tarih kurgusunun dışına çıkılmalıdır.

*Resmi değil tarafsız tarih ayrıca tarih felsefesi dersi müfredatta yerini almalıdır.

*Sorun olarak ortaya koymuş olduğunuz yargı bence hatalıdır. Tarih belgelere dayanır çünkü. Belgeyi ortaya koyduğunuz anda yanlış bilgi zaten ortadan kalkmaz mı? “Resmi Tarih” kavramı tarihin tanımı ile gelişmez mi?

Sorun 3: “Müfredatın yoğunluğu” ifadesine öğretmenlerin büyük çoğunluğu müfredatın yoğun olduğunu ifade etmektedirler. Bu da gösteriyor ki ortaöğretim tarih derslerinde müfredat yoğun olmakta. Bu da bu dersin eğitimini veren eğitimcilerin karşısına bir problem olarak çıkmaktadır. Vermiş olduğumuz çözüm önerisine bağlı olarak katılımcıların büyük bir çoğunluğu tarih alan çeşidinin artırılarak müfredat yükünün hafifletilmesini, problemi çözüme katkı sağlayacağı görüşünü ifade etmektedirler. Alan çeşitlerinin Selçuklu Tarihi, Avrupa Tarihi, Osmanlı Tarihi gibi modüler şekilde verilmesi, öğretmeni müfredatı yetiştirme telaşından kurtaracaktır. Böylelikle modüler halinde verilen tarih disiplini sıkıcı olmaktan çıkıp, zevkli bir ders haline gelecektir. Modüler olarak verilen tarih disiplininde öğrenciler o alanda daha detaylı bilgi sahibi olacaktır. Öğrencilere geniş alanlı tarih disiplini verilirse bu durumda öğrenciler, ezbere yönelik ve sınav kaygısı taşıyarak çalışmak zorunda kalacaklardır. Sekin, (2001), müfredatın yoğunluğu ile ilgili probleme çözüm olarak; Öğrencilerin gerçek hayata işine yaracak ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek programların hazırlanarak hemen uygulamaya geçilmesini gerektiği şeklinde bir çözümde bulunmuştur (Sekin, 2001).

Raportörlüğünü Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman Ekinci'nin yapmış olduğu Dicle üniversitesi Diyarbakır eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştirme kapasitelerinin güçlendirilmesi projesi kapsamında “İlköğretim programları içeriğinin branşlara göre incelenmesi çalıştayların” (2002) da şu çözüm önerileri sunulmuştur; Müfredatı uygulama noktasında karşılaşılan problemler ve müfredatın gelişmesi için ilköğretim okullarında görevli öğretmenlerin katılımıyla da belli dönemler halinde toplantıların yapılması gerektiğini savunmuştur (Ekinci, 2002).

Ayrıca ankete katılan öğretmenler problemi çözmeye yönelik şu şekilde önerilerde de bulunmuşlardır.

*Osmanlı Tarihinin 1 yıl içinde değil daha fazla zamana yayılması, kültür ve medeniyetin ayrı derse dönüşmesi

*Müfredatın yoğunluğunu azaltmak, çeşidi arttırmakla çözülemez. Çözüm, konuları yıllara dengeli dağıtmak ve ders saatlerini birer saat arttırmakla çözümlür. Çeşit sosyal bilimler liseleri için faydalı olabilir.

*Uygarlık tarihinin ön plana çıkarılması. Birey kültü yerine toplumsal tarih anlayışının benimsenmesi. Analle ekolünün örnek alınması gerekir.

Sorun 4: “Ders saatinin yetersiz oluşu” ifadesine ankete katılanların %60’ına yakını katıldığını veya kesinlikle katıldığını ifade ederek ders saatinin yetersiz oluşunu somut olarak gözler önüne sermektedir. Vermiş olduğumuz çözüm önerisinde müfredatın rahatlatılması ve paralel ders saatinin artırılması, ankete katılan katılımcıların 3/2’si tarafından sorunun çözümüne büyük bir katkı sağlayacağı şeklinde tespit edilmiştir. Ders saatlerinin artırılmasıyla hem konuları yetiştirme telaşı ortadan kalkacak hem de öğrenciler konuyla ilgili yeterli bilgi ve zamana sahip olacaklardır. Bu da tarih disiplini sıkıcı olmaktan kurtaracaktır. Ders saatinin artırılması, öğretmen merkezli ders işlenmesi yerine öğrenci merkezli ve öğrenciyi de sürece katarak ders işlenmesini sağlayacaktır. Tekeli (2001) konuyla ilgili olarak; Tarih ders saatlerine ayrılan süreler ile konular arasındaki dağılımların yeniden ele alınmasının gerekliliğinden bahsetmiştir (Tekeli, 2001: 39).

Ayrıca ankete katılan öğretmenler problemi çözmeye yönelik şu şekilde önerilerde de bulunmuşlardır.

*Uzun müfredatın yıllara bölünmesi veya mecburi tarih dersinin kaldırılması. Seçmeli olabilir.

*Özellikle bu problem mesleki liselerde yoğunluk göstermektedir. Mesleki liselerdeki öğrencilerin ÖSYM’nin sınavlarına girmesi göz önünde bulunarak ders saatleri artırılması faydalı olacaktır.

*İyi bir yıllık plan ile amaca uygun programların uygulanması sizin sorun olarak ortaya koymuş olduğunuz algıyı ortadan kaldıracaktır. Kıymetli kardeşim meselemiz sistem falan değil ülkemizin en temel sorunu insan sorunudur. Çözümü yanlış yerlerde arıyoruz. Öğretmen donanımlı olursa pek çok şeyin üstesinden gelinir.

Sorun 5: “Kaynak araç ve gereçlerin yetersiz oluşu” ifadesine yaklaşık %70’i katıldığını ifade ederken %30’luk bir kısım katılmadığını ya da kesinlikle katılmadığını ifade etmiştir. Devletin ekonomik kaynaklarının bu yöne yoğunlaştırılması ifadesini %80’e yakın katılımcı desteklemiştir. Ayrıca devletin ekonomik kaynakları, kaynak araç ve gereçlere aktarılırken, bunun bölgeler ve okullar arasında dengeli dağılımının da sağlanması gerekir. Devletin kaynakları bu yöne aktarılırken kullanılacak kaynak araç-gereçlerin seçiminde MEB, okul, idareci ve öğretmenlerin koordineli çalışması gerekir. Seçilen kaynakların işlevsel olması ve öğrencinin düzeyine uygun olması ve ilgisine hitap edebilecek boyutta olmasına dikkat edilmelidir. Ayrıca ankete katılan öğretmenler problemi çözmeye yönelik şu şekilde önerilerde de bulunmuşlardır.

*Tarih öğretimi materyal geliştirme birimlerinin oluşturulması iyi olur.

*Tarih dersi için haritalar ve kısa tarih belgeselleri yeterlidir. Akıllı tahta bu ihtiyacı karşılar. Ancak üst düzey bir verimlilik için tarih sınıfı oluşturmak bence en iyi çözüm olacaktır.

*Projeksiyon cihazı, LCD televizyon, kabartma haritalar yaygınlaşmalı, kullanımı özendirilmeli, tablet bilgisayar uygulaması yaygınlaştırılmalıdır.

*Tarih sınıfları oluşturulmalı. Haritalar, projeksiyon cihazı ve akıllı tahtalarla döşenmeli.

*Kaynaklar konusunda araç ve gereç yetersizliği bulunmamaktadır.

*Devletin öğretmenlere para olarak ödediği eğitim ödeneğinin branşlarıyla ilgili araç, gereç ve teknolojik donanım olarak vermesi.

Sorun 6: “Ders kitaplarının ve yardımcı kaynakların niteliğinden kaynaklanan sorunlar” ifadesine %80’inden fazlası katıldığını veya kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu veri ders kitaplarının ve yardımcı kaynakların niteliğiyle ilgili ciddi bir sorunun olduğunu bize göstermektedir. Çözümde verdiğimiz alanında uzman ve tarafsız tarihçiler tarafından yazılan ve eleştirisel düşünmeyi geliştirecek kaynaklar sunmak ifadesini ise %90 gibi büyük bir katılımı bu çözüm önerimize katılmaktadırlar. Ders kitapları ve yardımcı kaynaklar hazırlanırken bu alanda uzmanlaşmış ve ayrıca tarafsız olduğuna inanılan ekiplerce kaynakların hazırlanması gerekmektedir. Böylelikle öğrenciler yansız ve gerçeğe yakın tarihi belge ve bilgilerle donatılmış kaynaklardan istifade edebilecektir.

Yıldız (2003) ; Ders kitaplarında uygulamaya yönelik eksiklikler vardır. Ayrıca kitapların öğrencileri karşılaştıracakları problemlerle yüzleştirip bu problemleri çözmeye yönelik çalışmaların yaptırması gerekmektedir. Bunların aksine ezber yönteminin tercih edilmesi ciddi bir eksikliklerdir (Yıldız, 2003: 181-190).

Ayrıca Avrupa Konseyi İlkeleri, “ İyi Bir Ders Kitabı Nasıl Olmalı? Makalesinde şu ifadeler yer verilmiştir “iyi bir ders kitabının sınırları zorlayıcı olması, aktif ve yaratıcı olması, eğitimsel alanda yenilikler içermesi, yaş ve yeteneğe uygun olması, çok yönlü olması, dili geliştirici olması, ders programın tümüyle kapsamaması, teknolojiyi kullanmaya açık olması gerektiği” fikrinde birleşmişlerdir (Toplumsal Tarih Dergisi; 2002: 60).

Verilen ankete katılan öğretmenler problemi çözmeye yönelik şu şekilde önerilerde de bulunmuşlardır.

*Sadece sınava yönelik tarih yardımcı kaynaklarının oluşturulmaması. Doğru olan kaygı duyulmadan farklı kaynaklardan alıntı yapılarak karşılaştırma yapıp akla uygun olanını almak.

*Ders kitapları çok karışık öğretmen olarak biz dahi konuyu toparlamakta güçlük çekiyoruz.

*Kitaplar çorba (aşure çorbası) 11. sınıf seçmeli tarih hariç

Sorun 7: “Sınav merkezli eğitim sisteminde tarih dersi puan katsayısının düşük olması ve öğrencilerin derse ilgisizliği” ifadesine katılımcıların %70’i katıldığını veya kesinlikle katıldığını belirtmişlerdir. Çözüm önerimiz olan Türk eğitim sisteminde köklü reformlar ifadesine katılımcıların %55’e yakını katıldığını belirtmiştir. Eğitimde reform yapabilmek için öncelikle insanı ve anlayışı değiştirmek gerekir. Reform insan ve anlayışından başlarsa kademeler halinde eğitimin tamamını kapsayacaktır.

Özoğlu (1974)’da, Mevcut yapının öğrencileri liselerden üniversite kapılarına yığdırmaya çalışan bir sistem olduğunu ve lise düzeyinde toplumun ihtiyaç duyduğu insan gücü yetiştirilememesinden yakınmaktadır (Özoğlu, 1974: 14).

Safran(2009) ‘da Özoğlu gibi bu sorundan yakınmıştır (Safran, 2009: 10).

Sınav odaklı bir eğitim sistemi yerine öğrencileri anasınıfından başlayarak uzmanlar eşliğinde gözleyip yetenek ve ilgilerinin kesin olarak belli olduğu döneme

kadar inceleyip yetenek ve ilgilere göre mesleklere yönlendirilmesi gerekir. Ayrıca sınavlarda da dersler arasındaki puan kat sayısının kaldırılarak derslerin eşitliğinin sağlanması gerekmektedir.

Ayrıca ankete katılan öğretmenler problemi çözmeye yönelik şu şekilde önerilerde de bulunmuşlardır.

*Özellikle sayısal ağırlıklı öğrencilerin tarih dersine ilgilerinin az olması nedeniyle sayısal puanlarda tarih puan katsayısının yükseltilmesi.

*Dersin etkinliği için üniv. sınavındaki katsayısı artırılmalı. Sadece Türkçe, edb. ve mat. çözdürülmeye çalışıldığından öğrenci portföyü yetersiz.

*Sınav, sınav, sınav... Sorulara daha fazla doğru cevap verenlerin bir yerlere geldiği bir sistem. Uzun hikaye, aşacağız bunları bir gün inşallah. Böyle bir düşünce olabilir mi?

Sorun 8: “Genelde sosyal bilimler, özelde tarih öğretiminin yaşam için gerekli olmadığı düşüncesi” ifadesine katılımcıların yarısından fazlası katıldığını ve kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu da gösteriyor ki duyuşsal etmenler yönünden tarih öğretiminde sıkıntı yaşanmaktadır. Çözüm önerimiz olan “Geçmişteki önemli olay ve şahsiyetlerin dünya tarihine olan katkılarının güncel örneklerle öğrenciye sunmak” ifadesine %80’ine yakın katıldığını veya kesinlikle katıldığını belirtmişlerdir. Bundan da anlaşılıyor ki pratikte tarih eğitiminin öğrencilerimiz için olan gerekliliği çeşitli önemli tarihsel olayların somutlaştırılarak öğrenciye aktarılması faydalı olacaktır. Geçmişten ders almayan geleceğini göremez mantığıyla hareket edilerek geçmişin günümüze etkisine yönelik örneklemelere ağırlık verilerek öğrencilerin tarihi önemsemeleri sağlanabilir. Ayrıca ankete katılan öğretmenler problemi çözmeye yönelik şu şekilde önerilerde de bulunmuşlardır:

*Yaşanan olayların benzer şekilde tekrarlandığını örneklerle göstermek.

*Önemli olay ve şahsiyetlerden ziyade toplumsal ve kültürel ağırlıklı bir anlayışın benimsenmesi gerekir.

*Geçmişteki şahsiyetlerde çok kişinin kendi aile tarihini ve geçmişini araştırması sağlanmalı ancak o zaman tarihin işe yarar olduğu sağlanabilir.

*Eleştirisel bakış açısı olmazsa neyin anlatıldığı önemli değil. Türk ve İslam devlet adamları putlaştırılıyor bu da ezberciliğe itiyor eğitimi.

*Tarihi kahramanlar yapar' algısını artıracak için böyle bir çözüme karşıyım.

*Öğrenci sadece sınavlarda sorulmadığı için tarih dersini önemsemiyor. Oysa tarih bilgileri onlarında çok dikkatini çekiyor. Bir de tarih dışına çıkılırsa daha etkili olur.

Sorun 9: “Tarihin sıkıcı görülmesi ve derse olan ilgisizlik” ifadesine katılımcıların %80’ne yakını katıldığını veya kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Katılımcıların ifadeleri de gösteriyor ki tarih disiplini sıkıcı görülmekte, bu disipline karşı ilgi eksikliği söz konusudur. Derse karşı ilgisizlik varsa ders sevilmebilir, sıkıcı görülen derse karşı ilgide bu doğrultuda istenilen boyutta olmayabilir. Bunun için dersin öğrenciler açısından ilgi çekici hale getirilmesine yönelik çalışmalar yapılması gerekir. Carr ve Fontana (1992) da bu düşünceleri destekler mahiyette; insanların büyük çoğunluğu tarihin geçmişi iyi anlayarak geleceği iyi kavramak olduğunu bilmeden, tarih denilince topluma faydası olmayan aksine zararlı korkunç ve hatta zararlı ölü kitaplar olarak algılamaktadırlar. Şeklinde ifadelere yer vermişlerdir (Carr; Fontana, 1992: 23, 31).

Çözüm önerimiz olan “Özel, öğretim yöntem ve teknikleriyle tarih dersini çekici hale getirme” ifadesine katılımcıların %90’dan fazlası katıldığını veya kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Çözüm önerimize olan olumlu katılım bize gösteriyor ki tarih disiplininin yöntem ve tekniklerinin değiştirilmesi ve tarih dersinin çekici hale getirilmesi gerekmektedir. Ayrıca ankete katılan öğretmenler problemi çözmeye yönelik şu şekilde önerilerde de bulunmuşlardır;

*Tarih dersiyle ilgili münazara ve yarışmalarla daha eğlenceli hale getirilebilir.

*Grup araştırmaları verilerek öğrencinin konuya ilgisi çekilmeli.

*Tarih öğretimi ile ilgili sayısız eser ve makale var. Metodoloji olmadan tarih öğretmeni olmaz. İşimiz bu bileceğiz ve uygulayacağız.

*Kesinlikle bir tarih sınıfı oluşturulmalı ve dersler orada yapılmalı.

*Kavram bilgisi üzerinde durulmalı, görsellik arttırılmalıdır.

*Tarihi siyasi tarihten çıkarmak sosyal tarihi ön plana çıkarmak.

*Tarih dersini sebep-sonuç ilişkisi içerisinde ve sadece öğretmek amacından ziyade farklı yöntemlerle (görsel materyaller vb.) öğrencilerin ilgisi kazandırılabilir.

*Bu konuda belgesellerden (ki çok sayıda var) ve filmlerden istifade edilebilir, tarihi romanlar, tarihle ilintili sosyo-politik eserler kullanılabilir.

Sorun 10: “Tarih öğretimi yöntem ve tekniklerinin bilinmemesi ya da uygulanmaması “ ifadesine katılımcıların %50’sinden fazlası katıldığı ya da kesinlikle katıldığını belirtmişlerdir. Katılımcıların ifadeleri doğrultusunda tarih öğretiminin yöntem ve teknikler açısından yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Safran’ın (2002) yaptığı bir araştırmada da öğretmenlerin farklı yöntem ve teknikleri yeterince kullanmadıkları, birçok durumda geleneksel, düz anlatıma dayalı yöntemi tercih ettikleri görülmüştür (Safran, 2002: 73-79). Safran aynı çalışmasında tarih öğretmenlerinin okulun bulunduğu tarihsel çevreden ve yerel tarih imkânlarından çok az faydalandıklarını da dile getirmektedir.

Yıldız (2003); Yapmış olduğu çalışmasında problemin çözümü için şu önerilerde bulunmuştur. “Dünyadaki değişimler ve gelişmelere Türkiye yabancı kalmamalıdır. Bunun için Türkiye’de Tarih öğretiminin yeniden yapılandırılması gerektiğini ve aktif öğretim yöntemlerinin Tarih derslerinde kullanılması gerektiğinin önemini vurgulamıştır (Yıldız, 2003: 181-190).

Çözüm önerimiz olan “Öğretmen merkezli değil öğrenci merkezli ve bireysel farklılıkları önemseyen yöntem ve teknikler geliştirmek” ifadesine katılımcıların %85 civarının katıldığı görülmüştür. Öğrencilerin bireysel farklılıklarının önemsenmesi ve ders içerisinde buna göre hareket edilmesi gerekir. Yöntem tekniklerin öğrencilere göre ayarlanması gerekir, dersi sıkıcılıktan kurtaracak yöntem ve teknikler seçilmelidir. Ayrıca ankete katılan öğretmenler problemi çözmeye yönelik şu şekilde önerilerde de bulunmuşlardır.

*Drama yöntemiyle öğretim tekniği kullanılmalı.

*Sınav merkezli bir eğitim sisteminde hiç bir ders gerçek manada sevilmez. Derse karşı olan ilgi sınava kadardır. Bu da gerekli olan yöntem ve tekniklerin uygulanması zorlaştırır.

*Tarih öğretmenleri yeni öğretim yöntemleri hakkında bilgilendirilmelidir.

*Öğrenciler sıklıkla araştırmaya sevk edilebilir. İlgi çekici konular (mumyalama, firavun, piramitler, zigurat vs.) ödev olarak verilip sınıfta sergilenmesi sağlanabilir.

Sorun 11: “Tarih eğitiminin sadece milli değerleri kazandırma amacı olarak görülmesi” ifadesine katılımcıların %60’ı katıldığını veya kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu da vermiş olduğumuz önerenin katılımcılar tarafından desteklendiğini göstermektedir. Çözümde sunulan Tarih eğitimini sosyal bir bilim olarak ve bilimsel yaklaşımları öğrenciye kazandırmak ifadesine katılımcıların %50’ye yakını katıldığını ya da kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Tarih eğitimini bilimsellikle ve gerçeklikle buluşturmak en başta öğretmenlerin işini kolaylaştıracak ve öğrencilerin de doğru bilgiler almasını sağlayacaktır. Realist bir tarih anlayışının da önünü açacaktır. Ayrıca ankete katılan öğretmenler problemi çözmeye yönelik şu şekilde önerilerde de bulunmuşlardır.

*Tarih öğretiminde sadece bunun amaç olmasının öğrenciye ve topluma zarar verdiği düşüncesindeyim. Çünkü bu durum öğrencinin zihninde öteki algısı yaratmaktadır.

*Objektif tarih anlatılmalı. Ancak milli birlik ve bütünlük olmadan çok yavan kalan bir tarih öğretimi gerçekleşmemeli.

*Evrensel değerlere önem verilmesi, Dünya haklarını ve tarihlerinin ön yargısız incelenmesi gerekir.

*Kendimizi insanlık âleminin üstünde değil bir parçası olarak görmek gerektiği vurgulanabilir, insani-evrensel değerler eğitimine katkı sunacak bir tarih tezi geliştirilebilir.

Sorun 12: “Tarihin sadece Türk, Osmanlı, İnkılap tarihi ekseninde düşünülmesi” ifadesine katılımcıların %60’ı katıldığını veya kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu da gösteriyor ki tarihin sadece belli alanlarla sınırlandırılmaması gerekir. Daha lokal daha fazla alanda ve bölgesel koşullar da dikkate alınarak tarih eğitimi verilmelidir. “Genel tarih bilinci aşılaraq, Dünya ve Avrupa Tarihi dersinin arttırılması” çözüm önerimize katılımcıların %80’i katıldığını veya kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Çözüm önerimizden de anlaşıldığı üzere tarih dersi belli kısıtlamalar arasında tutulmaması gerektiğini göstermektedir. Anlatılan konuların kapsamının buna göre ayarlamak gerekir. Ayrıca ankete katılan öğretmenler problemi çözmeye yönelik şu şekilde önerilerde de bulunmuşlardır:

*Tarih öğretiminde yalnızca o dönemki Osmanlı gözü ile değil de farklı bakış açılarından bakabilmek için dünya tarihini de öğrenilmesi gerekir.

*Lise müfredatında 12. sınıflarda oluşturulan Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi dersi sizin çözüm önerinizi karşılamaktadır. Bence her şeyden önemlisi önce çocuklarımıza kendi tarihlerini doğruca anlatmak ve benimsetmek gerek.

*Orta Doğu tarihi de eklenebilir. İnkılap tarihi dersi birey merkezli olmaktan çıkarılmalı, Kemalist tarih anlayışı terkedilerek katkı sunmuş her kesim müfredattaki yerini almalıdır.

Sorun 13: “Tarihi olayların geçmişte kaldığı ve güncel sorunlara çözüm yolunda yeni yaklaşımlar sunmadığı” ifadesine katılımcıların %60’ı katıldığını veya kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu da gösteriyor ki tarihi olaylar güncel sorunlara yeni yaklaşımlar sunmayı çözüm önerimiz olan geçmiş olayların günümüze etkisini öğrenciye göstermek ve bunun bilinmesinin önemini anlatmak ifadesine %80’den fazlası katıldığını ya da kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Geçmiş olayların günümüze etkisini öğrencilere gösterirken somut örneklerden yararlanmak gerekir. Öğrencilere örnekleri somuttan soyuta ilkesine uyularak gösterilmelidir. Kuruoğlu (2002) Okulların devamı niteliğın de olan müzelerde eski medeniyetlere ait kanıtlar görülerek öğrencilerde eski ile bağ kurma, sorgulama, yorumlama veya o anı tekrar yaşama gibi çeşitli beceriler kazandırılabilineceğı ve müzelerde verilen eğitim ile estetik beğenin artacağını, öğrenmenin daha hızlı olacağını savunmuştur (Kuruoğlu, 2002: 276).

Ayrıca ankete katılan öğretmenler problemi çözmeye yönelik şu şekilde önerilerde de bulunmuşlardır:

*Tarihin özellikleri üzerinde kesinlikle durmalı, dönemin dönem içinde algılanabilmesi için dünya tarihine girilmeli. İdeallerinin 500-600 yıl boyunca değinmediğı göstermek.

*Bugün dünyada yaşanan birçok gelişmenin mutlaka bir tarihsel arka planı olduğuna dikkat çekilmeli, olaylar birbiriyle ilişkilendirilmelidir.

Sorun 14: Tarihin diğer bilim dallarıyla Sosyoloji, Psikoloji, Felsefe vs. bağlantılı görülmemesi ya da dersin bu bağlamda aktarılmaması ifadesine katılımcıların %60’ı katıldığını veya kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Çözüm önerimize tarihin

merkezinde insan olduğu ve diğer bilim dallarının bütünüleyici bir özellik teşkil ettiğini öğrenciye kavratmak ifadesine katılımcıların %85’i katıldığını veya kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu da gösteriyor ki katılımcılar da tarihin merkezinin yeni odak noktasının insan olması gerektiğini belirtmektedir. Tarih insan odaklı olursa öğrenciye hitap etmesi de daha kolay olur. İnsandan yola çıkarak aktarılan bir tarih daha anlaşılır durumda olur. Sosyal bilimlerin bütünüleyici ilkesi de unutulmamalıdır. Tarihin sosyolojiden, coğrafyadan, arkeolojiden ve diğer bilimlerden ayrılabilmesi mümkün değildir. Bütünüleyici ilkeyi kullanarak dersler daha güzel şekilde aktarılabilir. Ayrıca ankete katılan öğretmenler problemi çözmeye yönelik şu şekilde önerilerde de bulunmuşlardır:

*Günümüz verilerin bilimsel veriler olduğunu aktarabilmek için diğer bilim dallarıyla paralel olduğunu göstermeliyiz.

*Tarih ilmi yardımcı ilimler olmadan açıklanacak kadar kolay bir ilim değildir. Tarih öğretmeni çok okuyacak kardeşim. Dünyanın en mühim mesleği çünkü.

*Bu konuda adı geçen disiplinlerden öğretmenler derse davet edilebilir. Fikir teatisinde bulunulabilir. Ortak dersler işlenebilir.

Sorun 15: “Çevreden kaynaklanan ve ön yargılara dayanan tarih bilgileri tarafsız olmayan tarih ön bilgileri popüler tarih anlayışı” ifadesine katılımcıların %72’si katılıyorum ya da kesinlikle katılıyorum şeklinde ifade etmişlerdir. Vermiş olduğumuz ifadeden de anlaşılacağı gibi ön yargılarla örölü bir tarih anlayışının mümkün olmadığı görölmüştür. Ön yargı tarih anlayışında öğrenmenin önüne set çekmektedir. Ayrıca kişilerin kendi anlayışlarına göre oluşturduğu kişisel anlayışları doğru değildir. Tarih ideolojilere göre değil, belge ve bilgilere göre şekil alır. Çözümde verilen “Öğrenciyi araştırmaya sevk etmek doğru ve tarafsız bir bilgiye ulaşması için bilimsel yaklaşımlar sunmak” ifadesine katılımcıların %90’dan fazlası katıldığını veya kesinlikle katıldığını belirtmişlerdir. Ayrıca ankete katılan öğretmenler problemi çözmeye yönelik şu şekilde önerilerde de bulunmuşlardır:

*Evet maalesef öyle. Ülkemizde magazine olan ilgi her şeyin üzerinde. Tarih hususunda da durum böyle. Zamanla bunları aşacağız ben o kanaatteyim.

*Bunun için kalıplaşmış değer yargılarının klişeleşmiş anlatımlarının terkedilmesi gerekir. Doyuma ulaşamamış tarih öğrencisi dedikodulara popüler-popülist anlatılara itibar edecektir.

*Tarih belgelere dayandırılmalı. Gerçekleri öğretmelidir.

Sorun 16: Tarihsel kavram ve tarihte zaman unsurunun öğrenci zihninde kargaşalara neden olması tarihsel hadiseleri o zamanın şartlarına göre değil de şu anki koşullara göre değerlendirme ifadesine katılımcıların %60'dan fazlası katıldığını belirtmiştir. İfade de belirtilen sorun tarihin değerlendirilmesinde altın kurallardan biri olan tarihin olayın yaşandığı zamana göre değerlendirilmesi kuralının ihlal edilmesidir. Bu ihlal tarihin yanlış anlaşılmasına sebep olmaktadır. Çözüm önerisinde verilen öğrencinin kavram ve zaman karmaşası yaşamaması yönünde yeni öğretim metotları bulmak ve bunları uygulamak ifadesine %90 civarında katılımcı katıldığı ya da kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu da gösteriyor ki tarih disiplini için öğrencinin ve öğretmenin yararlanabileceği yeni metotlar bulunmalı ve uygulanmalıdır.

Ayrıca ankete katılan öğretmenler problemi çözmeye yönelik şu şekilde önerilerde de bulunmuşlardır:

*Kavram ve zaman olmadan sağlıklı bir öğretimin olamayacağı kanaatindeyim. Çözüm olarak 1. sınıflarda (lise 1) genel bir tarih anlayışı verilebilir.

*Ayrıca zaman-mekan kavramının iyi bilinmesi adına bazı çağ belirginliğini yeniden düzenlemek gerekmektedir.

*Tarihi filmleri izletmek, güncel belgeseller izletmek. Tarih felsefesi dersi konması, tarihi vesikaların okunması.

*Her tarihsel olayı kendi döneminin koşulları içinde değerlendirmek önemlidir. Bu yapılırken tarihi geçmiş zamana hapsedmek hatasına da düşülmemelidir. Geçmiş sorgulamaktan kaçınılmamalıdır. Şeklinde çözüm önerilerinde bulunmuşlardır.

Problemler genel olarak özetlenecekse; “Ezbere dayanan tarih öğretimi, Resmi tarihe dayalı yoğun bilgi aktarımının olması, Müfredatın yoğunluğu, Ders saatinin yetersiz oluşu, Kaynak araç ve gereçlerin yetersiz oluşu, Ders kitaplarının ve yardımcı kaynakların niteliğinden kaynaklanan sorunlar, Sınav merkezli eğitim sisteminde tarih dersi puan katsayısının düşük olması ve öğrencilerin derse ilgisizliği, Genelde sosyal bilimler, özelde tarih öğretiminin yaşam için gerekli olmadığı düşüncesi, Tarihin sıkıcı görülmesi ve derse olan ilgisizlik, Tarih öğretimi yöntem ve tekniklerinin bilinmemesi ya da uygulanmaması, Tarih eğitiminin sadece milli değerleri kazandırma amacı olarak

görülmesi, Tarihin sadece Türk, Osmanlı, İnkılap tarihi ekseninde düşünülmesi, Tarihi olayların geçmişte kaldığı ve güncel sorunlara çözüm yolunda yeni yaklaşımlar sunmadığı, Tarihin diğer bilim dallarıyla Sosyoloji, Psikoloji, Felsefe vs. bağlantılı görülmemesi ya da dersin bu bağlamda aktarılmaması, Çevreden kaynaklanan ve ön yargılara dayanan tarih bilgileri tarafsız olmayan tarih ön bilgileri popüler tarih anlayışı, Tarihsel kavram ve tarihte zaman unsurunun öğrenci zihninde kargaşalara neden olması tarihsel hadiseleri o zamanın şartlarına göre değil de şu anki koşullara göre değerlendirme şeklinde” problemlerin olduğu tespit edilmiştir.

5.2. ÖNERİLER

1. Ezbere dayalı tarih öğretimi yerine öğrencileri araştırma yapmaya sevk eden, Öğrencilerin daha aktif olabileceği, mukayese yeteneklerini artırıcı, yaratıcı, araştırıcı ve eleştirel bir öğrenim sağlanmalıdır.

2. Resmi tarihin dışına çıkılarak yerel, ulusal ve uluslararası tarihler arasında dengeli bir bilgi aktarımı olmalı ve sadece siyasal boyutta değil ekonomik, sosyal, kültürel boyutlarda incelenerek günlük hayatla bağlantı sağlanmalı ve böylelikle öğrencilere üst düzey düşünme becerileri kazandırılmalıdır.

3. Müfredatın yoğunluğu azaltmak için tarih alan çeşidinin artırılarak müfredat yükü hafifletilmeli, alan çeşitlerinin Selçuklu Tarihi, Avrupa Tarihi, Osmanlı Tarihi gibi modüler şekilde verilmeli ve Öğrencilerin gerçek hayata işine yaracak ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek programlar hazırlanmalıdır. Ayrıca Müfredatın gelişmesi için alanında başarılı öğretmenlerin katılımıyla da belli dönemler halinde toplantıların yapılması ve bu kişilerin fikirleri de dikkate alınarak müfredat hazırlanmalıdır.

4. Müfredatın rahatlatılmasına paralel olarak ders saatinin artırılarak, Tarih ders saatlerine ayrılan süreler ile konular arasındaki dağılımların yeniden ele alınmalı ve öğretmen merkezli ders işlenmesi yerine öğrenci merkezli ve öğrenciyi de sürece katacak şekilde dersler işlenmelidir.

5. Kaynak araç ve gereçler ile ilgili problemleri ortadan kaldırmak veya bunu azaltmak için devletin ekonomik kaynaklarının bu yöne yoğunlaştırılması ve ayrıca bu kaynak araç ve gereçler aktarılırken, bunun bölgeler ve okullar arasında dengeli dağılımının da sağlanmalıdır. Devletin kaynakları bu yöne aktarılırken kullanılacak kaynak araç-gereçlerin seçimin de, seçilen kaynakların işlevsel olması ve öğrencinin

düzyeyine uygun olmasına ve ilgisine hitap edebilecek boyutta olmasına ve bunun için MEB, okul, idareci ve öğretmenlerin koordineli çalışmasına dikkat edilmelidir. Tarih öğretimi materyal geliştirme birimlerinin oluşturularak teknolojik gelişmelere paralel olarak yeni teknolojiler Tarih öğretimde kullanılmadır.

6. Ders kitapları ve yardımcı kaynaklar hazırlanırken bu alanda uzmanlaşmış ve ayrıca tarafsız olduğuna inanılan ekiplerce hazırlanmalı ve ayrıca kitaplar öğrencileri karşılaşılabilecekleri problemlerle yüzleştirip bu problemleri çözmeye yönelik çalışmaların yaptıracak şekilde olmalıdır. Ders kitapları; sadece sınava yönelik olmayan, sade, anlaşılır, eğitimsel alanda yenilikler içeren, çok yönlü, dili geliştirici, ders programını tümüyle kapsayıcı, teknolojiyi kullanmaya açık, yaş ve yeteneğe uygun olması gibi kriterlere uygun olmalıdır.

7. Türk eğitim sisteminde köklü reformlar yapılarak, sınav odaklı bir eğitim sistemi yerine öğrencileri anasınıfından başlayarak uzmanlar eşliğinde gözleyip yetenek ve ilgilerinin kesin olarak belli olduğu döneme kadar inceleyip yetenek ve ilgilere göre mesleklere yönlendirilmesi gerekir. Ayrıca sınavlarda da dersler arasındaki puan kat sayısının kaldırılarak derslerin eşitliği sağlanmalıdır.

8. Geçmişteki önemli olay ve şahsiyetlerin dünya tarihine olan katkıları güncel örneklerle öğrenciye sunulmalıdır. Pratikte tarih eğitiminin gerekliliği çeşitli önemli tarihsel olayların somutlaştırılarak öğrenciye aktarılmalıdır.

9. Özel, öğretim yöntem ve teknikleriyle tarih dersi çekici hale getirmelidir. Bu konuda belgesellerden ve filmlerden istifade edilebilir. Farklı yöntemlerle (görsel materyaller) vb. öğrencilerin ilgisi artırılmalıdır.

10. Öğretmen merkezli değil öğrenci merkezli ve bireysel farklılıkları önemseyen yöntem ve teknikler geliştirmeli ve tarih öğretmenleri yeni öğretim yöntemleri hakkında bilgilendirilmelidir.

11. Tarih eğitimi, sosyal bir bilim olarak ve bilimsel yaklaşımları öğrenciye kazandırmalıdır. Doğru bilgiler çerçevesinde başka ulusları ötekileştirmeden, evrensel değerlere önem veren, dünya haklarını ve tarihlerini ön yargısız inceleyen bir yol izlemelidir.

12. Genel tarih bilinci aşılaraq, Dünya ve Avrupa Tarihi ders saatleri arttırılmalı ve tarih dersi belli kısıtlamalar arasında tutulmamalıdır.

13. Tarihi olaylar güncel sorunlara yeni yaklaşımlar sunmalıdır. Geçmiş olayların günümüze etkisi öğrenciye göstermeli ve bunun bilinmesinin önemini anlatılmalıdır. Geçmiş olayların günümüze etkisini öğrencilere gösterirken somut örneklerden yararlanılmalıdır.

14. Tarihin merkezinde insan olduğu ve diğer bilim dallarının bütünleyici bir özellik teşkil ettiğini öğrenciye kavratılmalı ve Tarihin diğer bilim dallarıyla Sosyoloji, Psikoloji, Felsefe vs. bağlantılı görülmesine ya da dersin bu bağlamda aktarılmasına yönelik stratejiler geliştirilmelidir.

15. Öğrenciyi araştırmaya sevk eden tarihi belgelere dayanan, öğrencinin doğru ve tarafsız bir bilgiye ulaşması için gerekli bilimsel yaklaşımları tercih eden bir yol tercih edilmelidir.

16. Öğrencilere her tarihsel olayı kendi döneminin koşulları içinde değerlendiren, geçmişini sorgulamaktan kaçınmayan bir bilinçler eğitimler verilmelidir. Ayrıca öğrencinin kavram ve zaman karmaşası yaşamaması yönünde yeni öğretim metotlar bulunarak ve bunları uygulamaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akbaba, B. (2005). Tarih öğretiminde fotoğraf kullanımı. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 1, S. 185-197.
- Akyüz, Y. (1994). Türk eğitim tarihinde öğretimde ezbercilik ve kaynakları. *XI. Türk Tarih Kongresi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 257.
- Aslan, E. (1998). *Çağdaş tarih öğretiminin yeri ve sorunları*. Dokuz Eylül Üniversitesi: Yayınlanmamış doktora tezi.
- Avrupa Konseyi İlkeleri. (2002). İyi bir ders kitabı nasıl olmalı?. *Toplumsal Tarih Dergisi*, Nisan, s. 60.
- Carr, E. H. (1994). *Tarih nedir?*. (M. G. Öztürk, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları. s. 37.
- Carr, E. H. (1996). *Tarih nedir?*. İstanbul: İletişim Yayınları. s. 153.
- Carr, E. H. - Fontana, J. (1992). *Tarih yazımında nesnellik ve yalınlık*. (Ö. Ozankaya, Çev.). Ankara: İmge Kitap Evi. s. 23, 31.
- Çağlayan, Y. (1981). *Tarih öğrenimine başlangıç*. İstanbul: Ayko Yayınevi. s. 23.
- Çapa, M. (2002). Cumhuriyet'in ilk yıllarında tarih öğretimi. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 29-30, s. 39-55.
- Delen, S. (2007). *İlköğretimde ve ortaöğretimde öğretmen görüşlerine göre Türkiye cumhuriyeti inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri*, Gazi Üniversitesi: Yayınlanmamış Yüksek Tezi.
- Demirel, M., Turan, İ. (2009). *Karşılaştırmalı lise tarih programları. Tarih Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın.
- Dilek, D. (2001). *Tarih derslerinde öğrenme ve düşünce gelişimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dinç E. (2006). Tarih eğitimcilerinin mevcut lise tarih müfredat programı ve tarih öğretiminin amaçları hakkındaki görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 7, 2, s. 263-276.
- Doğanay, H. (2002). *Coğrafya öğretim yöntemleri*. Erzurum: Aktif Yayınevi.
- Ekinci, A. (2002). İlköğretim programları içeriğinin branşlara göre incelenmesi çalışmaları raporu. *Dicle Üniversitesi Diyarbakır Eğitim Fakültelerinin Öğretmen Yetiştirme Kapasitelerinin Güçlendirilmesi Projesi*, Diyarbakır, Türkiye.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Erdaş, S. (2006). *Atatürk'ten günümüze Türk inkılâp tarihi derslerine genel bir bakış*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları. Doğaner, Y. (ed.). (2006). *Türk eğitim sisteminde Atatürkçülük ve cumhuriyet tarihi öğretimi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları. s. 17.
- Ergin, A. (1998). *Öğretim teknolojisi ve iletişim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ergin, O. (1977). *Türk maarif tarihi*, 2, İstanbul: Eser Kültür Yayınları. s. 72.
- Erkan, S. (2009). *Türk üniversitelerinde tarih öğrenimi*. Gazi Üniversitesi: Yayınlanmış doktora tezi.
- Ersanlı, B. B. (1992). *İktidar ve tarih: Türkiye'de resmi tarih tezinin oluşumu (1929-1937)*. İstanbul: Afa Yayınları s. 114.
- Ertürk, S. (1993). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Gezer, İ. (2007). *Nasıl bir eğitim-eğitimde alternatif arayışlar*. İstanbul: Bakış Yayınları.
- İnal, K. (1996). *Eğitimde ideolojik boyut*. Ankara: Doruk Yayıncılık.
- İnal, K. (2004). *Eğitim ve iktidar, Türkiye'de ders kitaplarında demokratik ve milliyetçi değerler*. Ankara: Ütopya Yayınları. s. 11.
- Kabapınar, Y. (1994). *Tarih öğretimi ve ders kitapları 1994 Buca sempozyumu*, İzmir: Tarih Vakfı Yurt Yayınları. s. 217.
- Kabapınar, Y. (1997). *Kredili sistem ve lise tarih kitapları*. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları. Özbaran S. (ed.). (1997). *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları*. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları. s. 221-236.
- Kaya, R. (2010). Tarih derslerinde tartışılabilir olanakları üzerine. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, s. 345-360.
- Köken, N. (2002). *Cumhuriyet dönemi tarih anlayışları ve tarih eğitimi (1923-1960)*. Isparta: Yayınlanmamış doktora tezi.
- Köstüklü, N. (1998). *Sosyal bilimler ve tarih öğretimi*. Konya: Kuzucular Ofset. s. 14.
- Kuruoğlu, N. (2002). Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Kullanımı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, (1), s. 275-285.
- Orhonlu, G. (1997). *Lisede bir tarih dersi. Tarih öğretimi ve ders kitapları*. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları. s. 363-370.
- Ortaylı, İ. (1996). Tarih nedir?. *Türkiye Günlüğü Dergisi*, 39, s. 152-159.
- Öncel, R. (2000). *Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. s. 321.

- Özalp, O. (2000). *İlköğretim okulları ve liselerde tarih eğitimi. Tarih öğretiminin yeniden yapılandırılması*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları. s. 4-7.
- Özbaran, S. (1992). *Tarih ve öğretimi*, İstanbul: Cem Yayınları. s. 11.
- Özbaran, S. (2002). Tarih öğretiminin güncel sorunları. *Toplumsal Tarih Dergisi*, 100, s. 66-68.
- Özoğlu S. Ç.(1974). *Liselerde sosyal bilgiler öğretimi*, Ankara: Kalite Matbaası. s. 7.
- Safran, M. (1998). Tarih öğretiminde yazılı kanıtların kullanılması tarih eğitimi makale ve bildiriler. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, s. 1.
- Safran, M. (2002). Orta öğretim kurumlarında tarih öğretiminin yapı ve sorunlarına ilişkin bir araştırma. *Türk Yurdu Dergisi*, 22, 175, s. 73-79.
- Safran, M. (2009). *Türkiye’de tarih öğretimi ve meseleleri. Tarih öğretim yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları s. 10.
- Sakoğlu, N. (2002). Yanlışları öğretiyoruz. *Toplumsal Tarih Dergisi*, Nisan, s. 42.
- Sekin, S. (2001). Lise coğrafya dersi öğretim programının amaçlarına yönelik eleştirel bir yaklaşım. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Marmara Coğrafya Dergisi*, 3.
- Sözer, E. (2005). *Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan araç-gereçler*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. s. 121-139.
- Şahan, M. (2005). Müze ve eğitim. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, s. 487-501.
- Tanrıöğen, A. (2006). *Eğitim bilimleri ile ilgili kavramlar*. İstanbul: Lisans Yayınları. D. Ekiz ve H. Durukan (ed.). (2006). *Eğitim bilimlerine giriş*. İstanbul: Lisans Yayınları.
- Tarih nedir?, Çevrim-içi: <http://okulsel.net/docs/index-163815.html>, Erişim tarihi: 06.03.2014.
- Tekeli, İ. (2001).Yaratıcı ve çağdaş bir tarih eğitimi için. *Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Dergisi*, s. 39.
- Toklu, S. (1997). *Öğretmen algısına göre ilkokul 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde karşılaşılan sorunlar*. Dokuz Eylül Üniversitesi: Yayınlanmış yüksek lisans tezi.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk, İ. C. (2006). *Osmanlı devletinde tarih eğitimi (1839-1922)*. Atatürk Üniversitesi: Yayınlanmış doktora tezi.
- Ulusoy, K. (2009). Lise öğrencilerinin tarih dersi sayesinde elde ettiği bazı kazanımlar. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, s. 115 -134.

- Ulusoy, K. Gülüm, K. (2009). Sosyal bilgiler dersinde tarih ve coğrafya konuları işlenirken öğretmenlerin materyal kullanma durumları, *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 2, s. 85-99.
- Yalavuz, G. (2006). Türkiye’de tarih öğretiminde aktif yöntemin uygulanışı. Dokuz Eylül Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Yanık, Y. (1998). *Tarihin ardındakiler*, Ankara: Heyecan Yay., s. 120.
- Yanpar, T. (2006). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Anı Yayıncılık, s. 10.
- Yetkin, S. (1998). *Lise tarih kitaplarında İslam. Tarih öğretimi ve ders kitapları*. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları, s. 175-203.
- Yıldırım, A. & Şimsek, H. (2004). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, Ö. (2002). *Türkiye’de tarih öğretiminde işbirlikli öğrenme yönteminin uygulanışı*, Dokuz Eylül Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. s. 13.
- Yıldız, Ö. (2003). Türkiye’de tarih öğretiminin sorunları ve çağdaş çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 2, s. 181-190.
- Yılmaz, M. (2005). *İlk, orta ve yükseköğretimde inkılâp tarihi dersleri. İlk ve ortaöğretim kurumlarında Türkiye cumhuriyeti inkılâp tarihi ve Atatürkçülük konularının öğretimi: mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi. s. 26.

EKLER

Ek-1: Anket

Değerli meslektaşım;

Eğitim öğretim sürecinde öğretmenlerin çeşitli problemlerle karşılaştığı bilinmektedir. Bu çalışmanın amacı, tarih öğretmenlerinin tarih öğretiminde karşılaştığı problemleri tespit etmek ve tespit edilen problemlere çözüm önerilerinde bulunmaktır. Vereceğiniz cevaplar saklı tutulup, sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır.

Çalışmaya yapacağınız katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Mehmet Sena ATAŞ

Yüksek Lisans Öğrencisi

S1. Cinsiyetiniz:

Bay Bayan

S2. Mesleki Kıdem

0-5 yıl 6 – 10 yıl 11 – 15 yıl
 16 – 20 yıl 21- 25 yıl 26 ve üstü

S3. Mezun Olduğunuz Bölüm:

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
 Sınıf Öğretmenliği
 Tarih Öğretmenliği
 Tarih Bölümü
 Diğer .....

S4. Öğrenim durumunuz

Ön lisans Lisans Lisansüstü

S5. Görev Yeriniz

İl merkezi İlçe merkezi Köy/kasaba

Tarih Öğretiminin Sorunları ve Çözüm Önerileri Anketi

	1 Kesinlikle Katılmıyorum	2 katılmıyorum	3 Kararsızım	4 katılıyorum	5 Kesinlikle Katılıyorum
<p>Aşağıda Tarih Öğretmeni'nin, Tarih Öğretimi sırasında karşılaşılabileceği olası sorunlar birinci satırda sıralanmış bunlara çözüm önerileri ikinci satıra eklenmiştir. Bu sorunlara ve sunulan çözüm önerilerine katılma derecenizi ifadelerin karşısındaki seçeneklere (x) işareti koyarak belirtiniz. Son satır ise boş bırakılmış ve varsa sizin çözüm önerinizi yazmanız istenmiştir.</p>					
<p>1. SORUN: Ezbere dayanan tarih öğretimi</p>					
<p>ÇÖZÜM: Yaratıcı, araştırmacı ve eleştirel bir tarih öğretimi</p>					
<p><i>SİZİN ÇÖZÜMÜNÜZ:</i></p>					
<p>2. SORUN: Resmi tarihe dayalı yoğun bilgi aktarımı</p>					
<p>ÇÖZÜM: Roman, hikâye, efsane, anı kitapları, sinemalar ve tiyatrolarla tarihin bilgi yönünün yanında yaşanmışlığı ve gerçek hayatlarla ilişkisi anlatılmalı</p>					
<p><i>SİZİN ÇÖZÜMÜNÜZ:</i></p>					
<p>3. SORUN: Müfredatın yoğunluğu</p>					
<p>ÇÖZÜM: Tarih alan çeşidinin artırılması. Örneğin: Selçuklu ve Avrupa Tarihi derslerinin başlı başına bir ders olarak verilmesi</p>					
<p><i>SİZİN ÇÖZÜMÜNÜZ:</i></p>					
<p>4. SORUN: Ders saatlerinin yetersiz oluşu</p>					
<p>ÇÖZÜM: Müfredatın rahatlamasıyla paralel ders saatlerinin artması</p>					
<p><i>SİZİN ÇÖZÜMÜNÜZ:</i></p>					

5. SORUN: Kaynak, Araç ve gereç yetersizliği					
ÇÖZÜM: Devletin ekonomik kaynaklarını bu yöne yoğunlaştırması					
SİZİN ÇÖZÜMÜNÜZ:					
6. SORUN: Ders Kitapları'nın ve yardımcı kaynakların niteliğinden kaynaklanan sorunlar					
ÇÖZÜM: Alanında uzman ve tarafsız tarihçiler tarafından yazılan ve eleştirel düşünmeyi geliştirecek kaynaklar sunmak					
SİZİN ÇÖZÜMÜNÜZ:					
Aşağıda Tarih Öğretmeni'nin, Tarih Öğretimi sırasında karşılaşılabileceği olası sorunlar birinci satırda sıralanmış bunlara çözüm önerileri ikinci satıra eklenmiştir. Bu sorunlara ve sunulan çözüm önerilerine katılma derecenizi ifadelerin karşısındaki seçeneklere (x) işareti koyarak belirtiniz. Son satır ise boş bırakılmış ve varsa sizin çözüm önerinizi yazmanız istenmiştir.	1 Kesinlikle Katılmıyorum	2 Katılmıyorum	3 Kararsızım	4 Katılıyorum	5 Kesinlikle Katılıyorum
7. SORUN: Sınav Merkezli Eğitim sisteminde (ÖSS, SBS vs.) Tarih dersi puan katsayısının düşük olması ve öğrencilerin derse ilgisizliği					
ÇÖZÜM: Türk eğitim sisteminde köklü reformlar					
SİZİN ÇÖZÜMÜNÜZ:					
8. SORUN: Genelde Sosyal Bilimler, Özelde Tarih Öğretimi'nin yaşam için gerekli olmadığı düşüncesi					
ÇÖZÜM: Geçmişteki önemli olay ve şahsiyetlerin dünya tarihine olan katkılarını güncel örneklerle öğrenciye sunmak					
SİZİN ÇÖZÜMÜNÜZ:					

9. SORUN: Tarihin sıkıcı görülmesi ve derse olan ilgisizlik					
ÇÖZÜM: Özel, İlginç Öğretim yöntem ve teknikleriyle, tarih dersini çekici haline gelme					
<i>SİZİN ÇÖZÜMÜNÜZ:</i>					
10. SORUN: Tarih öğretimi yöntem ve tekniklerinin bilinmemesi ya da uygulanmaması					
ÇÖZÜM: Öğretmen merkezli değil, öğrenci merkezli ve bireysel farklılıkları önemseyen yöntem ve teknikler geliştirmek					
<i>SİZİN ÇÖZÜMÜNÜZ:</i>					
11. SORUN: Tarih Eğitimi'nin sadece milli değerleri kazandırma amacı olarak görülmesi					
ÇÖZÜM: Tarih eğitimi sosyal bir bilim olarak görmek ve bilimsel yaklaşımları öğrenciye kazandırmak					
<i>SİZİN ÇÖZÜMÜNÜZ:</i>					

Aşağıda Tarih Öğretmeni'nin, Tarih Öğretimi sırasında karşılaşılabileceği olası sorunlar birinci satırda sıralanmış bunlara çözüm önerileri ikinci satıra eklenmiştir. Bu sorunlara ve sunulan çözüm önerilerine katılma derecenizi ifadelerin karşısındaki seçeneklere (x) işareti koyarak belirtiniz. Son satır ise boş bırakılmış ve varsa sizin çözüm önerinizi yazmanız istenmiştir.	1 Kesinlikle Katılmıyorum	2 Katılmıyorum	3 Kararsızım	4 Katılıyorum	5 Kesinlikle Katılıyorum
12. SORUN: Tarih'in sadece Türk, Osmanlı ve İnkılâp Tarihi ekseninde düşünülmesi					
ÇÖZÜM: Genel bir tarih bilinci aşlamak, Dünya ve Avrupa tarihi derslerinin artırılması					
<i>SİZİN ÇÖZÜMÜNÜZ:</i>					

13. SORUN: Tarihi olayların geçmişte kaldığı ve güncel sorunlara çözüm yolunda yeni yaklaşımlar sunmadığı fikri					
ÇÖZÜM: Geçmiş olaylarının günümüze etkisini öğrenciye göstermek ve bunun bilinmesinin önemini anlatmak. Örneğin Fransız devrimini bilmeden milliyetçilik hakkında fazla söz sahibi olunamayacağını öğrenciye göstermek					
<i>SİZİN ÇÖZÜMÜNÜZ:</i>					
14. SORUN: Tarihin diğer bilim dallarıyla Sosyoloji, Psikoloji, Felsefe vs. bağlantılı görülmemesi ya da dersin bu bağlamda aktarılmaması					
ÇÖZÜM: Tarihin merkezinde insan olduğunu ve diğer bilim dallarının bütünlüğü bir özellik teşkil ettiğini öğrenciye kavratmak					
<i>SİZİN ÇÖZÜMÜNÜZ:</i>					
15. SORUN: Çevreden kaynaklanan ve önyargılara dayanan tarih bilgileri. Tarafsız olmayan tarih ön bilgileri Popüler Tarih anlayışı					
ÇÖZÜM: Öğrenciyi araştırmaya sevk etmek, doğru ve tarafsız bir bilgiye ulaşması için bilimsel yaklaşımlar sunmak					
<i>SİZİN ÇÖZÜMÜNÜZ:</i>					
16. SORUN: Tarihsel KAVRAM ve Tarihte ZAMAN unsurunun öğrenci zihninde kargaşalara neden olması. Tarihsel hadiseleri o zamanın şartlarına göre değil de şu anki koşullara göre değerlendirme					
ÇÖZÜM: Öğrencinin kavram ve zaman karmaşası yaşamaması yönünde yeni öğretim metotları bulmak ve bunları uygulamak					
<i>SİZİN ÇÖZÜMÜNÜZ:</i>					

Ek – 2: İzin dilekçesi**KERİM TUNCER İLKOKULU VE ORTAOKULU MÜDÜRLÜĞÜNE
VAN**

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında yüksek lisans öğrencisiyim “Tarih Öğretiminde Karşılaşılan Problemler Ve Çözüm Önerileri (Van ili Örneği)” adlı yüksek lisans tezim için Van merkezdeki ortaöğretim kurumlarında tarih öğretmenlerine anket yapmam gerekmektedir. 28.02.2007 tarih ve 1084 sayılı Bakanlık onayı ile yürürlüğe giren “ Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma Ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin Ve Uygulama Yönergesi ”nin 5. Maddesi kapsamında Van merkezdeki orta öğretim kurumlarında anket yapabilmem için gerekli olurun verilmesi hususunda;

Gereğinin yapılmasını arz ederim

30.04.2013

Adres:
Yeni Mah. Muşlular Sk.
Kerim Tuncer İ.O
Tel: 0 (505) 546 30 97

Mehmet Sena ATAŞ
Yüksek Lisans Öğrencisi

KERİM TUNCER İLKÖĞRETİM OKULU	
MÜDÜRÜ	
GELENE	
YI	TE
903 / 425	30.04.2013

Ek – 3: Kurum izin dilekçe üs yazısı

T.C.
VAN VALİLİĞİ
Kerim Tuncer Ortaokulu Müdürlüğü

Sayı : 87096251.903 / 145
Konu: Anket

30/04/2013

İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE

Okul müdürümüz M. Sena ATAŞ, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında yüksek lisans yapmaktadır. **“Tarih Öğretiminde Karşılaşılan Problemler Ve Çözüm Önerileri”** adlı tezi ile ilgili anket çalışması yapma istem dilekçesi yazımız ekinde sunulmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

me. Atş

Mehmet Sena ATAŞ
Okul Müdürü

Ek: 1 (Adet) Dilekçe

Kerim Tuncer İlköğretim Okulu
Yeni Mahalle Muşlular Sokak
Telefon:0(432) 213 01 62
İnternet: <http://kerimtuncer.meb.k12.tr/>

Ek -4: İzin onayı

**T.C.
VAN VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü**

Sayı : 69206118/20/807235
Konu: Anket Uygulama İzin Onayı

02/05/2013

İL MAKAMINA

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında öğrenim gören M.Sena ATAS'ın yüksek lisansı için hazırlayacağı teze ilişkin veri toplamak amacıyla aşağıda isimleri belirtilen liselerde öğrenim gören son sınıf öğrencilere uygulanmak üzere bir anket çalışması yapmak talebi ile ilgili 30.04.2013 tarihli dilekçesi ektedir.

Adı geçenin ortaöğretim kurumlarında yapacağı Anket uygulaması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde; olurlarınıza arz ederim.

**A.Hekim TURGUT
Müdür a.
Milli Eğitim Müdür Yrd.**

**OLUR
.../04/2013**

**Mucip KINA
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü**

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

VAN İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
Abdurrahman Gazi Mah.İskele Cad. 65040 VAN
Elektronik Ağ :<http://van.meb.gov.tr>
e-posta: vanmem@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: H.MUŞ V.H.K.İ
Tel: (0 432) 222 41 62 -67
Faks: (0 432) 222 41 61

